

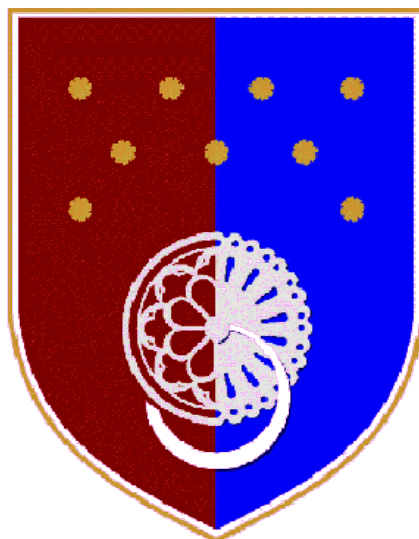
BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
ZAVOD ZA INFORMATIKU I STATISTIKU

Prilikom korištenja
podataka navesti izvor

STATISTIČKI GODIŠNJAK

KANTONA SARAJEVO

2009 GODINA

Godina XI

Sarajevo, 2010

Predgovor

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo radi mjesečnu i godišnju publikaciju "Statistički bilten" Kantona Sarajevo, sa namjerom da upozna nadležne organe i institucije Kantona Sarajevo, kao i druge korisnike sa osnovnim statističkim podacima i pokazateljima iz oblasti ekonomskih i drugih kretanja na području Kantona Sarajevo.

Statistički bilten Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo dostupan je na internet stranici **<http://zis.ks.gov.ba>**

Ova publikacija sadrži podatke koje prikuplja i obrađuje Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, koje dostavljaju izvještajne jedinice prema Programu statističkih istraživanja i njihovoj periodičnosti, a na osnovu Sporazuma sa Federalnim zavodom za statistiku broj: 01-05-1-163/11 i 26-32-254-3/10 od 07.02.2011. godine, o provođenju statističkih istraživanja na području Kantona Sarajevo, kao i dio podataka koje prikuplja i obrađuje Federalni zavod za statistiku od interesa za FBiH i Kantone. Federalni zavod za statistiku podatke mjesečno objavljuje u Biltenu pod nazivom: "Mjesečni statistički pregled Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima".

Za informacije o drugim kantonima, Statistički bilten Federalnog zavoda za statistiku dostupan je na internet stranici **<http://www.fzs.ba>**

Prezentirani su podaci za 2009.godinu iz oblasti: geografski i meteorološki podaci, Registar poslovnih subjekata, stanovništvo, investicije, industrija, poljoprivreda, lov i šumarstvo, okoliš, građevinarstvo, saobraćaj, trgovina, vanjska trgovina, ugostiteljstvo, turizam, zaposlenost, nezaposlenost i plaće, obrazovanje, kultura, umjetnost i sport, zdravstvena zaštita, pravosuđe.

Detaljnije informacije o pojedinim statističkim istraživanjima dostupne su na sljedećim internet stranicama:

Statistička istraživanja za zaposlene i nezaposlene dostupna su na internet stranici

<http://www.juszzks.com.ba>

Statistička istraživanja turizma dostupna su na internet stranici

<http://www.sarajevo-tourism.com>

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo u cilju poboljšanja kvaliteta ovog biltena sa zahvalnošću će primati eventualne primjedbe, prijedloge i sugestije.

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka navedu izvor.

Sadržaj

	Str
- PREDGOVOR	2
<hr/>	
I GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI	
- Metodološka objašnjenja	5
- Nadmorska visina i površina općina	7
- Planine i planinski virhovi veći od 1500 metara nadmorske visine	7
- Godišnje vrijednosti važnijih meteoroloških pojava	8
<hr/>	
II REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA	
- Izvori i metode prikupljanja	9
- Registrirani poslovni subjekti prema djelatnosti, 31.12.2009	11
- Registrirani poslovni subjekti po djelatnostima i općinama, 31.12.2009	12
<hr/>	
III STANOVNIŠTVO	
- Metodološka objašnjenja	13
- Starosna struktura stanovništva	15
- Prirodno kretanje stanovništva	16
<hr/>	
IV INVESTICIJE	
- Metodološka objašnjenja	17
- Isplata za investicije po osnovnim izvorima finansiranja- organizacioni princip	18
- Ostvarene investicije: u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja i tehničkoj strukturi	20
<hr/>	
V INDUSTRIJA	
- Metodološka objašnjenja	22
- Indexi industrijske proizvodnje u Kantonu Sarajevo za 2009	23
<hr/>	
VI POLJOPRIVREDA	
- Metodološka objašnjenja	24
- Ostvareni prinosi usjeva i voća u 2009.	25
- Oranična površina po načinu korištenja	26
- Prinosi usjeva i voća	27
- Brojno stanje stoke i stočna proizvodnja	28
<hr/>	
VII ŠUMARSTVO	
- Metodološka objašnjenja	29
- Proizvodnja, prodaja i zalihe šumskih sortimenata u Kantonu Sarajevo u 2009.	30
<hr/>	
VIII OKOLIŠ	
- Metodološka objašnjenja	31
- Snabdijevanje vodom u industriji prema KD u 2009.	33
- Korišćenje vode u industriji prema namjeni po KD u 2009.	34
- Ispuštanje upotrijebljene vode iz industrije prema KD u 2009.	35
- Neopasni i opasni otpad nastao u proizvodnim aktivnostima u 2009.	36
- Neopasni i opasni otpad nastao u proizvodnim aktivnostima po listi otpada u 2009	37
<hr/>	
IX GRAĐEVINARSTVO	
- Metodološka objašnjenja	38
- Prosječna cijena završenih stanova u 2009.	40
<hr/>	
X SAOBRAĆAJ	
- Metodološka objašnjenja	41
- Prijevoz putnika i robe u 2009.	44
<hr/>	
XI UNUTRAŠNJA TRGOVINA	
- Metodološka objašnjenja	45
- Prodavnice, zaposleni, promet i zalihe u distributivnoj trgovini prema pretežnoj djelatnosti 2009	47
- Domaći sajmovi u 2009	48
- Promet u trgovini na malo po strukama u Kantonu Sarajevo za 2009.	49
- Prodaja i otkup poljoprivrednih proizvoda u Kantonu Sarajevo za 2009.	50
- Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama/tržnicama u Kantonu Sarajevo 2007-2009.	51
<hr/>	
XII VANJSKA TRGOVINA	

- Metodološka objajašnjenja	53
- Izvoz uvoz po mjesecima i općinama u Kantonu Sarajevo za 2009	55
- Izvoz uvoz po SMTK u Kantonu Sarajevo za 2009.	56
- Izvoz uvoz po zemljama u koje se najviše izvezilo i uvezilo u Kantonu Sarajevo za 2009.	57
XIII UGOSTITELJSTVO	
- Metodološka objajašnjenja	58
- Promet u ugostiteljstvu u 2009.	59
XIV TURIZAM	
- Metodološka objajašnjenja	60
- Dolasci i noćenja turista prema vrstama objekata u 2009.	61
- Dolasci i noćenja turista prema zemljama prebivališta u 2009.	62
- Usporedni pregled broja turista i broja noćenja, iskorištenost kapaciteta za Kanton Sarajevo za period	63
XV ZAPOSLENI, NEZAPOSLENI I PLAĆE	
- Metodološka objajašnjenja	64
- Zaposleni po djelatnostima u 2009.	65
- Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi u 2009.	66
- Plaće po područjima KD u 2009.	67
XVI OBRAZOVANJE	
- Metodološka objajašnjenja	68
- Redovno osnovno i srednje obrazovanje kraj školske godine 2009.	71
- Visoko obrazovanje	73
XVII KULTURA; UMJETNOST I SPORT	
- Metodološka objajašnjenja	76
- Pozorišta, kina, radio stanice i tv stanice u 2009.	77
XVIII SOCIJALNA ZAŠTITA	
- Metodološka objajašnjenja	78
- Socijalna zaštita u 2009.	79
XIX ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	
- Metodološka objajašnjenja	80
- Djelatnost opće medicine u 2009.	81
- Djelatnost zaštite školske djece u 2009.	82
- Zdravstveni radnici u bolnicama u 2009.	83
- Radnici zaposleni u zdravstvenim ustanovama u 2009	84
XX PRAVOSUĐE	
- Metodološka objajašnjenja	85
- Optužene i osuđene punoljetne i maloljetne osobe prema kaznenom djelu	86

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

GEOGRAFSKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o geografskim koordinatama, dužini granica i površinama preuzeti su od Uprave za geodetske i imovinskopravne poslove Bosne i Hercegovine, a podaci o jezerima i nadmorskim visinama planinskih vrhova su iz topografskih karata razmjere/mjerila 1 : 25.000.

Ostali geografski podaci preuzeti su od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Podaci o dužini rijeka i meteorološki podaci preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, podaci o potresima od Sektora za seizmologiju Federalnog hidrometeorološkog zavoda.

Definicije

Pod pojmom **planine** najčešće se podrazumijevaju uzvišenja iznad 500 m nadmorske visine, dok se uzvišenja ispod 500 m nazivaju brijegom, iako su te granice proizvoljne i variraju. Planine preko 1500 m nadmorske visine su poredane prema visini vrha.

Jačine potresa određene su prema međunarodnoj Merchalli-Cancani-Siebergovoj ljestvici koja ima 12 stupnjeva. Stupnjevi su određeni prema ocjeni učinka potresa na ljude, građevine i prirodu.

Podaci o **vodostaju rijeka** odnose se na najvažnije rijeke u Federaciji Bosne i Hercegovine i vodomjerne stanice za koje postoje potpuni podaci.

METEOROLOŠKI PODACI

Prema svom geografskom položaju Federacija BiH se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa. Sa sjevera imamo utjecaj umjereno kontinentalne klime iz Panonske nizije, a sa jugozapada utjecaj mediteranske klime sa Jadranskog mora. Stoga razlikujemo tri osnovne klimatske oblasti: Oblast umjereno kontinentalne klime na sjeveru (Umjereni klimatski pojas), koji dolinama većih rijeka prodire duboko prema središnjem dijelu; Oblast planinske klime u središnjem planinskom dijelu (Planinski pojas), te Oblast mediteranske klime na jugozapadu (Maritimni pojas). Zavisno od nadmorske visine razlikujemo i nekoliko prijelaznih oblasti između ovih glavnih, a na najvećim nadmorskim visinama u centralnom planinskom pojasu govorimo i o oblastima alpske klime.

Umjereni klimatski pojas ima umjereno kontinentalnu klimu sa dosta oštrim zimama i toplim ljetima. Srednje temperature u mjesecu januaru/siječnju su ispod 0.0 °C, dok su u julu/srpnju srednje temperature 18.7 do 22.6 °C. Apsolutne minimalne temperature u zimskom periodu kreću se i do -27.0 °C, dok apsolutne maksimalne u ljetnjem periodu dostižu i 40.0 °C. Srednje godišnje temperature (višegodišnji prosjek) se kreću od 9.5 do 10.2 °C, dok za pojedine godine variraju od 9.0 do 11.6 °C. Prosječne godišnje sume padavina/oborina se kreću od preko 1300 l/m² na zapadu, a prema istoku opadaju do 700 l/m². Sa porastom nadmorske visine prema jugu srednje temperature opadaju, a suma padavina/oborina raste. Dolinama velikih rijeka utjecaj ovog klimatskog pojasa dopire duboko na jug zemlje.

Planinski pojas (sa nadmorskom visinom od 500 do 2000 m i preko), odlikuje se kontinentalno-planinskom klimom, koja na visinama preko 1700 m ima i sve odlike alpske klime, kakve se sreću u alpskom planinskom sistemu. Osnovna karakteristika ove klime je oštra zima (temperature se u pravilu kreću u rasponu od -24.0 do -34.0 °C) i kratka, blaga ljeta. Srednja temperatura na 500 m je oko 9.5 °C i opada sa povećanjem nadmorske visine od 0,6 °C do 1.0 °C na svakih sto metara zavisno od intenziteta temperaturne inverzije.

Mediteranski pojas (dolina rijeke Neretve i njenih pritoka, kao i obližnja kraška polja) zbog blizine Jadranskog mora ima mediteransku klimu. Osnovna karakteristika ove klime su blage zime i žarka ljeta. Srednje temperature u januaru/siječnju su od 3.0 do 5.0 °C, dok su u julu/srpnju i preko 24.0 °C, ali je amplituda manja nego u sjevernim i centralnim dijelovima zemlje. Apsolutne maksimalne temperature se kreću i do 45.0 °C.

Sume padavina/oborina su veoma visoke (od 1000 do 1800 l/m²). Najveće količine padavina/oborina su u hladnijem dijelu godine, dok su u ljetnim mjesecima relativno male, pa su u tom dijelu godine mogući i sušni periodi.

Definicija meteoroloških obilježja

Podaci se odnose na srednje mjesečne vrijednosti i srednje godišnje vrijednosti. Barometarski pritisak/tlak izražen je u hektopaskalima (hPa) ili milibarima (mb). Relativna vlažnost zraka izražena je u procentima (%). Srednje vrijednosti temperature su dane u °C i izračunate na osnovu srednjih dnevnih vrijednosti, koje se računaju na osnovu mjerenja svakog dana u 7, 14 i 21 sat po lokalnom vremenu prema formuli: $(t_7+t_{14}+2t_{21}):4$

Podaci o padavinama/oborinama odnose se na godišnju i mjesečnu sumu padavina/oborina i izraženi su u l/m². Broj dana sa kišom i snježnim pokrivačem predstavlja dane u kojima su naznačene pojave iznosile najmanje 0.1 l/m², odnosno 1cm snježnog pokrivača, mjenog u 7 sati ujutro.

Padavina se smatra kiselom ako je pH < 5,6.

UKUPNA POVRŠINA cca km²

Bosna i Hercegovina	51.209,2
Federacija Bosne i Hercegovine	26.110,0
Kanton Sarajevo	1.276,9

NADMORSKA VISINA I POVRŠINE OPĆINA

	Šifra općine	Nadmorska visina, m	Površina cca km²
1. Centar Sarajevo	10839	532	33,0
2. Novi grad Sarajevo	10871	507	47,2
3. Novo Sarajevo	11568	519	9,9
4. Stari grad Sarajevo	11584	541	51,4
5. Hadžići	10847	546	273,3
6. Ilidža	11550	503	143,4
7. Ilijaš	10863	450	308,6
8. Trnovo	11592	816	338,4
9. Vogošća	10928	500	71,7

PLANINE I PLANINSKI VRHOVI VEĆI OD 1500 METARA NADMORSKE VISINE

	Nadmorska visina	Vrh se nalazi na teritoriji općine
Treskavica	2088	Trnovo
Bjelašnica	2067	Trnovo
Trebević	1629	Sarajevo
Ozren	1534	Sarajevo
Igman	1647	Hadžići, Ilidža
Ivan Planina	1534	Hadžići, Konjic, Kreševo

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA ¹⁾

	2005	2006	2007	2008	2009
--	------	------	------	------	------

SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI

Pritisak/tlak zraka, mb	943,5	943,8	942,7	943,4	942,1
Temperatura zraka, °C	9,1	9,7	11,0	11,2	10,8
Relativna vlažnost zraka, %	71	72	75	75	75
Oblačnost (desetine)	6,3	6,0	5,7	5,7	5 ²⁾

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI

Apsolutna max. temperatura zraka, °C	34,9	35,9	38,8	36,6	36,1
Apsolutna min. temperatura zraka, °C	-16,8	-18,3	-9,8	-12,8	-16,0
Količina padavina, l/m ²	1153	961	996	835	1058,0
Broj dana sa padavinama, $\geq 0,1$ mm	183	162	164	151	182
Broj dana sa snježnim pokrivačem, ≥ 1 cm	89	74	51	30	63
Maksimalna visina snježnog pokrivača, cm	64	27	40	35	37
Trajanje sisanja sunca (sati)	1830,3	1803,6	1916	2066	1891,6

1) Podaci se odnose na meteorološku stanicu Sarajevo

VAŽNIJE METEOROLOŠKE POJAVE ZABILJEŽENE U PERIODU 1951.-2009.

	Srednje vrijednosti				Apsolutne vrijednosti			
	Godiš. temper. zraka (oC)	Zimska temp. zraka (oC)	Ljetna temp. zraka (oC)	Godiš. sume oborina (l/m ²)	Max. Temp. zraka (oC)	Datum	Minimalna temper. zraka (oC)	Datum
Bjelašnica	1,4	-5,9	9,3	1108	24,3	24.08.2007	-29,2	22.1.1963.
Ivan Sedlo	7,6	-1,2	16,3	1456	35,5	24.08.2007	-26,2	12.1.1985.
Sarajevo	9,8	0,6	18,7	937	38,8	23.08.2007	-22,0	26.1.1954.

REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Na osnovu/temelju Zakona o Klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Sl. novine FBiH, br. 64/07), Odluke o Klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine (Sl. glasnik BiH, br. 84/06), Pravilnika o razvrstavanju subjekata prema klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Sl. Novine FBiH, br. 08/08) i Pravilnika o dodjeljivanju identifikacionih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (Sl. Novine FBiH, brojevi 39/02, 1/03, 11/04 i 2/10), Federalni zavod za statistiku vodi Registar poslovnih subjekata koji obuhvaća poslovne subjekte i njihove dijelove.

Upisom u Registar svakom poslovnom subjektu i dijelu poslovnog subjekta Federalni zavod za statistiku u suradnji sa Poreznom upravom Federacije BiH, na zajedničkim upisnim mjestima u kantonalnim uredima, dodjeljuje 13-to cifreni identifikacioni broj. U ovom procesu, pored pravnih osoba i njihovih dijelova, vrši se upis i fizičkih osoba – obrtnika. Svrha ovih aktivnosti je povezivanje baza podataka registara koji se vode na nivou/razini entiteta (Federacije BiH i Republike Srpske) i Distrikta Brčko i dobijanje jedinstvene baze na nivou/razini države preko jednog zajedničkog pokazatelja.

Klasifikacija djelatnosti (KD) utemeljena je na Statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti u Evropskoj/Europskoj Uniji – NACE, Rev.1.1 – koja je obavezna/obvezna za države članice Evropske/Europske unije. U pripremi je nova Klasifikacija djelatnosti Bosne i Hercegovine (KD BiH 2010) koja je usklađena sa Statističkom klasifikacijom ekonomskih djelatnosti Evropske/Europske unije - NACE Rev -2. KD BiH 2010 stupa na snagu 1. januara 2011. godine.

Poslovni subjekti upisani u Registar razvrstavaju se prema djelatnosti koju pretežno obavljaju, na način da se prema klasifikaciji djelatnosti utvrđuje šifra i naziv podrazreda pretežne djelatnosti, a preko nje se određuje grana, oblast, podpodručje i područje djelatnosti. Kada je za subjekat rješenjem o upisu u registar kod nadležnog tijela ili propisom utvrđeno obavljanje više djelatnosti, prvo razvrstavanje prema KD–u provodi se po prijedlogu subjekta upisa. Svako sljedeće razvrstavanje subjekta kojim se mijenja glavna djelatnost, provodi se:

REGISTAR

1. na zahtjev subjekta, uz prikazivanje finansijskih/financijskih pokazatelja o poslovanju, i

2. po službenoj dužnosti na temelju promjene rješenja o upisu u registar kod nadležnog tijela ili promjene propisa, odnosno na temelju podataka iz statističkih istraživanja.

Djelatnost dijelova poslovnog subjekta utvrđuje se prema rješenju o upisu u registar kod nadležnog tijela ili prema propisu o osnivanju ili osnovnoj namjeni osnivanja polazeći od interne odluke poslovnog subjekta u čijem je sastavu.

Upis prijava, promjena i odjava poslovnih subjekata prati se dnevnom ažurnošću Registra poslovnih subjekata u kantonalnim uredima i službama za statistiku. Izvori za Registar poslovnih subjekata su:

1. registri koje vode nadležna tijela:

- općinski sudovi
- ministarstva
- općinski uredi
- druga registarska tijela

2. zakoni, odluke i drugi akti objavljeni u Službenim novinama.

Obuhvat i uporedivost

Registar poslovnih subjekata obuhvaća: pravne osobe, fizičke osobe – obrtnike, te njihove dijelove.

U Registar poslovnih subjekata se uvode poslovni subjekti koji imaju sjedište na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo/podrijetlo kapitala. Poslovni subjekti sa sjedištem na teritoriji Federacije BiH mogu da imaju svoje organizacione dijelove na području cijele BiH, kao i u inozemstvu i tada se navedeni dijelovi poslovnog subjekta također upisuju u Registar.

Registar poslovnih subjekata postavljen je kao baza podataka koja služi prvenstveno za statističke svrhe tj. za provođenje statističkih istraživanja.

Definicije

Glavna (pretežna) djelatnost poslovnih subjekata koji ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, je djelatnost koja učestvuje odnosno doprinosi najvećim udjelom u formiranju ukupne dodane vrijednosti ekonomske cjeline koja se posmatra. Za poslovne subjekte koji ne ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, glavna djelatnost se određuje prema najvećem udjelu broja zaposlenih, odnosno plaćama po pojedinim djelatnostima.

Identifikacioni broj poslovnog subjekta je stalna numerička oznaka svakog poslovnog subjekta. On se koristi u svim statističkim istraživanjima i obavezan/obvezan je kod razmjene podataka sa sudovima, tijelima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave i uprave, kao i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti. Identifikacioni broj je neprekinuti niz od trinaest znamenki, sastavljen od više segmenata i određuje se postupkom dodjele kontrolnog broja po modulu 11.

Poslovni subjekti su pravne osobe i fizičke osobe - obrtnici koji obavljaju djelatnost u skladu sa/sukladno propisima, zatim tijela državne vlasti, tijela državne uprave i tijela lokalne samouprave i uprave.

REGISTAR

Pravne osobe su oblici pravnih konstrukcija obrazovanih po ustavu i zakonima određene zemlje u kome su zagwarantirana prava i obaveze karakteristične za pravni identitet.

Dijelovi poslovnog subjekta su organizacione jedinice u sastavu poslovnog subjekta (radionice, skladišta, uredi, stovarišta...) smještene na geografski određenom mjestu. Na svakom od tih mjesta obavlja se neka djelatnost u kojoj je zaposlena jedna ili više osoba u istom poslovnom subjektu.

Fizičke osobe - obrtnici su fizičke osobe koje obavljaju djelatnost u skladu sa/sukladno propisima, a odnose se na obrt i srodne djelatnosti i upisani su u registar obrtnika.

Obrtnik i osoba koja obavlja srodnu djelatnost je fizička osoba koja obavlja djelatnost u svoje ime i za svoj račun, a pritom se može koristiti i radom drugih osoba s kojima je u obavezi/obvezi sklopiti ugovor o radu. Upisuju se u registar obrtnika i osobe koje obavljaju srodnu djelatnost.

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registriranih privrednih/gospodarskih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane obrtnika sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.

Srodna djelatnost je registrirana privredna i druga djelatnost koju obavljaju fizičke osobe prema pravilima obrta, a koja se ne smatra obrtom.

REGISTAR TERITORIJALNIH JEDINICA

Definicije

Statistički krug je statistička prostorna jedinica. Statistički krugovi nastali 1959. godine a revidirani dijeljenjem pri svakom dosadašnjem popisu stanovništva, predstavljaju stalnu mrežu prostornih jedinica, koja pokriva cjelokupno područje Federacije Bosne i Hercegovine (Bosne i Hercegovine). Područje statističkog kruga sastoji se od jednog ili više pripadajućih popisnih krugova. Statistički krug može pripadati jednom naselju i samo jednoj katastarskoj općini. U registru se vode podaci o matičnom broju i granicama statističkog kruga, te vrsta, izvor i datum promjene.

Popisni krug je najmanja statistička prostorna jedinica koju ne sijeku granice viših prostornih jedinica. Područja i granice popisnih krugova određeni su za popis stanovništva, domaćinstava/kućanstava, poljoprivrednih gospodarstava i stanova 1991. godine. Ovi popisni krugovi čine stalnu mrežu prostornih jedinica koja pokriva cjelokupno područje Federacije Bosne i Hercegovine (Bosne i Hercegovine). Popisni krug može pripadati samo jednom statističkom krugu.

U registru se vode podaci o rednom broju popisnog kruga u okviru statističkog kruga, te vrsta, izvor i datum promjene.

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA DJELATNOSTI, stanje 31.12.2009

	2008			2009		
	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt
UKUPNO	11.124	5.164	12.430	11.797	5.543	12.735
A Poljoprivreda, lov i šumarstvo	70	20	356	72	19	343
B Ribarstvo	-	1	3	-	1	3
C Vađenje ruda i kamena	9	2	1	9	2	3
D Prerađivačka industrija	1.042	231	1.624	1.071	254	1.686
E Proiz.snabdijevanje/opskrba elekt. energijom, plinom/gasom i vodom	25	31	-	29	31	-
F Građevinarstvo	617	47	560	618	48	572
G Trgovina:popravak motornih vozila, motocikla,te predmeta za vlastitu upotrebu/uporabu i dom./kuć.	3.413	2.696	3.532	3.558	2.925	3.539
H Ugostiteljstvo	243	298	2.091	253	351	2.177
I Prijevoz, skladištenje i veze	446	200	1.828	462	211	1.851
J Finansijsko/Financijsko posredovanje	172	251	1	166	262	1
K Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	1.850	185	1.287	2.020	195	1.361
L Državna uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osig.	311	139	-	311	140	-
M Obrazovanje	221	77	56	224	78	54
N Zdravstveni i socijalni rad	241	119	255	244	114	268
O Ostalne javne, komunalne, društvene i vlastite uslužne djelatnosti	2.435	867	835	2.728	912	876
P Privatna domaćinstva/kućanstva sa zaposlenim osobljem	-	-	1	-	-	1
Q Eksteritorijalne organizacije i tijela	29	-	-	32	-	-

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PO DJELATNOSTIMA I OPĆINAMA, stanje 31.12.2009.

Općina	Ukupno	Područja djelatnosti																
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
Pravne osobe																		
Centar	3.621	12	-	2	214	12	117	842	78	92	78	810	132	61	89	1.066	-	16
Novi Grad	1.918	8	-	1	174	1	122	739	30	122	19	253	35	27	31	354	-	2
N.Sarajevo	2.460	7	-	1	189	6	150	747	48	76	49	530	37	57	51	504	-	8
Stari Grad	1.210	5	-	-	110	3	48	287	54	36	17	187	29	28	31	369	-	6
Grad Sarajevo	9.209	32		4	687	22	437	2615	210	326	163	1780	233	173	202	2293		32
Hadžići	288	11	-	-	53	2	20	74	4	16	1	20	20	7	6	55	-	-
Iliđža	1.661	15	-	4	231	2	130	677	28	92	2	179	22	24	22	233	-	-
Ilijaš	230	7	-	-	42	1	12	51	2	16	-	14	20	8	5	52	-	-
Trnovo	32	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	6	1	3	16	-	-
Vogošća	377	5	-	1	58	2	19	140	7	12	-	27	10	11	6	79	-	-
Kanton Sarajevo	11.797	72		9	1071	29	618	3558	253	462	166	2020	311	224	244	2.728	-	32
Jedinice u sastavu																		
Centar	1.269	4	-	-	43	6	14	619	86	33	69	62	34	19	26	254	-	-
Novi Grad	1.136	4	-	-	48	3	8	658	56	64	40	39	14	7	23	172	-	-
N.Sarajevo	995	2	-	-	42	7	8	526	61	34	49	39	21	9	18	179	-	-
Stari Grad	549	-	-	-	33	7	-	279	43	15	27	11	17	19	13	85	-	-
Grad Sarajevo	3949	10			166	23	30	2082	246	146	185	151	86	54	80	690		
Hadžići	222	4	1	-	10	-	-	102	18	6	13	4	13	8	7	36	-	-
Iliđža	918	2	-	1	48	6	16	554	48	40	38	24	19	7	10	105	-	-
Ilijaš	165	1	-	1	11	-	1	60	15	10	8	6	9	7	5	31	-	-
Trnovo	25	1	-	-	-	-	-	3	5	-	-	1	1	-	5	9	-	-
Vogošća	264	1	-	-	19	2	1	124	19	9	18	9	12	2	7	41	-	-
Kanton Sarajevo	5.543	19	1	2	254	31	48	2.925	351	211	262	195	140	78	114	912	-	-
Obrt																		
Centar	2.360	20	1	1	255	-	77	547	453	310	-	436	-	10	78	171	1	-
Novi Grad	3.122	39	-	2	425	-	176	1.013	392	485	1	317	-	16	39	217	-	-
N. Sarajevo	1.906	12	-	-	187	-	60	465	394	242	-	288	-	8	69	181	-	-
Stari Grad	1.948	20	-	-	459	-	68	408	279	397	-	160	-	5	33	119	-	-
Grad Sarajevo	9.336	91	1	3	1326	-	381	2433	1518	1434	1	1201	-	39	219	688	1	-
Hadžići	575	60	-	-	60	-	48	190	108	57	-	20	-	2	1	29	-	-
Iliđža	1.827	38	-	-	196	-	88	653	360	244	-	88	-	9	38	113	-	-
Ilijaš	412	59	-	-	43	-	20	139	82	32	-	14	-	2	2	19	-	-
Trnovo	101	72	1	-	-	-	1	1	8	16	-	2	-	-	-	-	-	-
Vogošća	484	23	1	-	61	-	34	123	101	68	-	36	-	2	8	27	-	-
Kanton Sarajevo	12735	343	3	3	1686	-	572	3539	2177	1851	1	1361	-	54	268	876	1	-

STANOVNIŠTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Definicije

STANOVNIŠTVO

Podaci o stanovništvu i domaćinstvima/kućanstvima prikupljaju se popisima svakih deset godina prema jedinstvenoj metodologiji na cjelokupnom području Bosne i Hercegovine.

Procjena broja stalnih stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine sredinom godine uključuje prisutno stanovništvo i izbjeglice Federacije Bosne i Hercegovine u inozemstvu.

Procjene broja prisutnih stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine 1999. – 2009. godine sredinom godine kao i stope prirodnog kretanja stanovništva temelje se na rezultatima Popisa 1991., podacima o prirodnom priraštaju i podacima o broju raseljenih osoba i izbjeglica i broju povratka u prijeratno mjesto stanovanja.

Izvori podataka za rođene, umrle i vjenčane su matične knjige, a za razvedene brakove dokumentacija nadležnih sudova. Podaci o rođenim i umrlim osobama te sklopljenim i razvedenim brakovima za period 1999. – 2009. godine odnose se na Federaciju BiH i predstavljaju konačne rezultate obrade podataka.

Podaci iz popisa odnose se na stalno stanovništvo na području Bosne i Hercegovine. Stalno stanovništvo jednog mjesta čine sve osobe koje u tom mjestu stalno stanuju, tj. imaju prebivalište, bez obzira na to da li su se u trenutku popisa nalazile u mjestu prebivališta ili su bile privremeno odsutne, bilo u zemlji ili inozemstvu. Osobe na privremenom radu kod inozemnih poslodavaca ili na samostalnom radu, kao i članovi obitelji koji s njima borave u inozemstvu popisani su kao stalni stanovnici odgovarajućih naselja u zemlji u kojima je njihovo prebivalište.

Domaćinstvom/kućanstvom se smatra obiteljska ili druga zajednica osoba koje su izjavile da zajednički stanuju i troše prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba, kao i svaka osoba koja živi sama (samačko domaćinstvo/kućanstvo) ili stanuje sa drugim osobama s kojima ne troši svoje prihode. U popisima 1961. i 1971. kao stalni stanovnici popisane su sve osobe koje su se zatekle u mjestu rada ukoliko se nisu svakodnevno vraćale u mjesto stanovanja obitelji, dok su 1981. i 1991. te osobe popisane kao stalni stanovnici mjesta u kojima su nastanjene njihove obitelji, čime je smanjen broj samačkih domaćinstava/kućanstava.

Podaci o **etničkim grupama** rezultat su slobodno izražene **etničke** pripadnosti stanovnika preko deset, odnosno petnaest godina starosti, odnosno roditelja (staratelja) kada su u pitanju djeca mlađa od 10, odnosno 15 godina u popisima 1971, 1981. i 1991.

U popisima prije 1981. godine Muslimani su iskazivani pod različitim nazivima. U popisu 1953 godine osobe koje su izjavile da su Muslimani svrstane su u grupu "Jugosloveni - neopredjeljeni" zajedno sa ostalim osobama jugoslovenskog porijekla/podrijetla koje su izjavile da su Jugosloveni, dok su u popisu 1961. godine iskazani pod nazivom "Muslimani u etničkom smislu", a 1971. godine kao "Muslimani u smislu narodnosti".

Podaci prema starosti iskazuju se prema navršenim godinama života. Svaka grupa starosti obuhvaća osobe koje su navršile godine života unutar granica intervala. Tako su npr. u skupini 10-14 godina obuhvaćene osobe koje imaju 10 i više godina, ali još nisu navršile 15 godina života.

Pismenost Podaci o pismenosti stanovništva odnose se samo na stanovništvo staro 10 i više godina. Pismenim se smatra ona osoba koja zna pročitati i napisati sastav (tekst) u vezi sa svakidašnjim životom, bez obzira na kojem jeziku čita i piše. Sve ostale osobe, uključujući i one koje samo čitaju smatrane su nepismenim.

Školska sprema je najviši stepen/stupanj obrazovanja koji je osoba stekla po okončanju redovnog/redovitog školovanja ili škole koja zamjenjuje redovne/redovite, polaganjem privatnih ispita u nekoj redovnoj/redovitoj školi, ili pohađanjem kursa za skraćeno završavanje neke škole kojim se po postojećim propisima stječe određena školska sprema.

Prema aktivnostima stanovništvo je razvrstano na aktivno, stanovništvo sa osobnim prihodom i izdržavane/uzdržavane osobe. Aktivno je ono stanovništvo koje obavlja neko zanimanje i tako osigurava sredstva za život. Aktivnim se smatraju i osobe koje traže zaposlenje, služe vojni rok, kao i osobe na izdržavanju kazne. Osobama sa osobnim prihodom smatraju se penzioneri/umirovljenici svih kategorija, osobe koje primaju socijalnu pomoć ili imaju prihode od davanja u zakup zemlje, kuće, radnje i druge imovine.

Izdržavanim/Uzdržavanim osobama (djeca, učenici, studenti, domaćice/kućanice i dr.) smatraju se osobe koje nemaju vlastitih prihoda ni po kojem osnovu, nego ih izdržavaju/uzdržavaju roditelji, rođaci ili druge osobe, kao i osobe s prihodima koji im ne obezbjeđuju ekonomsku samostalnost.

Poljoprivredno stanovništvo u popisima 1981. i 1991. godine čine sve osobe čija se zanimanja nalaze u skupini "poljoprivrednici" i "ribari i lovci", kao i sve osobe koje oni izdržavaju/uzdržavaju.

Stalnim mjestom stanovanja smatra se ono mjesto u kojem je osoba stalno nastanjena, tj. u kojem ima prebivalište. Stalnim mjestom stanovanja raseljenih osoba i izbjeglica za 1999. godinu smatralo se ono mjesto u kojem je osoba bila nastanjena prije rata. Navedeno treba uzeti u obzir prilikom korišćenja podataka iz dijela "Pregled po kantonima i općinama".

Ako je osoba 2000 - 2009. godine bila prisutna u jednom mjestu stanovanja duže od jedne godine, onda se to mjesto smatralo njenim prebivalištem. Ako je iz navedenog prebivališta bila odsutna duže/dulje od godinu dana u inozemstvu, onda takvi događaji nisu obuhvaćeni podacima za datu godinu.

Podaci o živorođenim i mrtvorodenim osobama svrstavaju se prema mjestu stalnog stanovanja majke, o umrlim prema mjestu stalnog stanovanja umrle osobe, za sklopljene brakove prema mjestu stalnog stanovanja mladoženje, a razvedeni brakovi se svrstavaju prema zadnjem prebivalištu bračnog para. Podaci o umrlim osobama prema uzroku smrti dati su prema X Reviziji Međunarodne statističke klasifikacije bolesti, povreda i uzroka smrti.

Živorodenje je potpuno izbacivanje ili vađenje iz tijela majke ploda začeca bez obzira na trajanje trudnoće koji, nakon takvog odvajanja, diše ili pokazuje bilo koji drugi znak života kao lupanje srca, pulsiranje pupčane vrpce ili jasne pokrete voljnih mišića, a bez obzira na to da li je pupčana vrpca prerezana i da li je posteljica odvojena. Ako plod takvog rođenja umre, prvo se registruje kao živorođeno, a onda kao umrla osoba.

Mrtvorodenjem se smatra smrt koja je nastupila prije potpunog izbacivanja ili odvajanja od majke ploda začeca; smrt se označava činjenicom da nakon tog odvajanja fetus ne diše niti pokazuje neki drugi znak života, kao što je lupanje srca, pulsiranje pupčane vrpce ili jasni pokreti voljnih mišića, a trudnoća je trajala duže od 28 sedmica/tjedana (skoro 7 mjeseci). Izbacivanje umrlog ploda nošenog manje od 28 sedmica/tjadana smatra se pobačajem bez obzira na to je li prirodni ili namjerni.

Stručnom pomoći kod rođenja smatra se pomoć doktora medicine ili diplomirane primalje. Da bi se dobio ukupan broj rođenih sa stručnom pomoći, treba zbrojiti rođene u «zdravstvenoj ustanovi» i rođene «na drugom mjestu sa stručnom pomoći».

Prirodni prirast, odnosno prirodni pad stanovništva razlika je između broja živorođene djece i broja umrlih osoba.

Stopa nataliteta predstavlja odnos između broja živorođenih i procijenjenog broja stanovnika na 1000 stanovnika prisutnih sredinom godine.

Stopa prirodnog priraštaja predstavlja razliku stope nataliteta i stope mortaliteta.

Smrt je stalni prestanak svih znakova života u bilo koje vrijeme nakon što se desilo rođenje (prestanak vitalnih funkcija bez mogućnosti oživljavanja). Ova definicija isključuje mrtvorodenja koja se posebno definiraju.

Umrlo dojenčadi smatraju se djeca koja su umrla prije navršene prve godine života.

Uzrok smrti je ona bolest, bolesno stanje ili ozljeda koja za posljedicu ima smrt ili je pridonijela smrti, kao i okolnosti nesretnog slučaja ili nasilja koje su takve ozljede prouzrokovale. Uzroci smrti razvrstani su prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti - X revizija.

Stopa mortaliteta predstavlja odnos između broja umrlih i procijenjenog broja stanovnika na 1000 stanovnika prisutnih sredinom godine.

Stopa smrtnosti dojenčadi predstavlja odnos između broja umrle dojenčadi i broja živorođenih računato na 1000 živorođenih.

Brak je čin, ceremonija ili proces kojim se stvara zakonska veza muža i žene. Zakonitost unije uspostavlja se građanskim, vjerskim ili drugim sredstvima zavisno od toga kako ih definira zakon svake zemlje.

Razvod braka je krajnji zakonski raspad braka tj. ono odvajanje muža i žene koje stranama daje pravo da ponovo stupe u brak po građanskim, vjerskim i/ili drugim odredbama, sukladno sa zakonima svake zemlje

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA , procjena

Općina	Ukupno	0-14	15-64	65 i više
stanje 30.06. 2007. godine				
Centar	70143	10370	46743	13030
Novi Grad	122737	19882	84770	18085
N. Sarajevo	73268	10123	48527	14618
Stari Grad	37917	5990	25582	6345
Grad Sarajevo	304065	46365	205622	52078
Hadžići	22140	4472	14863	2805
Ilidža	52374	10279	34488	7607
Ilijaš	17572	4169	10842	2561
Trnovo	2182	188	1373	621
Vogošća	20697	4243	13696	2758
Kanton Sarajevo	419030	69716	280884	68430
stanje 30.06. 2008. godine				
Centar	70.203	10.379	46.783	13.041
Novi Grad	123.200	19.958	85.089	18.153
N. Sarajevo	73.379	10.138	48.601	14.640
Stari Grad	37.832	5.977	25.524	6.331
Grad Sarajevo	304.614	46.452	205.997	52.165
Hadžići	22.379	4.520	15.024	2.835
Ilidža	52.896	10.381	34.832	7.683
Ilijaš	17.738	4.208	10.945	2.585
Trnovo	2.554	220	1.607	727
Vogošća	21.108	4.327	13.968	2.813
Kanton Sarajevo	421289	70108	282373	68808
stanje 30.06. 2009. godine				
Centar	70.099	10.364	46.714	13.021
Novi Grad	124.035	20.093	85.666	18.276
N. Sarajevo	73.371	10.137	48.596	14.638
Stari Grad	37.737	5.962	25.460	6.315
Grad Sarajevo	305.242	46.556	206.436	52.250
Hadžići	22.636	4.571	15.197	2.868
Ilidža	53.600	10.519	35.296	7.785
Ilijaš	18.048	4.282	11.136	2.630
Trnovo	2.524	218	1.588	718
Vogošća	21.595	4.427	14.290	2.878
Kanton Sarajevo	423.645	70.573	283.943	69.129

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

	Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Umrli dojenčad		Zaključeni brakovi	Razvedeni brakovi	
					ukupno	na 1000 živorođenih		ukupno	na 1000 zaključenih
UKUPNO	2005	4.004	3.751	253	40	10,0	2.617	160	61,1
	2006	4.131	3.705	426	45	10,9	2.492	235	94,3
	2007	4.283	3.825	458	41	9,6	2.938	225	76,6
	2008	4.621	3.839	782	40	8,7	2.993	115	38,4
	2009	4.898	4.013	885	35	7,1	2.804	135	48,1
Grad Sarajevo¹⁾	2005	2.668	2.801	-133	31	11,6	1.794	129	71,9
	2006	2.687	2.758	-71	32	11,9	1.702	187	109,9
	2007	2.827	2.811	16	29	10,3	1.950	178	91,3
	2008	2.986	2.839	147	25	8,4	1.976	86	43,5
	2009	3.154	2.935	219	24	7,6	1.839	101	54,9
¹⁾ Grad Sarajevo (Općine: Centar Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Stari Grad Sarajevo)									
Centar Sarajevo	2005	595	692	-97	11	18,5	451	34	75,4
	2006	613	715	-102	16	26,1	394	48	121,8
	2007	602	723	-121	16	26,6	419	43	102,6
	2008	651	691	-40	6	9,2	427	18	42,2
	2009	633	760	-127	15	23,7	375	24	64,0
Hadžići	2005	261	189	72	1	3,8	142	3	21,1
	2006	286	164	122	3	10,5	137	5	36,5
	2007	287	196	91	4	13,9	162	3	18,5
	2008	282	173	109	4	14,2	191	4	20,9
	2009	204	191	13	2	9,8	179	6	33,5
Ilidža	2005	637	417	220	7	11,0	372	21	56,5
	2006	658	421	237	6	9,1	362	29	80,1
	2007	655	465	190	5	7,6	468	33	70,5
	2008	774	466	308	7	9,0	484	16	33,1
	2009	774	472	302	3	3,9	446	19	42,6
Ilijaš	2005	213	152	61	-	-	135	4	29,6
	2006	235	168	67	1	4,3	139	5	36,0
	2007	228	157	71	1	4,4	169	3	17,8
	2008	260	149	111	1	3,8	146	3	20,5
	2009	392	175	217	2	5,1	136	1	7,4
Novi Grad Sarajevo	2005	1.107	944	163	10	9,0	667	29	43,5
	2006	1.132	945	187	10	8,8	707	57	80,6
	2007	1.254	952	302	6	4,8	822	59	71,8
	2008	1.326	977	349	9	6,8	815	33	40,5
	2009	1.391	944	447	6	4,3	764	38	49,7
Novo Sarajevo	2005	605	695	-90	6	9,9	405	33	81,5
	2006	574	681	-107	4	7,0	377	43	114,1
	2007	618	687	-69	4	6,5	418	40	95,7
	2008	620	712	-92	2	3,2	458	24	52,4
Stari Grad Sarajevo	2005	361	470	-109	4	11,1	271	33	121,8
	2006	368	417	-49	2	5,4	224	39	174,1
	2007	353	449	-96	3	8,5	291	36	123,7
	2008	389	459	-70	8	20,6	276	11	39,9
	2009	435	460	-25	-	-	267	13	48,7
Trnovo	2005	9	29	-20	-	-	10	1	100,0
	2006	12	18	-6	-	-	9	-	-
	2007	10	26	-16	-	-	12	1	83
	2008	14	29	-15	-	-	14	1	71,4
	2009	18	35	-17	-	-	14	1	71,4
Vogošća	2005	216	163	53	1	4,6	164	2	12,2
	2006	253	176	77	3	11,9	143	9	62,9
	2007	276	170	106	2	7,2	177	7	39,5
	2008	305	183	122	3	9,8	182	5	27,5
	2009	356	205	151	4	11,2	190	7	36,8

INVESTICIJE METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i prikaz podataka

Podaci o investicijama su prikupljeni putem sljedećih istraživanja:

- Godišnji izvještaj/izvješće o investicijama u stalna sredstva (obrazac INV-01) za sve pravne osobe;
Nisu obuhvaćena investiciona ulaganja samostalnih poduzetnika i domaćinstava/kućanstava.

Definicije

- za oblast poljoprivrede individualnog sektora (poljoprivredna gazdinstva) podaci su prikupljeni putem općina, a bazirani/temeljeni su na procjenama općinskih komisija.

Podaci o investicijama prikazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja/financiranja, ostvarene investicije (nova i polovna/rabljena stalna sredstva) po tehničkoj strukturi i ostvarene investicije u nova stalna sredstva (nova i polovna/rabljena uvozna stalna sredstva) po tehničkoj strukturi.

Obrada podataka urađena je po dva osnovna principa:

- prema sjedištu i pretežnoj djelatnosti investitora (organizacioni princip) i
- prema lokaciji i djelatnostima kojima su investicije stvarno namjenjene, bez obzira na to u koju je djelatnost razvrstan investitor i gdje mu se nalazi sjedište (princip čistih djelatnosti)

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva koje nije moguće rasporediti po kantonima (putevi, pruge i sl.) se prikazuju kao neraspoređene investicije.

Svi podaci su iskazani prema Klasifikaciji djelatnosti koja je usklađena sa evropskom/europskom klasifikacijom NACE – Rev.1.1.

Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke/nabave preduzeća/poduzeća i drugih pravnih osoba radi dobivanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava (stambene zgrade, ostale zgrade i građevine, oprema i uređaji trajnijeg karaktera, osnovno stado, pošumljavanje i podizanje dugogodišnjih zasada, softver itd). Nabavljena investicijska dobra mogu biti nova ili polovna/rabljena, kupljena od drugih u zemlji i inozemstvu. Stalna sredstva mogu, također, biti stečena trampom, primljena kao kapitalni transfer u naturi ili proizvedena u vlastitoj režiji.

Obuhvaćaju se sve vrste ulaganja u nove kapacitete, kao i ulaganja za proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih ili zamjenu zastarjelih, istrošenih ili slučajnom štetom uništenih kapaciteta. Ne obuhvaća se redovno/redovito i tekuće održavanje stalnih sredstava, ulaganja u obrtna sredstva i vojno oružje za razaranje i oprema koja je potrebna za njegovo odašiljanje, usavršavanje osoblja, ispitivanje tržišta i kupovina zemljišta.

Isplatama za investicije smatraju se novčana ulaganja u toku/tijeku godine u nova i polovna/rabljena stalna sredstva, bez obzira na momenat njihove izgradnje ili nabavke/nabave.

Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizirane izgradnje, izrade ili nabavke/nabave novih i polovnih/rabljenih stalnih sredstava tokom/tijekom godine, bez obzira na to jesu li završene i je li izvršena njihova isplata.

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva odnose se na onaj dio stalnih sredstava koji je nabavljen neposredno od izvođača građevinskih radova, odnosno proizvođača opreme ili proizveden u vlastitoj režiji, odnosno ona investicijska dobra koja još nisu bila predmet kupoprodaje između neposrednih korisnika tih dobara. Ovdje se uključuje i polovna/rabljena oprema nabavljena u inozemstvu budući da izravno utiče na porast nacionalnog bogatstva u zemlji. Ostala polovna stalna sredstva nisu uključena u ostvarene investicije u nova stalna sredstva. U nabavku/nabavu novih stalnih sredstava svrstavaju se i investicije u veća poboljšanja postojećih stalnih sredstava.

U skladu/sukladno sa SNA-93 metodologijom stalna sredstva se grupišu na:

materijalna

(opipljiva) stalna sredstva (građevinski radovi kojima su obuhvaćena i značajnija poboljšanja zemljišta; strojevi, oprema i transportna sredstva; ostala materijalna stalna sredstva koja obuhvaćaju osnovno stado, pošumljavanje i dugogodišnje zasade);

nematerijalna

(neopipljiva) stalna sredstva (rudarska i mineralna istraživanja; softveri; originali na području književnosti, filma, muzike/glazbe i slično; studije i projekti) i

troškove

prijenosa vlasništva zemljišta (svi troškovi radi naknada stručnjacima koji su nastali kod jedinice koja povećava aktivu: naknade pravnicima, arhitektima, inženjerima, procjeniteljima; provizije koje se plaćaju posrednicima u prodaji nekretnina i svi porezi na prijenos vlasništva nad zemljištem koje plaća

**ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA/FINANCIRANJA
ORGANIZACIONI PRINCIP**

Kanton	Ukupno	Iz sopstvenih sredstava	Iz udruženih sredstava	Iskorišteni finansijski krediti	Finansijski zing	Iz sredstava fondova i budžeta/proračuna	Iz ostalih izvora
2005	1.133.249	659.184	28.749	251.597	61.434	53.541	78.745
2006	987.652	549.551	42.640	212.905	76.000	28.781	77.774
2007	1.451.890	785.352	42.660	465.992	45.887	59.869	52.131
2008	1.784.793	990.484	62.104	481.000	89.753	73.194	88.259
2009	1.453.369	897.719	67.888	306.778	54.093	47.420	79.471

**ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA/FINANCIRANJA
U 2008. GODINI - ORGANIZACIONI PRINCIP**

000 KM

Djelatnost investitora	Ukupno	Iz sopstvenih sredstava	Iz udruženih sredstava	Iskorišteni finans./ financ. krediti	Finans./ financ. lizing	Iz sredstava fondova i budžeta/ proračuna	Iz ostalih izvora
UKUPNO	1.784.793	990.484	62.104	481.000	89.753	73.194	88.259
Pravne osobe-ukupno	1.779.800	988.675	62.104	477.846	89.753	73.194	88.229
A Poljoprivreda, lov i šumarstvo	4.587	2.404	-	1.607	-	357	220
B Ribarstvo	-	-	-	-	-	-	-
C Vađenje ruda i kamena	7.666	6.055	-	833	779	-	-
D Prerađivačka industrija	263.589	115.747	1.444	113.680	30.698	57	1.963
E Proiz.snabdijev./opskrba električ. energijom, plinom/gasom i vodom	110.397	79.490	824	8.514	-	9.301	12.267
F Građevinarstvo	81.005	48.483	375	24.978	7.028	34	107
G Trgov. na veliko i malo; popr.ak motor.vozila i motocikla, predm. za vlastitu upotrebu i domaćin.	367.526	206.906	8.791	108.608	23.570	295	19.358
H Ugostiteljstvo	39.204	6.184	14.625	16.545	137	1.463	250
I Prijevoz, skladištenje i veze	263.313	174.403	5.847	52.444	7.076	1	23.543
J Finansijsko/Financ. posredovanje	153.831	140.760	-	12.777	134	18	142
K Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	252.026	55.620	25.519	126.153	18.798	22.552	3.384
L Državna uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno soc. osiguranje	132.692	114.046	-	1	19	10.617	8.008
M Obrazovanje	12.991	5.381	147	3	11	5.561	1.888
N Zdravstveni i socijalni rad	33.346	7.594	45	18	323	11.785	13.581
O Ostale javne, društvene, socijalne i vlastite uslužne djelatnosti	57.628	25.602	4.487	11.685	1.182	11.153	3.517
Poljoprivredna gazdinstva-ukupno	4.993	1.809	-	3.154	-	-	30

**OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I
TEHNIČKOJ STRUKTURI (PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI)**

000 KM

Kanton	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva
		građevinski radovi	strojevi, oprema i transportna sredstva	ostala materijalna stalna sredstva		
2005	844.292	387.572	415.270	3.517	36.179	1.755
2006	723.702	387.430	310.427	4.383	20.040	1.424
2007	1.170.736	553.690	521.778	2.883	90.764	1.621
2008	1.499.931	797.119	641.627	3.460	54.713	3.013
2009	1.084.593	552.750	439.741	5.513	85.940	650

Nerasporedene investicije

2005	120.180	109.603	576	-	10.000	-
2006	89.709	63.761	22.344	-	3.558	45
2007	105.571	91.257	11.703	-	928	1.684
2008	186.034	158.270	23.629	-	3.775	360
2009	129.870	123.570	5.879	-	421	-

**OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I
TEHNIČKOJ STRUKTURI U 2008.GODINI (PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI)**

000 KM

tNamjena ulaganja	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta
		građevinski radovi	strojevi, oprema i transportna sredstva	ostala materijalna stalna sredstva		
UKUPNO	1.499.931	797.119	641.627	3.460	54.713	3.013
Pravne osobe-ukupno	1.494.938	796.170	640.674	369	54.713	3.013
A Poljoprivreda, lov i šumarstvo	5.482	3.290	1.901	234	56	-
B Ribarstvo	-	-	-	-	-	-
C Vadenje ruda i kamena	5.145	3.102	2.042	-	-	-
D Prerađivačka industrija	200.237	80.868	113.853	-	5.315	201
E Proiz.snabdijevanje/opskrba električ. energijom, plinom/gasom i vodom	40.841	21.466	14.365	-	5.006	4
F Građevinarstvo	186.835	149.310	35.866	-	1.393	266
G Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla, predmeta za vlastitu upotrebu i domaćinstvo	278.223	155.548	112.338	9	8.217	2.111
H Ugostiteljstvo	38.802	33.996	4.679	4	111	12
I Prijevoz, skladištenje i veze	228.442	41.294	178.392	-	8.433	323
J Finansijsko/Financijsko posredovanje	112.925	69.328	38.222	-	5.375	-
K Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	199.626	139.984	53.512	-	6.079	51
L Državan uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	84.804	29.319	45.631	8	9.845	1
M Obrazovanje	23.990	16.609	7.056	2	323	-
N Zdravstveni i socijalni rad	33.652	17.968	15.440	30	208	6
O Ostale javne, društvene, socijalne i vlastite uslužne djelatnosti	55.935	34.087	17.377	81	4.351	38
Poljoprivredna gazdinstva-ukupno	4.993	949	953	3.091	-	-

INDUSTRIJA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metodi prikupljanja podataka

Podatke iz ove oblasti, kojoj po KD-u pripadaju područja Vađenje ruda i kamena, Prerađivačka industrija, Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, gasom/plinom i vodom prikupio je Federalni zavod za statistiku pomoću Mjesečnog izvještaja industrije i Godišnjeg izvještaja o utrošku energenata, sirovina i materijala u industriji.

Obuhvat

Mjesečnim izvještajem industrije i Godišnjim izvještajem o utrošku energenata, sirovina i materijala u industriji obuhvaćena su preduzeća/poduzeća koja zapošljavaju 10 i više osoba, a obavljaju jednu ili više djelatnosti iz područja Vađenje ruda i kamena (C), Prerađivačka industrija (D), Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, gasom/plinom i vodom (E) po Klasifikaciji djelatnosti.

Definicije

Indeksi fizičkog obima/obujma industrijske proizvodnje izračunavaju se po Laspeyresovoj formuli. Osnov za izračunavanje indeksa su podaci u naturalnom izrazu prema nomenklaturi industrijskih proizvoda i pondera za te proizvode koji predstavljaju dodanu vrijednost za jediničnu proizvodnju. Indeksi fizičkog obima/obujma industrijske proizvodnje za ukupno izračunati su na temelju indeksa oblasti i stopa učešća kojom oblasti sudjeluju u ukupnoj dodanoj vrijednosti u području industrije (struktura oblasti).

Pod gotovim proizvodom podrazumijeva se svaki proizvod koji je u procesu proizvodnje dostigao određeni stupanj izrade definiran Nomenklaturom industrijskih proizvoda, bez obzira na to izrađuje li se u okviru izvještajne jedinice kao osnovni, sporedni ili pomoćni proizvod, a s obzirom na vlasništvo je li vlastiti proizvod ili izrađen iz usluge.

INDEKSI INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE

	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>	<u>2009</u>
	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>	<u>2008</u>
INDUSTRIJA - UKUPNO	108,5	121,8	123,8	94,5
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA				
Energija	98,8	106,0	100,0	92,8
Intermedijarni proizvodi, osim energije	123,2	85,9	104,6	80,0
Kapitalni proizvodi	83,2	144,0	94,8	15,1
Trajni proizvodi za široku potrošnju	144,7	133,1	78,5	36,9
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	104,3	133,1	130,2	107,5
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a				
C VAĐENJE RUDA I KAMENA	159,3	83,2	101,6	90,8
14 Vađenje ostalih ruda i kamena	159,3	83,2	101,6	90,8
D PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	110,1	125,1	126,8	94,6
15 Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	97,7	118,9	107,6	93,4
16 Proizvodnja duhanskih proizvoda	105,5	106,9	101,0	117,5
17 Proizvodnja tekstila	82,9	63,2	71,8	85,0
18 Proizvodnja odjeće; dorada i bojenje krzna	307,6	96,0	174,4	52,4
19 Prerada kože, izrada galanterije, obuće	78,4	123,3	100,0	96,2
20 Prerada drveta/drva i proizvodnja proizvoda od drveta/drva, osim namještaja	58,5	105,5	95,3	107,2
21 Proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira	548,5	14,7	128,0	73,8
22 Izdavačka, štamparska/tiskarska djelatnost	100,4	139,9	106,9	92,3
23 Proizvodnja koksa, derivata nafte i nukl.goriva	-	-	99,8	59,1
24 Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizv.	158,3	145,2	188,3	121,3
25 Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	81,0	125,1	99,5	79,4
26 Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proiz.	106,7	128,3	107,6	94,8
27 Proizvodnja baznih metala	86,8	131,5	116,9	37,4
28 Proizvodnja proizvoda od metala, osim mašina/strojeva i opreme	111,7	178,2	135,3	60,7
29 Proizvodnja mašina/strojeva i uređaja d.n.	41,8	1992,6	54,5	63,8
30 Proizvodnja kanc mašina/strojeva i računara aparata i opreme	37,0	224,6	71,6	88,4
31 Proizvodnja električnih mašina/strojeva i aparata	65,8	102,4	109,7	70,3
33 Proizvodnja medicin.preciznih i potičkih insti satova	121,4	70,1	159,6	90,9
34 Proizvodnja mot.vozila, prikolica, poluprik.	82,7	143,4	91,6	-
36 Proizvodnja namještaja, prerađivačka industrija d.n.	143,0	132,7	78,4	36,9
37 Reciklaža	79,6	67,3	90,5	124,8
E PROIZ.SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTIČ.	98,8	100,8	100,1	94,6
ENERGIJOM GASOM/PLINOM I VODOM				
40 Proiz.snabdijevanje/opskrba elekt. energijom gasom/plinom parom i toplom vodom	98,8	100,8	100,1	94,6

POLJOPRIVREDA, LOV I ŠUMARSTVO
METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA
BILJNA PROIZVODNJA
Izvori i metode prikupljanja podataka
Definicije

STOČARSTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci se odnose na statistička istraživanja iz područja poljoprivrede – stočarstva i ribarstva.

Podaci se odnose na stanje 31. decembra/prosinca prethodne godine.

Definicije

Podaci o poljoprivrednom zemljištu i prinosima ratarskih i povrtnih kultura, te o broju stabala, čokota/trsova (ukupan broj i broj rodni stabala, čokota/trsova) i prinosima voća, prikupljaju se redovnim/redovitim statističkim istraživanjem, a za gazdinstva/gospodarstva individualnih poljoprivrednih proizvođača podaci se dobivaju procjenom. Procjenu rade stručne osobe za poljoprivredu u općinama.

Poljoprivredno zemljište je zemljišna površina koja se koristi za poljoprivrednu proizvodnju. Poljoprivredno zemljište čine: obradivo zemljište, pašnjaci, ribnjaci, trstici i bare.

Obradivo zemljište je zemljišna površina na kojoj se uzgajaju ratarski i povrtni usjevi, višegodišnji zasadi i trave i vrši obrada, kosidba i drugi poljoprivredni radovi i, po pravilu, ubiru prinosi svake godine. Obradivo zemljište čine oranice i bašte/vrtovi, voćnjaci, vinogradi i livade.

Oranica (njiva) je zemljišna površina na kojoj se obavlja ratarska proizvodnja. Na njoj se po utvrđenom redu (plodoredu) siju ratarski usjevi: žita, industrijsko bilje, povrtno bilje i stočno-krmno bilje. U oranice zemljište se računavaju i površine koje su "radi odmora" ostale neobrađene: zeleni ili crni ugar, zaležaji, parlozi i prelozi. Osim toga, oranice se smatraju i površine pod loznicima i voćnim rasadima, površine pod cvijećem i ukrasnim biljem.

Rodna stabla voća i rodni čokoti/trsovi vinove loze su stabla, odnosno čokoti/trsovi koja su prema svojoj fiziološkoj zrelosti sposobna da pod normalnim uslovima/uvjetima za vegetaciju zametnu plod, bez obzira da li su u toj godini rodila ili ne.

Požnjevena površina je površina sa koje je požnjeven usjev i ubran prinos. Požnjevene površine mogu biti manje od zasijanih površina u slučaju kada su usjevi usljed elementarnih i drugih nepogoda potpuno uništeni, tako da na tim površinama nije obavljena žetva niti ubran prinos. Prinos/prirod usjeva je iskazan kao hambarski prinos/prirod normalne vlažnosti po odbitku svih gubitaka prilikom žetve (berbe), transporta i vršidbe.

Prinos/prirod po jedinici površine (po ha) obračunat je na požnjevenu površinu.

Prinosi/prirodi po stablu-čokotu/trsu obračunati su po rodnom stablu, odnosno čokotu/trsu vinove loze. Statistika stočarstva prati posebno podatke za pravne osobe i dijelove pravnih osoba, a posebno za porodična/ obiteljska poljoprivredna gazdinstva/gospodarstva.

Podaci o broju stoke za pravne osobe i dijelove pravnih osoba prikupljaju se redovnim/redovitim godišnjim izvještajima.

Svi elementi za obračun stočne proizvodnje dobijaju se direktno iz istraživanja, a sadrže podatke o broju i težini stoke i peradi te o proizvodnji mlijeka, jaja, vune i meda.

Podaci o broju i bilansima/bilancama stoke i stočnoj proizvodnji kod porodičnih/obiteljskih poljoprivrednih gazdinstava/ gospodarstava su procijenjeni od strane ovlaštene stručne osobe za poljoprivredu u oPpoćdiancaim iza .ribarstva prikupljaju se redovnom/redovitom godišnjom službom, posebno za pravne osobe i dijelove pravnih osoba koji se bave uzgojem ribe slatkovodne i morske, a posebno o ulovu slatkovodne ribe u otvorenim vodama.

Od 2003. godine uključen je ulov u otvorenim vodama (sportska ribolovna društva), a od 2005. godine prati se uzgoj morske ribe.

OSTVARENI PRINOSI USJEVA I VOĆA

Usjevi	2007			2008			2009		
	Požnjevena površina u ha	Prinos, tona		Požnjevena površina u ha	Prinos		Požnjevena površina u ha	Prinos	
		ukupno	po ha		ukupno	po ha		ukupno	po ha
Pšenica	72	239	3,3	82	322	3,9	97	361	3,7
Raž	19	60	3,1	23	85	3,7	38	121	3,2
Ječam	80	174	2,2	122	374	3,1	148	365	2,5
Zob	76	160	2,1	97	294	3,0	92	232	2,5
Heljda	142	183	1,3	116	186	1,6	220	310	1,4
Kukuruz - zrno	234	476	2,0	251	745	2,9	272	954	3,5
Krompir/Krumpir	1.119	9.145	8,2	1.107	9.065	8,2	1.187	11.029	9,3
Mrkva	95	926	9,7	98	970	9,9	102	1.027	10,1
Crni luk	342	1.994	5,8	332	1.987	6,0	337	2.153	6,4
Bijeli luk/Češnjak	63	261	4,2	66	272	4,1	66	344	5,2
Grah - zrno	171	259	1,5	155	323	2,1	169	423	2,5
Grašak - zrno	53	56	1,1	54	72	1,3	59	107	1,8
Kupus i kelj	288	2.912	10,1	254	2.767	10,9	258	2.962	11,4
Paradajz/Rajčica	111	794	7,2	111	885	8,0	114	922	8,1
Paprika zelena	53	353	6,6	54	419	7,8	57	437	7,7
Krastavac	61	470	7,7	61	551	9,0	66	561	8,5
Djetelina- sijeno	241	722	3,0	316	1.333	4,2	258	972	3,8
Lucerka/Lucerna	314	1.514	4,8	246	880	3,6	314	1.790	5,7
Kukuruz za krmu	312	8.340	26,7	333	9.617	28,9	350	13.056	37,3
Stočna repa	139	1.994	14,4	164	2.343	14,5	176	2.627	14,9
Travno - djet. Smjesa	320	1.036	3,0	324	1.165	3,6	329	1.164	3,5

Voće	2007			2008			2009		
	Broj rodniha stabala	Prinos		Broj rodniha stabala	Prinos		Broj rodniha stabala	Prinos	
		ukupno tona	kg po stablu		ukupno tona	kg po stablu		ukupno tona	kg po stablu
Trešnje	42.414	449	10,6	43.300	492	11,4	43.145	497	11,5
Višnje	38.614	349	9,0	39.520	374	9,5	39.410	360	9,1
Kajsije	2.155	12	5,7	2.095	12	5,5	2.185	13	6,1
Jabuke	222.347	3.257	14,6	172.650	2.170	12,6	216.187	2.848	13,2
Kruške	169.991	1.603	9,4	141.560	1.413	10,0	175.201	1.911	10,9
Dunje	15.435	107	7,0	17.990	107	5,9	18.445	134	7,2
Šljive	301.219	1.676	5,6	273.500	1.430	5,2	305.439	1.482	4,9
Breskve	1.565	7	4,1	1.883	11	5,6	2.237	14	6,0
Orasi	18.506	189	10,2	16.400	150	9,2	19.346	170	8,8

ORANIČNA POVRŠINA PO NAČINU KORIŠTENJA

u ha

2009	Zasijana površina					Ostalo na oranicama	Ugari	Neobrađene oranice i bašte
	ukupno	žita	industrijsko bilje	povrtno Bilje	stočno krmno Bilje			
Centar	78	3	-	66	9	-	-	228
Novi Grad	626	44	-	475	107	1	-	10
Novo Sarajevo	76	1	-	72	3	-	-	-
Stari Grad	93	-	-	93	-	-	-	110
Grad Sarajevo	873	48	-	706	119	1	-	348
Hadžići	887	235	43	558	51	4	-	1.669
Ilidža	2.117	117	-	943	1.057	15	29	77
Ilijaš	929	435	30	321	143	5	15	2.079
Trnovo	849	32	2	82	733	-	-	359
Vogošća	343	58	-	267	18	4	-	471
Kanton Sarajevo	5.998	925	75	2.877	2.121	29	44	5.003

PRINOSI USJEVA I VOĆA

2009	Pšenica		Ječam		Kukuruz-zrno		Krompir/Krumpir		Jabuke		Šljive	
	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos kg/stablu	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos kg/stablu
Kanton Sarajevo	361	3,7	365	2,5	955	3,5	11.029	9,3	2.847	13,2	1.483	4,9
Centar	-	-	-	-	4	2,0	219	6,9	191	17,0	63	7,0
Hadžići	189	4,5	70	3,5	96	3,2	4.560	12,0	344	28,0	-	-
Ilidža	44	4,0	42	3,0	176	2,2	2.364	10,1	400	4,0	715	5,5
Ilijaš	80	4,0	225	2,5	600	5,0	976	6,1	854	40,0	288	3,0
Novi Grad	38	2,7	10	2,5	53	2,2	667	4,8	247	13,0	200	10,0
Novo Sarajevo	-	-	-	-	3	3,0	144	9,0	70	20,0	11	10,0
Stari Grad	-	-	-	-	-	-	308	11,0	538	15,0	152	5,0
Trnovo	-	-	13	1,0	-	-	576	9,0	23	8,0	13	4,0
Vogošća	10	1,0	5	0,6	23	1,5	1.215	9,0	180	18,0	41	6,0

BROJNO STANJE STOKE I STOČNA PROIZVODNJA

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
--	------	------	------	------	------	------

Brojno stanje stoke na kraju godine

Goveda	8.716	8.795	9.172	10.617	9.943	10.423
Krave i steone junice	6.960	7.049	7.204	8.104	7.816	8.130
Ovce	28.564	31.801	36.175	33.388	32.999	38.084
Ovce za priplod	18.837	21.141	24.698	25.584	25.945	27.672
Svinje	543	549	467	479	482	363
Krmače i suprasne nazimice	166	161	173	176	242	46
Konji	428	404	362	362	400	392
Kobile i ždrebne omice	123	125	151	158	140	105
Perad (u hilj./tis. grla)	144	152	309	405	429	510
Koke nesilice (u hilj./tis. grla)	64	57	59	71	74	79
Koze	1.912	1.843	1.904	1.792	1.730	1.816
Kunići	511	505	475	385	403	330
Košnice pčela	9.561	9.578	10.143	10.766	10.226	11.359

Proizvodnja mlijeka, vune, jaja i meda

Kravlje mlijeko (hilj./tis. litara)	16.384	16.756	18.293	21.099	20.693	21.853
Po muženoj kravi (litara)	2.610	2.675	2.805	3.012	3.013	3.078
Ovčije mlijeko (hilj./tis. litara)	379	370	399	317	290	293
Po muženoj ovci (litara)	28	32	32	33	34	34
Kozije mlijeko (hilj./tis. litara)	175	189	191	166	164	194
Po muženoj kozi (litara)	161	166	165	162	165	184
Vuna (tona)	37	40	46	44	46	43
Po ovci (kilograma)	1,5	1,6	1,6	1,8	1,9	1,8
Jaja (hilj./tis. komada)	10.709	10.704	10.444	12.291	12.453	12.551
Po kokoši (komada)	176	176	178	181	183	184
Med (tona)	86	84	99	107	83	119
Po košnici (kilograma)	9,0	8,7	9,7	10,0	8,2	10,5

ŠUMARSTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o posjećenju drvnj masi, podizanju i obnovi šuma, šumskim požarima i štetama u šumama odnose se na državne i privatne šume, a podaci o proizvodnji i prodaji šumskih sortimenata te prijevoznim sredstvima i mehanizaciji u šumarstvu odnose se samo na državne šume. Podaci statistike šumarstva prikupljaju se mjesečnim i godišnjim istraživanjima.

Za državne šume podaci se prikupljaju od poslovnih subjekata koji se bave šumarstvom, a za privatne šume od nadležnog organa uprave.

Podaci o šumskim površinama kao i opći podaci o državnim šumama su preuzeti od Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata obuhvaća podatke samo onih poslovnih subjekata koji se bave stalnom proizvodnjom šumskih sortimenata. Ovim podacima nije obuhvaćena proizvodnja i prodaja zadružnih i drugih poslovnih subjekata koji se povremeno bave tom djelatnošću.

Statistika lova zasniva se na evidencijama koje vode izvještajne jedinice.

Definicije

Pod šumom se smatra svaka površina veća od 500 m², obrasla šumskim drvećem, sa svrhom da služi za proizvodnju šumskih sortimenata ili da ima zaštitnu funkciju ili posebnu namjenu bez obzira na obrast i visinu stabala.

Raznodobne šume su visoke šume koje su nastale pretežno/pretežito iz sjemena. U njima se sječa i obnova vrši neprestano na cijeloj površini, pa su im stabla različite starosti i visine izmješana pojedinačno ili u grupama/skupinama.

Jednodobne šume su visoke šume, visokog oblika gajenja koje su nastale pretežno/pretežito iz sjemena, kao i vještački podignute šume i kulture u kojima su stabla približno jednake visine i starosti.

Izdanačke (niske) šume su šume nastale pretežno/pretežito od izdanaka iz panja.

Posjećena bruto drvna masa obuhvaća posjećene trupce (lišćara/listača i četinarara/četinjača), jamsko drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača), ostalo dugo drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača), prostorno drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača), ogrijevno drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača) te ostalo grubo obrađeno drvo. U bruto drvnu masu ulazi otpadak (gubitak koji nastaje pri sječi).

Dugo drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača) obuhvaća: trupce, jamsko drvo i ostalo dugo drvo.

Trupci (lišćara/listača i četinarara/četinjača) su dijelovi debla koji su namijenjeni daljem prerađivanju piljenjem, ponekad rezanjem ili ljuštenjem jer imaju povoljna fizička i kemijska svojstva te su namijenjena za industrijsku preradu. To su trupci za rezanje te trupci za furnir i ljuštenje.

Jamsko drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača) namijenjeno je za razne tehničke svrhe jer ima vrlo povoljna fizička i kemijska svojstva. To je drvo koje se upotrebljava za izgradnju i održavanje jamskih rovova i okna, dakle za gradnju u zemlji i pod zemljom.

Ostalo dugo drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača) obuhvaća sve vrste drva pogodne za mehaničku preradu, stupove za elektrovodove i TT vodove te ostalo oblo drvo.

Prostorno drvo (lišćara/listača i četinarara/četinjača) obuhvaća drvo za drvene ploče (pogodno za mehaničku preradu), a celulozno i taninsko drvo, zbog svog povoljnog kemijskog svojstva, pogodno je za kemijsku preradu. Taninsko drvo je sirovina iz koje se preradom dobivaju taninski ekstrakti.

Industrijsko drvo ima povoljna fizička i kemijska svojstva, a namijenjeno je za industrijsku preradu.

Tehničko drvo je ono drvo koje je zbog povoljnih fizičkih i kemijskih svojstava namijenjeno za industrijsku upotrebu/uporabu i razne tehničke svrhe.

Ogrijevno drvo je namijenjeno neposredno za ogrijev ili za proizvodnju drvenog ugljena.

Ostalo grubo obrađeno drvo obuhvaća sitno tehničko drvo, pogodno za izradu drvenih motki i kolja, raznih letvi i stupova za ogradu, ručica za alat i sl.

PROIZVODNJA I PRODAJA ŠUMSKIH SORTIMENATA

u hilj./tis. m³

	Proizvodnja					Prodaja				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
UKUPNO	138	146	147	144	117	138	145	151	144	117
Trupci četinarara/četinjača	67	65	65	61	52	65	66	69	60	49
Jamsko drvo četinarara/četinjača	13	14	13	13	11	9	8	7	7	6
Ostalo dugo drvo četinarara/četinjača	-	-	0	0	1	0	0	0	0	1
Prostorno drvo četinarara/četinjača	5	5	7	8	6	10	11	12	15	13
Trupci liščara/listača	10	17	22	22	11	12	17	23	21	10
Jamsko drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo dugo drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prostorno drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogrjevno drvo četinarara/četinjača	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Ogrevno drvo liščara/listača	43	44	39	38	36	41	43	39	40	38
Ostalo grubo obrađeno drvo ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Uključuje sitno tehničko drvo, cijepane drvene motke i kolje

OKOLIŠ

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

VODA

Izvori i metode prikupljanja

Podaci o javnom vodovodu i javnoj kanalizaciji prikupljaju se redovnim godišnjim izvještajima od komunalnih poslovnih subjekata i od općinskih službi koje upravljaju javnim vodovodom, odnosno javnom kanalizacijom u promatranim naseljima. Izvještaji se djelimično zasnivaju na evidenciji i dokumentaciji, a djelimično i na procjeni. Podaci o korištenju voda i zaštiti voda od zagađivanja prikupljaju se redovnim godišnjim izvještajima koje dostavljaju poslovni subjekti iz područja vađenje ruda i kamena, prerađivačke industrije i proizvodnja, snabdijevanje električnom energijom i plinom/gasom i vodom.

Podaci o korišćenju vode i zaštiti voda od zagađivanja u industriji prikupljaju se kroz redovno/redovito godišnje istraživanje Godišnji izvještaj o korišćenju voda i zaštiti voda od zagađivanja u industriji (VOD-1), a na temelju Zakona o statistici u Federaciji BiH "Službene novine Federacije BiH" br. 63/03 i 9/09.

Podaci o otpadu iz proizvodnih djelatnosti prikupljaju se kroz redovno/redovito godišnje istraživanje Godišnji izvještaj o nastanku otpada u proizvodnim aktivnostima (OTP), a na temelju Zakona o statistici u Federaciji BiH "Službene novine Federacije BiH" br. 63/03 i 9/09.

Definicije

Vodovod je sistem/sustav za snabdijevanje naselja vodom i tu spadaju strogo kontrolirani izvori pitke vode, sabirnici, taložnici i ostala postrojenja za doradu i obradu pitke vode, kao i vodovodna mreža.

Dužina glavnog dovoda - podrazumijeva se dužina cijevi za dovod vode od kaptažnog izvorišta do rezervoara, odnosno do uređaja za prečišćavanje vode za piće ili od izvorišta – kaptaže do prvog kraka razvodne mreže ili, ako rezervoar ne postoji, također i dužina cjevovoda između rezervoara na kojima nema priključaka (kod sistema sa više rezervoara).

Podzemne vode predstavljaju zalihe vode u podzemnim formacijama.

Površinske vode su sve protočne ili stajaće vode na površini Zemlje. Tu spadaju izvori, rijeke (vodotoci), jezera, akumulacije itd., kao i vještački/umjetno stvoreni vodotoci radi navodnjavanja, stvaranja plodnih kanala i sl.

Zahvaćene vode – kaptaža obuhvata snabdijevanje javnog vodovoda vodom iz različitih izvorišta, koristeći podzemne, izvorske i površinske vode.

Isporučene vode su prodane vode potrošačima.

Korištene vode su sve količine vode i neposredno zahvaćene i osigurane vode kojima su se poslovni subjekti u toku izvještajne godine snabdijevali, bez obzira jesu li te količine korištene za vlastite potrebe ili su ustupljene, prodane drugim korisnicima.

Otpadne su vode one koje se poslije korištenja odvede do uređaja za prečišćavanje ili se ispuštaju u prostor (u podzemne ili površinske vode). U količine otpadnih voda nisu uključene atmosferske kao ni protočne vode (npr. vode koje pokreću hidroelektrane).

Prečišćene otpadne vode su sve one količine otpadnih voda koje se u toku izvještajne godine pročišćavaju mehaničkim, kemijskim, biološkim ili kombiniranim načinom.

Javna kanalizacija je mreža zatvorenih uličnih kanala i kolektora kojima se odvede bilo otpadne i atmosferske vode (opći sistem/sustav kanalizacije) bilo posebno otpadne vode, a posebno atmosferske vode (separacijski sistem/sustav kanalizacije).

Glavni kolektor je sabirni kanal koji odvodi vode iz jednog dijela ili cijelog grada do recipijenta ili uređaja za pročišćavanje.

Kanalizacijski priključak je spoj objekata s uličnom kanalizacijom.

Pod snabdijevanjem vodom podrazumijevaju se sve količine vode kojom su se preduzeća/poduzeća snabdijela/opskrbila, bez obzira na to jesu li te vode iskorišćene za vlastite potrebe ili su prodane drugim korisnicima. Uzete količine vode određuju se na osnovu vodomjera. Ako nema vodomjera, količine zahvaćenih voda procjenjuju se prema normativima za određenu djelatnost ili se uzimaju iz projekta.

Pod korišćenjem voda podrazumijevaju se sve količine korišćene vode u toku godine kojima se izvještajna jedinica koristila za svoje potrebe. Tu pripadaju količine voda korišćene za tehnološki proces (proizvodnju i hlađenje te utrošene-vezane vode u procesu proizvodnje i utrošene - isparene vode u procesu hlađenja), za sanitarne potrebe i ostale namjene.

Otpad je svaka tvar ili predmet određen kategorijama otpada propisanim provedbenim propisom Zakona o upravljanju otpadom FBiH (Sl. novine FBiH 33/03) i koje posjednik odbacuje, namjerava ili mora odbaciti.

Inertni otpad jeste otpad koji ne podliježe bitnim fizikalnim kemijskim i/ili biološkim promjenama, a određen je propisom iz člana/članka 4. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH .

Neopasni otpad jest otpad koji je po sastavu i svojstvima određen kao neopasni otpad propisom iz člana/članka 4. Zakona o upravljanju otpadom Federacije BiH (FBiH).

Opasni otpad jest svaki otpad koji je po sastavu i svojstvima određen kao opasni otpad propisom iz člana/članka 4. (FBiH).

Proizvodni otpad jest otpad koji nastaje u proizvodnom procesu u industriji, obrtu i drugim procesima, a po sastavu i svojstvima razlikuje se od komunalnog otpada. Proizvodnim otpadom ne smatraju se ostaci iz proizvodnog procesa koji se koriste u proizvodnom procesu istog proizvođača.

Proizvođač otpada jest svaka osoba čijom aktivnošću nastaje otpad (izvorni proizvođač) i/ili koja prethodnom obradom, miješanjem ili drugim postupkom mijenja sastav ili svojstva otpada.

ZAŠTIĆENA PODRUČJA PRIRODE

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zaštićenim područjima prirode preuzeti su od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Definicije

Park prirode jest prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti, s naglašenim pejzažnim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povijesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima.

Spomenik prirode jest pojedinačni neizmijenjeni dio ili skupina dijelova žive ili nežive prirode koja ima ekološku, znanstvenu, estetsku ili odgojno-obrazovnu vrijednost. Spomenik prirode može biti geološki (paleontološki, mineraloški, hidrogeološki, strukturno-geološki, naftno-geološki, sedimentološki i dr.), geomorfološki (špilja, jama, soliterna stijena i dr.), hidrološki (vodotok, slap, jezero i dr.), botanički (rijedak ili zbog lokacije važan primjerak biljnog svijeta i dr.), prostorno mali botanički i zoološki lokalitet i drugo.

Snabdjevanje/Opskrba vodom u industriji prema KD u 2009.

000 m3

D Prerađivačka industrija		Iskorištene količine vode							
		Ukupno	Iz javnog vodovoda	Iz drugih sistema	iz vlastitih vodozahvata				
					Iz podzemnih voda	Iz izvora	Iz vodotoka	Iz akumulacija	Iz jezera
15	PROIZVODNJA HRANE I PIĆA	15.508,536	13.633,000	0,000	1.073,000	638,536	164,000	0,000	0,000
16	PROIZVODNJA DUHANSKIH PROIZVODA	27.451,000	27.451,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
18	PROIZVODNJA ODJEĆE; DORADA I BOJENJE KRZNA	140,000	0,000	0,000	0,000	140,000	0,000	0,000	0,000
20	PRERADA DRVETA; PROIZVODNJA PROIZV. OD DRVETA, OSIM NAMJEŠTAJA	1,300	1,300	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
24	PROIZVODNJA HEMIKALIJA, HEMIJSKIH PROIZV. I VJEŠTAČ. VLAKANA	63,500	63,500	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
26	PROIZVODNJA OSTALIH NEMETALNIH MINERALNIH PROIZVODA	2.419,000	0,000	0,000	0,000	2.419,000	0,000	0,000	0,000
27	PROIZVODNJA METALA	34.263,000	34.168,000	0,000	0,000	0,000	95,000	0,000	0,000
29	PROIZVODNJA MAŠINA I UREĐAJA	4,000	4,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
34	PROIZVODNJA MOTORNIH VOZILA, PRIKOLICA I POLUPRIKOLICA	22,000	0,000	22,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
36	PROIZVODNJA NAMJEŠTAJA; OSTALA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	23,000	14,000	0,000	0,000	9,000	0,000	0,000	0,000
Ukupno :		79.895,336	75.334,800	22,000	1.073,000	3.206,536	259,000	0,000	0,000

Korišćenje vode u industriji prema namjeni po KD-u u 2009.

D Prerađivačka industrija	Ukupno	Za tehnološki proces				za sanitarne potrebe	za ostale namjene	
		za proizvodnju		za hlađenje				
		Ukupno	Od toga utrošena	Ukupno	Od toga utrošena			
15	PROIZVODNJA HRANE I PIĆA	15.393,262	8.628,075	2.061,000	4.408,726	1.211,000	1.968,461	388,000
16	PROIZVODNJA DUHANSKIH PROIZVODA	27.451,000	13.050,000	0,000	0,000	0,000	0,000	14.401,000
18	PROIZVODNJA ODJEĆE; DORADA I BOJENJE KRZNA	140,000	0,000	0,000	65,000	0,000	75,000	0,000
20	PRERADA DRVETA; PROIZVODNJA PROIZV. OD DRVETA, OSIM NAMJEŠTAJA	1,300	0,000	0,000	0,000	0,000	1,300	0,000
24	PROIZVODNJA HEMIKA LIJA, HEMIJSKIH PROIZV. I VJEŠTAČ. VLAKANA	63,500	18,000	0,000	0,000	0,000	33,000	12,500
26	PROIZVODNJA OSTALIH NEMETALNIH MINERALNIH PROIZVODA	2.419,000	1.995,000	0,000	0,000	0,000	241,000	183,000
27	PROIZVODNJA METALA	25.271,000	22.868,000	0,000	595,000	0,000	1.008,000	800,000
29	PROIZVODNJA MAŠINA I UREĐAJA	4,000	0,000	0,000	0,000	0,000	4,000	0,000
34	PROIZVODNJA MOTORNIH VOZILA, PRIKOLICA I POLUPRIKOLICA	6.314,000	645,000	0,000	299,000	0,000	5.313,000	57,000
36	PROIZVODNJA NAMJEŠTAJA; OSTALA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	23,000	3,000	0,000	0,000	0,000	20,000	0,000
Ukupno		77.080,062	47.207,075	2.061,000	5.367,726	1.211,000	8.663,761	15.841,500

NEOPASNI I OPASNI OTPAD NASTAO U PROIZVODNIM AKTIVNOSTIMA, 2009

NACE Rev.1.1		Količina otpada u proizvodnim aktivnostima, tona	
		ukupno	od toga: količina opasnog otpada
	UKUPNO	14,890.502	966.629
C	VAĐENJE RUDA I KAMENA	321.700	11.700
D	VAĐENJE RUDA I KAMENA, OSIM ENERGETSKIH SIROVINA	14,283.679	937.889
	DA PROIZVODNJA PREHRAMBENIH PROIZVODA, PIĆA I DUHANA	11,277.250	5.280
	DD PROIZVODNJA DRVETA I PROIZVODA OD DRVETA	41.000	0.000
	DE PROIZVODNJA CELULOZE, PAPIRA I PROIZVODA OD PAPIRA; IZDAVAČKA I ŠTAMPARSKA DJELATNOST	435.200	0.000
	DG PROIZVODNJA HEMIČKI, HEMIJSKIH PROIZVODA I VJEŠTAČKIH VLAKANA	23.139	3.139
	DH PROIZVODNJA PROIZVODA OD GUME I PLASTIČNIH MASA	2.300	0.000
	DI PROIZVODNJA OSTALIH PROIZVODA OD NEMETALNIH MINERALA	41.200	0.000
	DJ PROIZVODNJA BAZNIH METALA I METALNIH PROIZVODA	1,568.700	647.700
	DL PROIZVODNJA ELEKTRIČNIH I OPTIČKIH UREĐAJA	0.500	0.000
	DM PROIZVODNJA SAOBRAĆAJNIH SREDSTAVA	667.200	220.000
	DN OSTALA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA, D.N.	227.190	61.770
E	PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, GASOM I VODOM	136.823	10.340
F	GRAĐEVINARSTVO	148.300	6.700

NEOPASNI I OPASNI OTPAD NASTAO U PROIZVODNIM AKTIVNOSTIMA PO LISTI OTPADA, 2009.

Lista otpada	Količina nastalog otpada, tona	
	Ukupno	Od toga: količina opasnog otpada
UKUPNO	14,890.502	966.629
01 Otpad koji nastaje kod istraživanja i kopanja ruda, iskopavanja i drobljenja kamenja i fizičkog i hemijskog obrađivanja ruda	350.000	0.000
02 Otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva, pripremanja hrane i prerade	8,696.030	0.000
03 Otpad od prerade drveta i proizvodnje ploča i namještaja, celuloze, papira i kartona	602.220	0.000
04 Otpad iz kožarske, krznarske i tekstile industrije	5.250	0.000
06 Otpad iz anorganskih i hemijskih procesa	0.400	0.000
07 Otpad iz organskih i hemijskih procesa	2.739	2.739
08 Otpad od proizvodnje, formulacije, prodaje i primjene premaza (boje, lakovi i staklasti emajli), ljepljiva, sredstva za zaptivanje i štamparskih boja	43.820	37.670
11 Otpad koji potječe od hemijske površinske obrade i zaštite metala: hidrometalurgija obojenih metala	779.000	546.000
12 Otpad od mehaničkog oblikovanja i fizičke i mehaničke površinske obrade metala i plastike	2.100	0.000
13 Otpadna ulja i otpad od tekućih goriva	348.630	348.630
15 Otpadna ambalaža, apsorbenzi, materijali za upijanje, filterski materijali i zaštitna odjeća koja nije specificirana na drugi način	759.061	24.001
16 Otpadna koji nije drugdje specificiran u katalogu	54.629	0.882
17 Građevinski otpad i otpad od rušenja objekata	783.276	0.000
18 Otpad koji nastaje kod zaštite ljudi i životinja ili srodnih istraživanja	0.007	0.007
19 Otpad iz postrojenja za upravljanje otpadom, postrojenja za prečišćavanje gradskih otpadnih voda i pripremu vode za piće i industrijsku upotrebu	530.500	0.000
20 Komunalni otpad (otpad iz domaćinstava i slični otpad iz industrijskih i zanatskih pogona i iz ustanova) uključujući odvojeno prikupljanje sastojaka	1,932.840	6.700

GRAĐEVINARSTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Izvor podataka u građevinarstvu su statistička istraživanja:

Godišnji izvještaj za građevinske objekte

Godišnji izvještaj za zgrade građene u režiji privatnih vlasnika

Polugodišnji izvještaj o cijenama stanova novogradnje

Tromjesečni izvještaj o građevinskim radovima u inozemstvu.

Obuhvat

Obuhvaćaju se sve djelatnosti opisane u KD-u u području F – Građevinarstvo, koje uključuje pripremne radove na gradilištu (uklanjanje postojećih građevina i zemljane radove), podizanje zgrada i izgradnju ostalih građevina (niskogradnja i dr.), instalacijske i završne radove, te iznajmljivanje građevinskih mašina/strojeva i opreme s rukovateljem.

Obuhvaćaju se radovi na novim građevinama (novogradnja), rekonstrukcije, veliki popravci i redovno/redovito održavanje postojećih građevina.

Razvrstavanje građevina i radova izvršeno je prema Klasifikaciji vrsta građevinskih objekata.

Objave navedene klasifikacije u skladu su s odgovarajućim klasifikacijama koje propisuje Statistički ured EU (NACE Rev. 1, Classification of Types of Construction – CC, final version).

Podaci o vrijednosti izvršenih građevinskih radova, stambenoj izgradnji i završenim građevinama na području Federacije BiH dati su na osnovu rezultata sljedećih istraživanja:

- Godišnjeg izvještaja o građevinskom objektu koji ispunjavaju izvještajne jedinice-pravne osobe koje su po KD-u u Registru poslovnih subjekata razvrstane u područje F – Građevinarstvo, kao i dijelovi pravnih osoba koji nisu razvrstani u to područje ali imaju dijelove koji obavljaju građevinske radove.

Podaci o građevinama koje grade pravne osobe temelje se na tehničkoj dokumentaciji građevina i na godišnjim obračunskim situacijama.

- Godišnjeg izvještaja za zgrade građene u režiji individualnih vlasnika, koji ispunjavaju nadležni općinski organi za građevinarstvo. Podaci se temelje na procjenama nadležnog tijela na temelju stanja izgradnje na terenu.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova obuhvaća vrijednost rada i utrošenog građevinskog materijala i proizvoda za ugrađivanje, goriva itd. Isključena je vrijednost zemljišta za gradnju, projektantskih usluga, poreza.

Prikupljaju se samo podaci o vrijednosti radova u zemlji i u inozemstvu koje je izvještajna jedinica ostvarila s vlastitim tj. neposredno angažiranim radnicima, bez obzira na to jeli radove izvodila kao glavni izvođač radova ili podizvođač drugih poslovnih subjekata, a ne uključuju se radovi vlastitih podizvođača.

Podaci o broju i površini stanova obuhvaćaju: stanove u novim zgradama koje su podignute na gradilištima na kojima nije bilo nikakve građevine ili je postojala ali je prethodno srušena, nove stanove u dograđenim dijelovima zgrada, te stanove nastale prenamjenom nestambenog prostora u stambeni.

Stanovi koji se obnavljaju zbog ratnih oštećenja prikazuju se kao novi stanovi samo u slučaju ako su građeni od temelja, bilo da su prethodno potpuno porušeni ili da su ostale djelimično sačuvane konstrukcije ili samo pročelja zgrada.

Da ne bi došlo do višestrukog iskazivanja podataka o broju i površini stanova iskazuju se samo stanovi koje izvještajne jedinice grade kao glavni izvođači, tj. po neposrednom ugovoru sa investitorom ili za vlastite potrebe (prodaja za tržište).

Sa statističkim istraživanjem "Polugodišnji izvještaj o cijenama novih stanova" pratimo podatke o cijeni kvadratnog metra stambene površine završenih stanova i stanova u gradnji u višestambenim zgradama.

U prosječnu cijenu m² novoizgrađenog stana ulaze prosječne vrijednosti, a ne uzimaju se u obzir promjene u gradnji u različitim vremenskim periodima tj. faktori koji utiču na lokaciju objekta, kvalitet gradnje i drugi parametri koji definiraju cijenu.

Podaci o građevinskim radovima u inozemstvu prikupljeni su od izvještajnih jedinica – pravnih osoba koje su po KD u Registru razvrstane u područje F-Građevinarstvo, kao i pravnih osoba koje nisu razvrstane u to područje, ali imaju dijelove koji izvođe građevinske radove u inozemstvu.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova daje se na bazi obračuna koji se podnose inozemnim investitorima, te evidencije o radnicima na inozemnim gradilištima.

Definicije

Građevine su objekti povezani sa tlom (podzemna i nadzemna gradnja, vodogradnja) za koje se obavljaju građevinski radovi, napravljeni od građevinskih materijala i gotovih proizvoda za ugradnju.

Zgrade su stalne građevine koje imaju krovnište i vanjske zidove, izgrađene su kao samostalne cjeline koje pružaju zaštitu od vremenskih i drugih vanjskih uticaja, a namijenjene su za stanovanje, obavljanje neke djelatnosti ili za smještaj i čuvanje životinja, robe, opreme za različite proizvodne i uslužne djelatnosti.

Stambene zgrade su građevine u kojima je 50% ili više ukupne korisne podne površine zgrade namijenjeno u stambene svrhe.

Nestambene zgrade su građevine koje nemaju stambene površine ili je manje od 50% ukupne korisne podne površine zgrade namijenjeno u stambene svrhe.

Površina zgrade je zbir/zbroj površina svih etaža u zgradi koje su obuhvaćene vanjskim zidovima.

Korisna površina stana je podna površina stana mjerena unutar zidova stana.

Zapremina zgrade je zbir/zbroj zapremina svih natkrivenih dijelova zgrade uključujući vanjske zidove.

Ostale građevine su sve građevine koje nisu zgrade, npr. ceste, mostovi, tuneli, željezničke pruge, luke, brane, magistralni i gradski (lokalni) cjevovodi, električni i telekomunikacijski vodovi, složene građevine za industriju i proizvodnju električne energije, sportski tereni i dr.

Novogradnja je izgradnja nove građevine na mjestu gdje prije nije bilo nikakve građevine ili je postojala, ali je uklonjena.

Rekonstrukcija je izvođenje građevinskih radova na postojećoj građevini radi povećanja postojećeg prostora (dogradnja i nadogradnja) radi povećanja kapaciteta i poboljšanja uvjeta korištenja, radi prilagođavanja novoj namjeni i sl.

Dogradnja i nadogradnja prikazani su zajedno sa radovima novogradnje ukoliko se radi o kompletnoj novoj stambenoj ili poslovnoj jedinici. Dogradnja sobe ili neke druge prostorije, tj proširenje postojećeg stana ili nekog poslovnog prostora iskazuje se zajedno s ostalim rekonstrukcijama samo u vrijedonosnom izrazu.

Veliki popravci su građevinski radovi kojima se obnavljaju dotrajali bitni dijelovi građevina, bez promjene konstrukcijskog sastava, veličine, kapaciteta i namjene objekta ili rasporeda prostorija.

Radovi redovnog održavanja su građevinski radovi manjeg kapaciteta koji se povremeno obavljaju radi osiguranja normalne upotrebe/uporabe građevina.

Stan je građevinska cjelina namijenjena za stanovanje koja se sastoji od jedne ili više soba s pomoćnim prostorijama (kuhinja, kupaonica, ostava/smočnica itd.) ili bez pomoćnih prostorija, te može imati jedan ili više posebnih ulaza sa stubišta ili direktno/izravno s ulice ili dvorišta.

Prilikom razvrstavanja stanova prema broju soba uzete su u obzir prostorije namijenjene za stanovanje koje su od drugih prostorija stana odvojene stalnim zidovima, imaju direktnu/izravnu svjetlost i površina poda iznosi najmanje 4 m². Prostorije koje to nemaju, kao i kuhinje i druge pomoćne prostorije, nisu uračunate u broj soba, ali je njihova površina uračunata u ukupnu korisnu površinu stana.

Stan ima instalacije električne struje, vodovoda ili centralnog grijanja, ako najmanje u jednoj od prostorija stana postoje odgovarajuće instalacije, bez obzira na to jesu li vezane za javnu komunalnu mrežu ili neke druge objekte.

PROSJEČNA CIJENA ZAVRŠENIH STANOVA

	Broj Stanova	Površina, m ²	Prosječna cijena 1 m ² , KM		
			ukupno	od ukupnog: troškovi gradnje	
				ukupno	udio u ukupnoj cijeni, %
2005	541	36.950,0	1.224,1	890,7	72,8
2006	453	31.762,6	1.291,1	966,1	74,8
2007	462	29.452,0	1.460,6	1.068,1	73,1
2008	725	45.499,0	1.668,2	1.257,7	75,4
2009	759	44.469,0	1.706,5	1.271,5	74,4

Po izabranim općinama

Sarajevo	510	29.797,0	1.773,9	1.278,6	72
Ostale općine	249	14.672,0	1.568,2	1.256,2	80,1

PROSJEČNA CIJENA STANOVA U GRADNJI

	Broj stanova	Površina, m ²	Prosječna cijena 1 m ² , KM		
			ukupno	od ukupnog: troškovi gradnje	
				ukupno	udio u ukupnoj cijeni, %
2005	722	47.950,2	1.136,3	869,7	76,5
2006	415	25.800,0	1.295,0	914,8	70,6
2007	686	42.910,0	1.398,2	1.050,3	74,4
2008	888	57.380,0	1.504,0	1.063,0	70,7
2009	887	48.389,0	1.537,0	1.190,9	77,5

Po izabranim općinama

Sarajevo	674	35.559,0	1.578,2	1.224,8	77,6
Ostale općine	213	12.830,0	1.410,5	1.083,5	76,8

PRIJEVOZ I KOMUNIKACIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o prijevozu, pratećim djelatnostima u prijevozu te poštanskim i telekomunikacijskim uslugama dobiveni su obradom mjesečnih, tromjesečnih i godišnjih statističkih izvještaja, koji su prikupljeni od pravnih osoba ili dijelova pravnih osoba. Podaci su prikazani prema Klasifikaciji djelatnosti, područje I i odnose se na željeznički prijevoz, ostali kopneni prijevoz (cestovni) i zračni prijevoz. Prikazani su podaci o pratećim djelatnostima u prijevozu (rad zračnih luka/aerodroma) te poštanske i telekomunikacijske usluge.

Podaci o cestovnom prijevozu putnika i robe odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju cestovni prijevoz putnika autobusima i cestovni prijevoz robe cestovnim teretnim vozilima.

Podaci o gradskom prijevozu odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju gradski prijevoz (tramvajima, autobusima i trolejbusima) u gradskim i prigradskim naseljima.

Podaci o željezničkom prijevozu putnika i robe prikupljeni su od JP Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine.

Podaci o poštanskim i telekomunikacijskim uslugama prikupljeni su od poslovnih subjekata razvrstanih u djelatnost poštanske aktivnosti i djelatnost telekomunikacija.

Godišnji izvještaj o telekomunikacijskoj opremi, mreži i uslugama usklađen je sa zahtjevom Statistics on Communication and Information Services (COINS), odnosno preporukama EUROSTAT-a Methodological Manual for Statistics on Telecommunication Services.

U telekomunikacijskim uslugama jedinica impuls promijenjena je, te se od 01.11.2005. godine vrijeme trajanja razgovora u fiksnoj telefoniji izražava u minutama.

Podaci o pratećim djelatnostima u zračnom prijevozu obuhvaćaju rad aerodroma/zračnih luka: prihvat aviona/zrakoplova, putnika i robe. Obuhvaćeni su domaći i strani avioni/zrakoplovi.

Podaci o prometnim nezgodama, poginulim i povrijeđenim osobama preuzeti su od Kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova.

Podaci o dužini magistralnih cesta, te podaci o broju mostova i tunela na magistralnim cestama prikupljeni su od Direkcije cesta Federacije BiH, a podaci o dužini regionalnih cesta, te podaci o broju mostova na regionalnim cestama prikupljeni su od Direkcija cesta pri Kantonalnim ministarstvima.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH, originalnu bazu podataka o registriranim cestovnim motornim vozilima u obliku slogova na magnetnom mediju, koju statistički obrađuje i objavljuje.

Definicije

Pod pojmom prijevoz podrazumijeva se kretanje putnika ili robe od jednog mjesta (mjesto ukrcanja/utovara) do drugog mjesta (mjesto ukrcanja/utovara) i predstavlja rad prijevoznih preduzeća/poduzeća.

Putnik je svaka osoba koja putuje u željezničkom, cestovnom i zračnom prijevoznom sredstvu, isključujući uslužno osoblje voza, autobusa, tramvaja, aviona/zrakoplova i teretnih prijevoznih sredstava.

Pod robom se podrazumijeva svaka roba koja se prevozi željezničkim, cestovnim i zračnim prijevoznim sredstvima

Prijevoz putnika i/ili robe dijeli se na unutrašnji i međunarodni (s obzirom na prijelaz državne granice).

Unutrašnji prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcanja i/ili utovara i mjesta iskrcanja i/ili istovara unutar granica naše zemlje.

Međunarodni prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe između mjesta ukrcanja i/ili utovara u našoj zemlji i mjesta iskrcanja i/ili istovara u inozemstvu i obrnuto.

Putnički i/ili tonski kilometar je jedinica mjere koja predstavlja prijevoz jednog putnika i/ili jedne tone robe na udaljenosti od jednog kilometra.

Tranzit obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcanja i/ili utovara i mjesta iskrcanja i/ili istovara izvan granica naše zemlje.

Željeznički prijevoz

Željeznički prijevoz je oblik prijevoza koji se odvija željezničkim šinama isključivo uz upotrebu/uporabu željezničkih vozila.

Željeznička pruga je dio prostora opremljen za obavljanje prijevoza.

Kolosijek je par šina po kojima mogu voziti željeznička vozila.

Pruga je jedan ili više susjednih kolosijeka koji čine put između dvije tačke. Gdje se dio mreže sastoji od dvije ili više glavnih pruga koje vode jedna uz drugu tu ima onoliko pruga koliko i puteva kojima kolosijeci isključivo pripadaju.

Eksploataciona dužina pruge je ukupna dužina pruge za putnički prijevoz, prijevoz robe ili oboje.

Elektrificirana pruga je pruga s jednim ili više elektrificiranih voznih kolosijeka.

Dijelovi pruga koji se nalaze uz stanice koje su elektrificirane samo kako bi se omogućilo manevrisanje i koji nisu elektrificirani do sljedećih stanica, računaju se kao neelektrificirane pruge.

Željeznička vozila su pokretna vozna sredstva isključivo šinska, koja se kreću ili svojom vlastitom snagom (vučna vozila) ili koja vuče drugo prijevozno sredstvo (putnički vagoni, priključni vagoni, službeni vagoni, teretni vagoni).

Vučno vozilo je prijevozno sredstvo opremljeno sa pogonskim uređajem i motorom, ili samo motorom, namijenjeno jedino za vuču drugih vozila ("lokomotiva") ili i za vuču drugih vozila i za prijevoz putnika i robe ("motorna vozila").

Lokomotiva je vučno željezničko vozilo sa snagom od 110 kW i više na vučnoj kuki opremljeno s pogonskim uređajem i motorom ili samo motorom, isključivo korišteno za vuču željezničkih vozila.

Električna lokomotiva je lokomotiva s jednim električnim motorom ili s više njih koja dobiva struju primarno od nadzemnog kontaktnog voda ili šina za napajanje strujom ili od akumulatora koje nosi lokomotiva.

Dizelska lokomotiva je lokomotiva čiji je glavni izvor snage dizelski motor, bez obzira na vrstu prijenosa.

Motorni vagon (motorna garnitura) je željezničko vozilo (vagon) s motorom namijenjeno za prijevoz putnika ili robe željeznicom.

Putnički vagon je željezničko vozilo za prijevoz putnika koje nije motorno vozilo ili priključno vozilo.

Broj sjedala i ležaja je broj sjedala i ležajeva raspoloživih u putničkom vozilu, kad obavlja uslugu za koju je namijenjeno.

Teretni vagon je željezničko prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz tereta.

Vagoni koji ne pripadaju željezničkom preduzeću/poduzeću, ali su mu na raspolaganju za vožnju pod određenim uslovima/uvjetima, zajedno s vagonima koje je željezničko preduzeće/poduzeće iznajmilo trećim osobama su vagoni u privatnom vlasništvu.

Voz/Vlak-kilometar je jedinica mjere koja predstavlja kretanje voza/vlaka na udaljenosti od jednog kilometra.

Posmatra se udaljenost koja je stvarno prijeđena.

Vučni vozni kilometar je jedinica mjere koja predstavlja svako kretanje vučnog vozila na udaljenosti od jednog kilometra.

Uključeno je kretanje samoga vučnog vozila. Manevarska su kretanja isključena.

Vučeni bruto-tonski kilometar je jedinica mjere koja predstavlja kretanje na udaljenosti od jednog kilometra jedne tone vučenog vozila (i motornog vozila) i sadržaja.

Uključena je masa motornog vozila, dok je masa lokomotive isključena. Isključeni su manevriranje i druga slična kretanja.

Cestovni prijevoz

Cesta je saobraćajnica/prometnica namijenjena kretanju cestovnih vozila na čvrstoj podlozi, osim šina ili pista za avione/zrakoplove, otvorena za javni promet, u prvom redu namijenjena za kretanje cestovnih motornih vozila na točkovima.

Cestovno motorno prijevozno sredstvo je cestovno prijevozno sredstvo opremljeno pogonskim motorom koji je njegovo jedino sredstvo pokretanja, obično se koristi za prijevoz osoba ili robe ili za vuču vozila koja se koriste za prijevoz osoba ili roba.

Putničko cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno u prvom redu za prijevoz jedne ili više osoba.

Putničko vozilo je putničko prijevozno sredstvo, namijenjeno za prijevoz putnika i nema više od devet sjedećih mjesta (uključujući vozačevo).

Autobus je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo sjedalo).

Statistika također uključuje minibusse namijenjene prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo sjedalo).

Trolejbus je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) povezano s električnim vodičima.

Tramvaj je prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) koje se kreće po tračnicama, povezano s električnim vodičima ili koje pokreće dizelski motor.

Broj sjedala u autobusima, trolejbusima i tramvajima uključujući vozačevo je broj sjedala koja su na raspolaganju u prijevoznom sredstvu kada ono obavlja prijevoz za koji je u prvom redu namijenjeno.

Gradski cestovni prijevoz je prijevoz koji se obavlja po gradskim cestama i tramvajskim prugama.

Motocikl je prijevozno sredstvo na dva točka s bočnom prikolicom ili bez nje, uključujući motorni skuter ili cestovno prijevozno sredstvo kojemu masa vozila ne prelazi 400 kg. Uključena su i sva vozila sa zapreminom od 50 ccm i više, kao i vozila ispod 50 ccm koja ne odgovaraju definiciji mopeda.

Teretno cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz robe (kamion) ili bilo koja kombinacija cestovnih vozila namijenjenih za prijevoz robe (tj. kamion s prikolicom ili prikolicama, i cestovni tegljač s poluprikolicom i s prikolicom ili bez nje).

Kamion je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno u prvom redu za prijevoz robe.

Cestovni tegljač je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno u prvom redu za vuču drugih cestovnih vozila koja nemaju vlastiti pogon (uglavnom poluprikolice).

Magistralna cesta je javna cesta koja povezuje cjelokupan ili veći dio prostora države Bosne i Hercegovine, F BiH i integrira ga u europsku mrežu cesta, a čine međusobnu zavisnu prometnu mrežu.

Regionalna cesta je javna cesta koja povezuje naselje i lokalitete unutar jednog ili više kantona, integrira cjelokupni prostor kantona i čine međusobno ovisnu prometnu mrežu jednog ili više kantona priključenih na mrežu magistralnih cesta.

Mostovi su građevine za prelaz preko prirodnih (rijeka, jezero, more, doline) ili umjetnih (cesta, željeznica, kanal i sl.) zapreka, tako da prolaz ispod njih bude slobodan.

Pod pojmom broj registriranih cestovnih motornih vozila podrazumijeva se ukupan broj motornih vozila sa dozvolom za prometovanje u referentnom periodu.

Ukupan broj registriranih cestovnih motornih vozila uključuje nove registracije, pre-registracije i produženje registracije.

Nove registracije uključuju prvi put registrirana vozila u referentnom periodu. Uvezena polovna vozila nisu uključena.

Prometne nezgode sa nastradalom osobom je svaka prometna nezgoda koja uključuje najmanje jedno vozilo koje se kreće po javnoj ili privatnoj cesti na kojoj je dozvoljen javni pristup, a čija je posljedica najmanje jedna ozlijeđena ili poginula osoba.

Poginula osoba - Svaka osoba poginula odmah ili umrla unutar 30 dana zbog povrede zadobivene u prometnoj nesreći.

Ozlijeđena osoba - Svaka osoba koja je preživjela ali koja je zadobila ozljedu zbog nezgode i kojoj je potrebno medicinsko liječenje.

Zračni prijevoz

Promet aviona/zrakoplova na aerodromima/zračnim lukama obuhvata broj operacija slijetanja i polijetanja na posmatranim aerodromima/zračnim lukama domaćih i stranih aviona/zrakoplova.

Odnosi se samo na usluge komercijalnih letova.

Promet putnika na aerodromima/zračnim lukama obuhvata broj putnika prispjelih na aerodrome/zračne luke i otpremljene domaćim i stranim avionima/zrakoplovima. Obuhvaćeni su putnici i teret čija zračna putovanja počinju ili završavaju na aerodromu/zračnoj luci. Isključeni su putnici u tranzitu.

Promet tereta na aerodromima/zračnim lukama obuhvaća količinu tereta prispjelu na posmatrane aerodrome/zračne luke i otpremljenu domaćim i stranim avionima/zrakoplovima. Odnosi se samo na robne i poštanske pošiljke, a isključuje prtljag putnika.

Pošta i telekomunikacije

Pismonosne i paketne pošiljke obuhvaćaju broj pismonosnih pošiljaka prispjelih u unutrašnjem/unutarnjem prometu i prispjelih i otpremljenih u međunarodnom prometu.

Pismonosna pošiljka je vrsta pošiljke u poštanskom prometu u koju ubrajamo obična pisma, dopisnice, tiskovine, preporučene pismonosne pošiljke i pisma s označenom vrijednošću.

Pošiljka ubrzane pošte (EMS) je posebna poštanska usluga koja korisnicima omogućuje najbrži prijenos pismonosnih i paketnih pošiljaka.

Telekomunikacijska usluga je usluga prijenosa, slanja ili primanja znakova, signala, pisanog teksta, slika, govora i zvukova ili priopćenja bilo koje prirode koja se pruža žičanim, svjetlosnim, bežičnim ili drugim elektromagnetskim sistemom/sustavom uključujući omogućavanje upotrebe/uporabe tih sistema/sustava kao cjeline ili djelomično davanjem u najam, prodajom ili na drugi način.

Nepokretna mreža je telekomunikacijska mreža kod koje je međusobna povezanost svih elemenata ostvarena žičano.

Pokretna mreža je telekomunikacijska mreža kod koje je međusobna povezanost nekih elemenata ostvarena bežično te se time omogućuje uspostavljanje veza i u uvjetima fizičkoga kretanja korisnika usluga te mreže.

SMS poruke (Short Message Service) su kratke tekstualne poruke.

PRIJEVOZ PUTNIKA I ROBE

	2005	2006	2007	2008	2009
CESTOVNI PRIJEVOZ ROBE					
Pređeni kilometri vozila, u hilj./tis.	3.518	3.392	5.469	5.174	4.911
Prevezeno tona robe, u hilj./tis.	139	91	234	319	163
Tonski kilometri, u hilj./tis.	31.277	29.850	38.528	38.992	33.230
CESTOVNI PRIJEVOZ PUTNIKA					
Pređeni kilometri vozila, u hilj./tis.	603	12.329	13.124	13.533	11.986
Prevezeni putnici, u hilj./tis.	12	3.684	2.736	2.601	2.418
Putnički kilometri, u hilj./tis.	2.875	197.900	333.112	374.188	334.221
GRADSKO - PRIGRADSKI PRIJEVOZ					
Pređeni kilometri ukupno, u hilj./tis.	28.084	16.566	16.015	16.926	16.265
Tramvaji	2.896	2.900	2.776	2.827	2.735
Autobusi	22.934	22.340	11.170	11.967	11.463
Trolejbusi	2.254	2.247	2.069	2.132	2.067
Prevezeni putnici, u hilj./tis.	177.755	162.300	115.262	112.047	112.524
Tramvaji	79.295	73.646	45.921	44.442	46.339
Autobusi	71.773	67.064	50.393	49.268	47.694
Trolejbusi	26.687	25.275	18.948	18.337	18.491

REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA PREMA GODINAMA STAROSTI

Starost vozila	Ukupno	Putnička vozila	Autobusi	Teretna vozila	Motocikli	Kombinirana	Ostala vozila
2008							
Ukupno	120.288	106.593	451	10.980	1.354	322	588
do 1 godine	5.982	4.563	11	907	413	5	83
1-2	10.436	8.449	33	1.569	290	21	74
3-5	12.545	10.385	43	1.830	203	22	62
6-10	31.340	28.124	116	2.721	203	88	88
11-15	13.861	12.043	124	1.433	138	63	60
15+	46.124	43.029	124	2.520	107	123	221
2009							
Ukupno	120.084	105.134	478	11.521	2.002	228	721
do 1 godine	3.003	2.462	19	400	106	-	16
1-2	7.064	5.287	15	1.191	462	3	106
3-5	15.553	12.515	67	2.299	523	14	135
6-10	28.760	25.391	55	2.698	472	60	84
11-15	21.035	18.195	171	2.240	275	51	103
15+	44.669	41.284	151	2.693	164	100	277

UNUTRAŠNJA/UNUTARNJA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o broju prodavnica/prodavaonica i servisa, broju zaposlenih, ostvarenom prometu i zalihama u distributivnoj trgovini dobiveni su iz istraživanja Tromjesečni izvještaj distributivne trgovine za pravne osobe (obrazac TRG – 2). Istraživanje se provodi na osnovu Zakona o statistici u Federaciji BiH (Sl. Novine FBiH br. 63/03). Jedinice posmatranja su poslovni subjekti - pravne osobe - koji su prema pretežnoj djelatnosti registrirani u području G Klasifikacije djelatnosti - KD. Također, obuhvaćene su izabrane pravne osobe koje su prema pretežnoj djelatnosti registrirane u nekoj od ostalih djelatnosti (industrija, građevinarstvo, ugostiteljstvo itd.) prema KD, ali obavljaju neku od trgovačkih djelatnosti. Obrtnici nisu obuhvaćeni ovim istraživanjem.

Podaci o ostvarenom ukupnom prometu poslovnih subjekata i prometu u trgovini na malo dobiveni su iz istraživanja Mjesečni izvještaj trgovine na malo (obrazac TRG – 1), koji podnose poslovni subjekti – pravne osobe registrirani prema pretežnoj djelatnosti u trgovini na malo, tj. u odjeljku 52 ili u podrazredima 50.10.2, 50.30.2, 50.40.2 i razredu 50.50 Klasifikacije djelatnosti – KD. Također su obuhvaćene izabrane pravne osobe iz ostalih djelatnosti ako obavljaju navedene djelatnosti. Obrtnici nisu obuhvaćeni ovim istraživanjem.

Dosadašnji način prikupljanja i objavljivanja podataka po jedinicama u sastavu promijenjen je na iskazivanje prema osnovnom subjektu, što je u skladu/sukladno sa regulativom EU za strukturne poslovne statistike (Structural Business Statistics – SBS, Council Regulation No 58/97), a ujedno je olakšano izvještavanje statističkim jedinicama.

Podaci o prometu od trgovine na malo iskazani su na dva načina: prema pretežnoj djelatnosti u koju su razvrstani poslovni subjekti (tabela 17.4) i prema trgovačkim strukama (tabela 17.5).

Podaci o sajmovima dati su na bazi godišnjeg izvještaja organizatora sajma.

Podaci o otkupu i prodaji poljoprivrednih proizvoda dobiveni su iz mjesečnih statističkih izvještaja TRG-31 i TRG-33 koje dostavljaju poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata razvrstani u područje A (poljoprivreda, lov i šumarstvo) i područje B (ribarstvo) Klasifikacije djelatnosti, tj. poslovni subjekti (poljoprivredne zadruge, trgovačke, industrijske i druge organizacije) koje vrše otkup poljoprivrednih proizvoda od individualnih poljoprivrednih proizvođača, kao i poslovni subjekti koji vrše prodaju poljoprivrednih proizvoda iz vlastite poljoprivredne proizvodnje ili ostvarene interne realizacije poljoprivrednih proizvoda u vlastitim pogonima u svrhu proizvodnje.

Podaci o prometu poljoprivrednih proizvoda na pijacama/tržnicama dobiveni su iz mjesečnih statističkih izvještaja TRG-13 koje dostavljaju poslovni subjekti koji pružaju usluge korišćenja prodajnog prostora pijace. Ne obuhvaćaju se količine proizvoda koje na pijacu iznose poljoprivredna dobra već samo ono što individualni poljoprivredni proizvođači donose i prodaju.

Definicije

Distributivna trgovina sastoji se od svih oblika trgovačkih aktivnosti, od nabavke robe od proizvođača do isporuke robe krajnjem potrošaču. Obuhvaća: trgovinu na veliko za svoj račun, posredovanje u trgovini na veliko, trgovinu na malo i popravke motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu upotrebu/uporabu i domaćinstvo/kućanstvo.

Trgovina na veliko (na domaćem tržištu) je aktivnost kupovine i preprodaje robe industrijskim, trgovačkim, profesionalnim korisnicima i ustanovama i drugim poslovnim subjektima koji se bave trgovinom na veliko ili na malo. Također, uključuje se i tranzitni promet robe (prodaja robe koja se po nalogu prodavača direktno isporučuje kupcu bez prethodnog uskladištenja te robe kod prodavača).

Posredovanje u trgovini na veliko podrazumijeva obavljanje djelatnosti trgovine na veliko uz naplatu ili po ugovoru. Uključuje se prodaja s konsignacijskih skladišta, usluge komisionara (agenata), posrednika za trgovačku robu i drugih veletrgovaca koji trguju u ime ili za račun drugih te djelatnosti onih koji učestvuju u povezivanju prodavača s kupcima ili poduzimaju trgovačke transakcije u ime vlasnika robe.

Broj zaposlenih uključuje sve osobe koje stvarno rade u preduzeću/poduzeću, a to su: vlasnici, suvlasnici i neplaćeni članovi porodice/obitelji koji redovno/redovito rade u preduzeću/poduzeću; osobe koje rade izvan prostorija matičnog preduzeća/poduzeća (npr. trgovački predstavnici, dostavljači, ekipe za popravke i održavanje); osobe odsutne na kraće vrijeme (npr. zbog bolesti, porodiljskog bolovanja, plaćenog odmora i sl); radnike u štrajku; radnike koji rade skraćeno radno vrijeme; radnike koji obavljaju posao kod kuće; sezonske radnike i pripravnike.

Zalihe se iskazuju sa stanjem na kraju godine po knjigovodstvenoj vrijednosti. Zalihe robe koje se nalaze u skladištima iskazuju se kao zalihe u trgovini na veliko, a zalihe koje se nalaze u prodavnicama/prodavaonicama iskazuju se kao zalihe u trgovini na malo.

Promet od trgovine na malo (uključujući PDV) obuhvaća vrijednost prodatih roba krajnjim potrošačima odnosno stanovništvu za vlastitu potrošnju ili za upotrebu/uporabu u domaćinstvu/kućanstvu i obavljenih usluga u posmatranom periodu bez obzira da li su naplaćene ili ne.

Ukupan promet (isključujući PDV) obuhvata vrijednost svih ostalih prodatih proizvoda i usluga na tržištu (trgovina na veliko, posredovanje u trgovini na veliko, popravci, ugostiteljstvo i ostale djelatnosti). Ovdje se uključuje promet samo onih poslovnih subjekata čija je glavna djelatnost trgovina na malo. Poslovni subjekti čija je glavna djelatnost izvan trgovine na malo tj. neka druga djelatnost ne iskazuju promet od ostalih djelatnosti nego samo promet od trgovine na malo.

PDV je indirektni porez na potrošnju, koji se naplaćuje pri svakoj određenoj fazi u proizvodnom i distribucijskom lancu. Obuhvaća porez na dodanu vrijednost koji je obračunat kupcu. Primijenjuje se od 01.01.2006. na osnovu Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Službeni glasnik BiH, br. 9/05 i 35/05).

Trgovačke struke predstavljaju pretežni robni asortiman prodaje u trgovini na malo. Grupe proizvoda koji se pretežno prodaju razvrstane su na osnovi KD – a.

Pod sajmovima se smatraju sajmovi koji se organiziraju u komercijalne svrhe, a imaju međunarodni, nacionalni ili lokalni karakter. Ne obuhvaćaju se vašari, koji se po narodnoj tradiciji održavaju u pojedinim mjestima.

Otkup poljoprivrednih proizvoda je kupovina odnosno preuzimanje poljoprivrednih proizvoda neposredno od individualnih proizvođača koje vrše poslovni subjekti radi dalje prodaje ili prerade.

Prodaja poljoprivrednih proizvoda je prodaja, odnosno isporuka poljoprivrednih proizvoda iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata i njihovih dijelova.

**PRODAVNICE/PRODAVAONICE, ZAPOSLENI, PROMET I ZALIHE U DISTRIBUTIVNOJ TRGOVINI
PREMA PRETEŽNOJ DJELATNOSTI, 2009**

	Zaposleni 31.12.2009.	Prodavnice/ prodavaonice i servisi 31.12.2009.	Zalihe, 000 KM 31.12.2009.	Promet bez PDV-a, 000 KM	Promet sa PDV-om, 000 KM
Ukupno	17.027	1.743	643.951	4.791.532	5.586.140
Posredovanje u trgovini motornim vozilima i motociklima	5	-	-	2.148	2.511
Trgovina na veliko motornim vozilima i motociklima	412	-	46.049	330.039	383.045
Trgovina na malo motornim vozilima i motociklima	190	57	8.323	74.186	85.664
Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima	1.049	192	24.890	404.552	473.141
Popravci i održavanje motornih vozila i motocikala	155	20	1.709	10.948	12.797
Posredovanje u trgovini na veliko	176	-	-	214.749	251.180
Trgovina na veliko na domaćem tržištu	4.420	-	235.023	2.128.811	2.485.455
Izvoz	33	-	-	29.289	29.391
Trgovina na malo	9.797	1.469	326.372	1.550.459	1.809.114
Popravci predmeta za vlastitu upotrebu/uporabu i domaćinstvo/kućanstvo	46	5	1.585	798	933
Ostale djelatnosti	744	-	-	45.553	52.909
50.Trgovina motornim vozilima i motociklima, njihovo održavanje i popravak; trgovina na malo motornim gorivima i mazivima	1.755	173	69.976	737.474	857.156
51.1 Posredovanje u trgovini na veliko	345	46	12.342	62.879	73.251
51.2-51.7 Trgovina na veliko	6.773	490	270.357	2.523.216	2.946.212

DOMAĆI SAJMOVI, 2009

Vrsta sajma	Broj sajmova				Izložbeni prostor u m ²	Izlagači na sajmu			Strane zemlje Izlagači	Broj posjetitelja
	ukupno	prema značaju				ukupno	domaći	strani		
		međunarodni	nacionalni	lokalni						
Ukupno	8	8	-	-	43.081	627	489	138	55	239.000
specijalizirani	8	8	-	-	43.081	627	489	138	55	239.000

Promet u trgovini na malo prema trgovačkim strukama

	Promet u trgovini na malo bez PDV 000 KM	Promet u trgovini na malo sa PDV 000 KM	Promet u trgovini na malo bez PDV 000 KM	Promet u trgovini na malo sa PDV 000 KM	Promet u trgovini na malo bez PDV 000 KM	Promet u trgovini na malo sa PDV 000 KM
	2007		2008		2009	
Motorna vozila	147.926.148	170.553.192	173.297.280	200.112.897	124.433.282	144.250.112
Dijelovi i pribor za motorna vozila	15.524.935	18.124.374	15.771.997	18.407.052	11.593.521	13.509.732
Motorna goriva i maziva	330.074.171	384.844.250	657.657.666	766.148.340	462.198.680	539.708.604
Nespecijalizovane prodavnice živežnim namirnicama	727.853.768	851.611.832	839.379.423	982.022.738	891.353.445	1.042.786.565
Ostale nespecijalizovane prodavnice	64.791.941	75.769.450	69.147.326	80.893.891	73.807.961	87.762.590
Voće i povrće	3.965.314	4.639.417	5.173.374	6.052.846	5.472.897	6.403.288
Meso i mesni proizvodi	10.675.567	12.490.402	11.622.433	13.598.243	11.000.636	12.870.165
Ribe školjke i rakovi	1.167.025	1.364.879	1.287.364	1.506.207	1.131.695	1.324.081
Hljeb, pecivo, kolači, tjestenina, bomboni i slatkiši	33.655.648	39.377.109	38.210.575	44.705.488	36.814.246	43.072.663
Alkohol i druga pića	25.565.724	29.911.472	31.785.879	37.189.394	32.985.396	38.592.906
Duhanski proizvodi	83.672.596	93.188.387	94.280.309	105.115.545	95.764.640	107.295.408
Ostale živežne namirnice u specijalizovanim prodavnicama	26.556.503	31.165.519	15.840.140	18.532.773	12.160.990	14.205.779
Apoteke	83.730.269	97.964.982	89.951.936	105.243.833	87.376.783	102.225.282
Medicinski preparati i ortopedska pomagala	3.245.548	3.792.353	4.425.366	5.177.669	5.239.607	6.130.312
Kozmetički i toaletni proizvodi	39.929.854	46.717.632	65.197.405	76.281.563	66.875.721	78.243.651
Tekstil	17.816.800	20.842.671	25.408.321	29.727.367	27.861.686	32.598.090
Odjevni predmeti	48.091.864	56.250.479	50.936.539	59.575.757	36.169.627	42.312.653
Obuća i kožni proizvodi	35.263.500	41.259.570	49.835.738	58.290.324	48.361.477	56.573.826
Namještaj, oprema za rasvjetu i predmeti za domaćinstvo	42.277.069	49.463.253	41.401.790	48.440.081	31.601.475	36.973.236
Električni aparati za domaćinstvo, radio uređaji i TV uređaji	131.899.848	154.305.633	186.816.462	218.537.990	169.077.253	197.813.472
Željezna roba, boje, staklo i ostali građevinski materijal	127.627.269	149.259.097	148.613.360	173.788.083	110.008.415	128.665.782
Knjige, novine, časopisi, papirnata roba i pisali pribor	18.418.611	21.317.553	19.717.906	22.945.001	16.592.026	19.388.772
Ostala trgovina na malo u specijalizovanim prodavnicama	43.620.703	50.998.471	65.961.511	77.150.608	73.150.289	85.337.144
Polovna roba	165.224	193.312	136.556	159.769	436.895	511.168
Trgovina poštom, preko kataloga, interneta i televizije			6.977.093	8.163.200	4.145.185	4.848.327
Ostala trgovina na malo izvan prodavnica	25.852.447	30.147.852	27.859.709	32.486.561	22.699.887	26.461.271
Ukupno za Kanton	2.089.368.346	2.435.553.141	2.736.693.458	3.190.253.220	2.458.313.715	2.869.864.879

VRIJEDNOST PRODAJE I OTKUPA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

	Ukupno, KM OTKUP			
	2006	2007	2008	2009
LJEKOVITO BILJE	5.394			
KROMPIR-KRUMPIR MERKANTILNI	7.566	6.070		1.210
CRNI LUK(ZRELE GLAVICE)				
KUPUS(GLAVICE)	854		865	1.471
MRKVA	66		978	1.367
ZELENA SALATA				1.318
ŠPINAT I BLITVA				242
OSTALO SVJEŽE POVRĆE(peršun, celer i dr.)	286		1.866	117
ARPADŽIK(LUK ZA SJETVU)				232
SJENO LIVADSKO				
JABUKE ZA JELO	516			
JABUKE ZA PRERADU	3.300			
OSTALA GOVEDA ZA KLANJE				
STOKA ZA KLANJE-TOVLJENA JUNAD	519.130	564.245	417.465	491.162
OSTALA JUNAD ZA KLANJE	133.509			
STOKA ZA KLANJE-TOVLJENA TELAD	351.925	485.293	335.707	228.503
OSTALA TELAD ZA KLANJE	98.168			
OVCE I ŠILJEŽAD ZA KLANJE	3.525			1.150
TOVLJENJA JAGNJAD-JANJAD	72.712	105.164	67.269	23.776
OSTALA JAGNJAD-JANJAD	35.184	2.255	3.091	
TOVLJENI PILIČI(brojleri)	5.266.502	5.725.989	7.258.270	6.400.138
TOVLJENI ČURIČI-PURIČI	281.091	383.598	461.258	106.386
OSTALA PERAD(kokoške-kokoši,patke,ćurke)	65.624	239.910		
JAJA(konzumna)	3.770	3.542		
SVJEŽE MLIJEKO KRAVLJE	3.413.797	6.491.623	12.539.220	9.627.462
MASLAC(BUTER)	0	0	0	
TVRDI SIREVI(kačkavalj,trapist i dr.)				280
MED				
OGRIJEVNO DRVO				
CVIJEĆE				
ŠUMSKI PLODOVI(gljive,šišarike,kupine)	111.386	116.018	189.538	298.224
OSTALO(sjeme cvijeća,trska,sirće i dr.)				
Ukupno za Kanton	10.374.305	14.123.707	21.275.527	17.183.038

	Ukupno, KM PRODAJA			
	2006	2007	2008	2009
PARADAJZ-RAJČICA		600		
SVJEŽA PAPIRIKA(BEZ FEFERONA)		211		
KRASTAVCI				
OSTALO SVJEZE POVRĆE(peršun, celer i dr.)		500	854	
JAGODE		1.274		
OSTALA GOVEDA ZA KLANJE	98.505	55.530	73.571	61.626
STOKA ZA KLANJE-TOVLJENA JUNAD	62.674	50.492	75.728	52.138
OSTALA JUNAD ZA KLANJE	995		11.675	8.230
JUNAD ZA PRIPLOD			29.915	10.588
TOVLJENA JUNAD ZA TOV I DOTOVLJAVANJE				248.890
STOKA ZA KLANJE-TOVLJENA TELAD	9.383	36.251	21.562	33.839
OSTALA TELAD ZA KLANJE			1.852	
TOVLJENA TELAD ZA TOV I DOTOVLJAVANJE				73.065
TOVLJENJA JAGNJAD-JANJAD				8.615
TOVLJENI PILIČI(brojleri)				
JAJA(konzumna)				
JEDNODNEVNI PILIČI				
SVJEŽE MLIJEKO KRAVLJE	1.697.464	1.780.112	2.461.622	2.593.703
CVIJEĆE	495.371	568.378	556.170	512.033
Ukupno za Kanton	2.364.392	2.493.348	3.232.949	3.602.727

Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama za period 2007-2009.

	2007			2008			2009		
	količina	vrijednost u KM	prosječna cijena	količina	vrijednost u KM	prosječna cijena	količina	vrijednost u KM	prosječna cijena
PŠENIČNO BRAŠNO	7,350	10,425.00	1.42	10,300	15,900.00	1.54	8,850	13,850.00	1.56
KUKURUZNO BRAŠNO	15,050	20,450.00	1.36	14,000	20,850.00	1.49	10,150	15,650.00	1.54
OSTALE VRSTE BRAŠNA	5,250	7,700.00	1.47	6,000	10,725.00	1.79	4,650	10,450.00	2.25
KROMPIR-KRUMPIR	1,006,700	808,570.00	0.80	892,300	822,765.00	0.92	665,200	584,475.00	0.88
GRAH	57,750	192,775.00	3.34	67,100	263,675.00	3.93	47,030	185,920.00	3.95
BORANIJA	47,660	167,990.00	3.52	36,720	120,810.00	3.29	48,360	132,770.00	2.75
GRAŠAK(MAHUNA)	20,550	44,300.00	2.16	24,050	68,150.00	2.83	12,590	39,190.00	3.11
GRAŠAK, ZRNO							2,719	14,849.00	5.46
CRNI LUK(GLAVICE)	322,700	430,700.00	1.33	304,400	479,400.00	1.57	204,800	286,300.00	1.40
BIJELI LUK-ČEŠNJAK(GLAVICE)	27,950	111,850.00	4.00	31,010	143,805.00	4.64	23,200	97,745.00	4.21
KUPUS(SVJEŽ)	372,650	292,095.00	0.78	483,400	410,965.00	0.85	294,300	234,570.00	0.80
OSTALE KUPUSNJAČE (PROKULICE, BROKULI, RAŠTIKA)							29,100	62,950.00	2.16
KELJ	57,600	113,500.00	1.97	50,290	118,390.00	2.35	41,425	80,965.00	1.95
KARFIOL	69,800	170,200.00	2.44	64,470	180,535.00	2.80	49,770	130,535.00	2.62
MRKVA	169,600	286,385.00	1.69	190,850	361,250.00	1.89	158,250	280,900.00	1.78
PARADAJZ-RAJČICE	496,700	1,081,075.00	2.18	381,250	816,725.00	2.14	289,020	635,630.00	2.20
PAPRIKA-SVJEŽA(BEZ FEFERONA)	305,500	737,350.00	2.41	235,920	634,300.00	2.69	209,450	508,500.00	2.43
PLAVI PATLIDŽAN	69,600	154,275.00	2.22	49,260	130,175.00	2.64	42,520	115,635.00	2.72
SPANJAČ/ŠPINAT	199,900	425,400.00	2.13	170,100	429,925.00	2.53	152,800	387,625.00	2.54
ZELENA SALATA	84,070	198,715.00	2.36	70,300	194,400.00	2.77	69,120	193,590.00	2.80
KRASTAVCI	219,700	336,265.00	1.53	179,480	333,820.00	1.86	186,020	373,922.50	2.01
TIKVICE	58,320	136,920.00	2.35	58,400	151,800.00	2.60	61,400	141,805.00	2.31
CVEKLA	33,450	50,275.00	1.50	34,180	67,430.00	1.97	39,050	79,425.00	2.03
LUBENICE I DINJE	291,740	286,020.00	0.98	278,450	288,315.00	1.04	200,600	185,600.00	0.93
OSTALO SVJEŽE POVRČE(KELERABA,ŠPARGLA,Z EL.LUK,FEFERONI,ROTKVICE I DR.)	16,500	29,050.00	1.76	14,700	40,100.00	2.73	4,000	12,000.00	3.00
SVJEŽE ŠLJIVE	103,450	146,650.00	1.42	47,050	92,500.00	1.97	57,350	80,900.00	1.41
SUHE ŠLJIVE	15,880	61,770.00	3.89	18,300	80,125.00	4.38	9,960	47,500.00	4.77
JABUKE ZA JELO	509,450	729,225.00	1.43	396,300	696,250.00	1.76	383,500	596,450.00	1.56
KRUŠKE	94,750	238,750.00	2.52	95,220	261,495.00	2.75	120,470	299,645.00	2.49
DUNJE	8,900	16,750.00	1.88	1,500	3,250.00	2.17	3,200	5,725.00	1.79
TREŠNJE	47,970	141,300.00	2.95	27,000	93,800.00	3.47	26,300	72,500.00	2.76
VIŠNJE	13,300	31,850.00	2.39	4,400	12,750.00	2.90	9,650	25,350.00	2.63
KAJSIJE	20,200	62,350.00	3.09	15,500	59,100.00	3.81	13,350	39,575.00	2.96
BRESKVE	71,400	169,200.00	2.37	47,700	134,700.00	2.82	51,450	114,450.00	2.22
ORASI U LJUSCI	10,070	36,160.00	3.59	10,060	40,245.00	4.00	7,940	44,455.00	5.60
ORASI BEZ LJUSKE	42,475	529,300.00	12.46	38,960	579,175.00	14.87	30,340	428,500.00	14.12
LJEŠNICI-LJEŠNJACI I BADEMI U LJUSCI			0.00	100	2,450.00	24.50			0.00
LJEŠNICI-LJEŠNJACI I BADEMI BEZ LJUSKE	20	240.00	12.00	1,050	14,250.00	13.57	150	2,600.00	17.33
KESTENI	23,400	54,750.00	2.34	14,220	45,115.00	3.17	9,720	25,535.00	2.63
JAGODE	64,950	166,700.00	2.57	51,800	174,840.00	3.38	31,800	116,250.00	3.66
MALINE	24,650	69,850.00	2.83	14,200	70,900.00	4.99	8,470	37,280.00	4.40
BOROVNICE, BRUSNICE I OSTALO VOĆE IZ RODA VACCINI			0.00			0.00	20,730	93,035.00	4.49

POMORANDŽE-NARANČE I MANDARINE-MANDARINKE	396,700	746,750.00	1.88	334,150	704,050.00	2.11	177,700	358,700.00	2.02
LIMUNI	185,400	419,450.00	2.26	157,800	500,200.00	3.17	135,050	348,650.00	2.58
SVJEŽE SMOKVE	18,100	52,650.00	2.91	23,240	79,360.00	3.41	14,600	34,500.00	2.36
SUHE SMOKVE	7,150	35,200.00	4.92	5,860	34,685.00	5.92	5,330	33,630.00	6.31
OSTALO SVJEŽE VOĆE(MUŠMULE,RIBIZLE I DR.)			0.00	150	333,080.00	2220.53			0.00
GROŽĐE(SVJEŽE)	91,370	313,370.00	3.43	96,330	1,200.00	0.01	98,050	329,100.00	3.36
ZAKLANA I OČIŠĆENA PRASAD	100	650.00	6.50			0.00			0.00
OSTALA STOKA (ZAKLANA I OČIŠĆENA)	1,000	8,000.00	8.00			0.00			0.00
JAJA(KONZUMNA)	5,948,280	1,287,838.40	0.22	6,159,380	1,337,290.00	0.22	4,836,160	1,096,862.00	0.23
SVJEŽE MLIJEKO	48,550	48,600.00	1.00	18,900	25,585.00	1.35	22,300	31,030.00	1.39
MASLAC(BUTER)	15,340	111,200.00	7.25	12,295	101,415.00	8.25	9,950	86,900.00	8.73
KAJMAK(SKORUP)	27,630	406,460.00	14.71	25,195	397,545.00	15.78	22,820	357,900.00	15.68
SIR(SVE VRSTE)	344,300	1,532,450.00	4.45	282,850	1,551,450.00	5.49	350,800	1,903,600.00	5.43
MILERAM-VRHNJE	35,560	193,510.00	5.44	41,295	276,675.00	6.70	32,940	216,920.00	6.59
OSTALI MLIJEČNI PROIZVODI(MASLO,KISELO MLIJEKO I DR.)	100	1,400.00	14.00	100	1,000.00	10.00	11,200	61,200.00	5.46
MED	12,900	129,250.00	10.02	13,545	145,690.00	10.76	23,935	290,440.00	12.13
MORSKA RIBA	56,930	446,750.00	7.85	40,500	324,000.00	8.00			0.00
RIJEČNA I JEZERSKA RIBA	63,550	506,800.00	7.97	37,500	300,000.00	8.00			0.00
SUHO MESO(PRŠUTA,SLANINA I SL.)	221,820	2,885,460.00	13.01	186,950	2,898,550.00	15.50	157,410	2,952,270.00	18.76
MASLINOVO ULJE	840	7,640.00	9.10	400	4,120.00	10.30	164	2,097.00	12.79
KISELI KUPUS	5,800	11,550.00	1.99	7,150	14,500.00	2.03	300	550.00	1.83
CVIJEĆE	1,484,000	1,588,500.00	1.07	1,937,000	1,989,000.00	1.03	1,321,000	1,321,000.00	1.00
OSTALO(LJEKOVITO BILJE,GLJIVE,SJEME POVRĆA I CVIJEĆA,BUNDEVE,KIS.REPA I DR)	234,500	234,500.00	1.00	13,300	13,300.00	1.00	20,500	20,500.00	1.00
Ukupno za Kanton		19,515,108.40			19,497,850.00			16,280,450.50	

VANJSKA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prema konceptima, definicijama i preporukama UN¹⁾ kao izvor podataka za statistiku vanjske trgovine mogu se koristiti carinske deklaracije, anketiranje preduzeća/poduzeća, administrativni registri, registri Porezne uprave, registri deviznog tržišta i sl..

Osnovni izvor podataka za statistiku vanjske trgovine Federacije BiH je Jedinstvena carinska isprava (JCI) koju deklarant (poslovni subjekt ili druga ovlaštena osoba, npr. špediter) podnosi carinarnici prilikom carinjenja robe. Za prikupljanje i kontrolu ispravnosti carinskih deklaracija odgovorna je Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH, koja propisuje oblik, sadržaj, način ispunjavanja i podnošenja isprava u carinskom postupku.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za statistiku BiH originalnu carinsku bazu podataka Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje BiH u obliku slogova na magnetnom mediju i dalje ih statistički obrađuje i publicira.

Obuhvat podataka

U praćenju tokova međunarodne trgovine robama postoje dva pristupa, koji su blisko povezani sa konceptima ekonomske i statističke teritorije i korištenja carinskih procedura. Kako se prikupljanje podataka temelji na carinskim procedurama u mnogim zemljama usvojen je princip da se statistička granica podudara sa carinskom granicom, odnosno da statistička teritorija koincidira sa carinskom teritorijom.

Postoje dva trgovinska sistema/sustava i to: Sistem/Sustav opće trgovine (General Trade System) i Sistem specijalne trgovine (Special Trade System). Glavna razlika između dva koncepta leži u tretiranju roba koje prolaze kroz carinska skladišta i komercijalne slobodne zone.

U statistici vanjske trgovine Federacije BiH koristi se proširena definicija Specijalnog sistema/suastava trgovine što je u punom skladu sa preporukama Eurostata.²⁾ Prema ovom sistemu/sustavu u statistiku vanjske trgovine uključuju se: redovan/redovit izvoz i uvoz, unutarnja/unutarnja i vanjska obrada, te robe koje ulaze ili napuštaju slobodne industrijske zone.

Prema sistemu/sustavu specijalne trgovine robe koje iz inozemstva ulaze u carinska skladišta, slobodne komercijalne zone ili na druge prostore pod carinskom kontrolom i nadzorom neće biti registrirane kao uvoz, niti će biti registrirane kao izvoz ukoliko odatle budu ponovo izvezene. Robe iz carinskih skladišta, slobodnih komercijalnih zona i ostalih prostora pod carinskom kontrolom, prema sistemu/sustavu specijalne trgovine, bit će registrirane kao redovan/redovit uvoz tek onda kada uđu na slobodno unutarnje tržište.

U statistiku vanjske trgovine ne uključuju se robe u tranzitu niti privremeni izvoz i uvoz bez promjene vrijednosti.

Prema tome, u podatke o izvozu i uvozu robe uključeni su:

- redovan/redovit izvoz
- izvoz na vanjsku obradu
- izvoz nakon unutarnje obrade
- redovan/redovit uvoz
- uvoz nakon vanjske obrade
- uvoz na unutarnju obradu

Nomenklature i klasifikacije

· Harmonizirani sistem - HS

Prikupljanje statističkih podataka o vanjskotrgovinskom prometu zasniva se na međunarodnoj nomenklaturi robe: Harmonizirani sistem – HS, koju je razradila Svjetska carinska organizacija WCO.³⁾ Tarifna oznaka HS ima šest cifara. Prva i druga cifra su redni broj glave, treća i četvrta su redni broj tarifnog broja unutar glave, a peta i šesta su konkretnija oznaka vrste robe. Svaki pet godina radi se revizija HS.

· Kombinirana nomenklatura CN

Države Evropske/Europske unije proširile su HS 6 uvođenjem sedme i osme cifre tako da je CN kodirana osmociifarskim arapskim brojevima i primjenjuje se od 1991. godine. Za razliku od HS CN se mijenja svake kalendarske godine.

• Carinska tarifa BiH

Zakonom o carinskoj tarifi BiH, član 2 (Službeni glasnik BiH, broj 1/98) BiH je prihvatila nomenklaturu HS 6. Odlukom o primjeni člana 2 Zakona o carinskoj tarifi BiH (Službeni glasnik BiH, broj 6/98) tarifna oznaka carinske tarife BiH ima deset cifara.

Istom je odlukom prihvaćena i usklađenost sedme i osme cifre sa nomenklaturom EU, dok deveta i deseta cifra služe za potrebe daljnega raščlanjivanja u okviru specifičnih potreba BiH. HS, odnosno CN integrirane su u strukturi carinske baze podataka i vezane su za Standardnu međunarodnu trgovinsku klasifikaciju – SMTK Rev. 3⁴⁾ i Klasifikaciju djelatnosti BiH, koja je usklađena sa evropskom klasifikacijom ekonomskih aktivnosti-NACE Rev. 1.1.⁵⁾ i Međunarodnu klasifikaciju ekonomske namjene proizvoda - BEC Rev.3.

U skladu/sukladno sa međunarodnim standardima kao nomenklatura država koristi se Geonomenklatura EU ISO (alfa kod) 3166.

Podaci o izvozu iskazani su prema zemlji namjene/odredišta robe, a u uvozu prema zemlji porijekla/podrijetla robe. To znači da se kod izvoza registrira zemlja posljednjeg odredišta (destinacije) u kojoj se roba troši ili dalje potpuno prerađuje, a kod uvoza ona zemlja u kojoj je roba proizvodnjom ili doradom dovedena u stanje u kom se uvozi.

Obrada podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni Federacije BiH radi se prema Klasifikaciji djelatnosti, SMTK, BEC i ISO 3166.

Konverzija valute

Podaci o izvozu i uvozu izraženi su vrijednosno u konvertibilnim markama i u EUR-ima. Vrijednosti izražene u drugim valutama preračunavaju se u konvertibilne marke i EUR-e primjenom tekućih dnevnih kurseva/tečajeva koji vrijede na dan carinjenja, a utvrđuje ih Centralna banka BiH. Sve su vrijednosti obračunate na osnovi pariteta franko BiH granica: FOB cijene za izvoz i CIF cijene za uvoz.

¹⁾ UN, International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions, United Nations Statistical Papers, Series M, No. 52, Rev 2, New York, 1998.

²⁾ Statistics on the Trading of Goods: User guide, EC, Eurostat, November 2002.

³⁾ World Customs Organization (WCO)

⁴⁾ Standard International Trade Classification (SITC) Rev. 3

⁵⁾ Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE Rev. 1.1.)

IZVOZ ZA PODRUČJE KANTONA SARAJEVO PO MJESECIMA I OPĆINAMA

Mjesec 2009.	OPĆINE				Ukupno za Grad Sarajevo	Prethodni podaci				Ukupno za Kanton Sarajevo
	CENTAR	NOVI GRAD	NOVO SARAJEVO	STARI GRAD		HADŽIĆI	ILIDŽA	ILJIAŠ	VOGOŠĆA	
Januar	4.782.440	2.236.632	19.783.236	2.566.397	29.368.705	1.836.644	8.595.424	3.892.776	4.717.489	48.411.038
Februar	3.831.897	3.978.739	22.762.600	1.779.335	32.352.571	2.686.570	10.294.347	1.549.775	3.343.754	50.227.017
Mart	3.716.554	2.614.245	17.609.581	1.894.144	25.834.524	2.130.467	10.724.689	2.319.800	4.524.775	45.534.255
April	8.093.012	2.957.419	25.902.199	1.554.576	38.507.206	2.757.113	10.495.645	3.428.222	6.681.146	61.869.332
Maj	8.611.466	3.315.551	27.283.834	1.372.496	40.583.347	3.233.693	10.655.207	4.347.526	5.886.903	64.706.676
Juni	8.372.714	3.312.508	8.429.242	1.727.452	21.841.916	4.148.593	10.289.424	5.724.758	6.913.173	48.917.864
Juli	11.631.101	3.321.981	39.941.327	1.497.157	56.391.566	4.786.543	9.187.779	7.321.549	4.262.930	81.950.367
Avgust	12.404.796	3.572.368	11.247.028	2.238.392	29.462.584	5.125.262	9.433.924	4.743.566	4.978.692	53.744.028
Septembar	10.519.555	3.214.066	15.002.344	1.594.521	30.330.486	3.604.592	10.894.049	5.989.061	5.593.254	56.411.442
Oktoabar	10.464.601	5.696.812	3.901.349	1.352.910	21.415.672	3.230.889	10.548.534	4.902.991	7.476.793	47.574.879
Novembar	15.003.288	6.035.258	7.824.973	1.354.866	30.218.385	4.333.268	9.556.819	4.103.324	5.284.092	53.495.888
Decembar	17.039.346	2.859.463	6.596.217	1.374.179	27.869.205	2.903.527	10.053.390	2.793.564	4.535.246	48.154.932
Ukupno (1-12)	114.470.770	43.115.042	206.283.930	20.306.425	384.176.167	40.777.161	120.729.231	51.116.912	64.198.247	660.997.718

UVOZ ZA PODRUČJE KANTONA SARAJEVO PO MJESECIMA I OPĆINAMA

Mjesec 2009.	OPĆINE				Ukupno za Grad Sarajevo	Prethodni podaci				Ukupno za Kanton Sarajevo
	CENTAR	NOVI GRAD	NOVO SARAJEVO	STARI GRAD		HADŽIĆI	ILIDŽA	ILJIAŠ	VOGOŠĆA	
Januar	37.344.559	47.566.999	77.150.329	5.926.607	167.988.494	12.532.511	34.532.833	564.714	8.923.807	224.542.359
Februar	35.768.471	50.536.864	76.876.986	9.854.308	173.036.629	12.368.569	40.167.580	787.821	12.771.181	239.131.780
Mart	41.498.373	53.301.708	85.307.030	6.583.233	186.690.344	16.509.349	41.180.371	537.821	15.073.245	259.991.130
April	42.504.794	54.137.298	78.489.143	8.884.577	184.015.812	14.766.326	46.666.628	576.842	16.286.997	262.312.605
Maj	35.751.932	47.565.825	77.044.337	5.577.119	165.939.213	16.447.338	43.470.985	710.193	17.248.381	243.816.110
Juni	38.269.104	61.503.413	81.918.306	7.478.551	189.169.374	16.912.469	46.131.053	711.211	19.783.221	272.707.328
Juli	39.683.465	56.607.464	77.394.162	7.343.273	181.028.364	16.999.057	49.355.336	629.007	14.289.659	262.301.423
Avgust	43.199.475	52.871.323	67.778.856	6.529.235	170.378.889	14.680.312	42.038.901	709.119	13.892.882	241.700.103
Septembar	40.311.040	61.422.999	72.842.650	6.472.763	181.049.452	13.240.784	47.483.935	893.216	14.092.350	256.759.737
Oktoabar	48.838.316	61.701.579	83.658.769	6.528.530	200.727.194	10.778.837	49.837.265	873.787	13.926.114	276.143.197
Novembar	62.454.510	52.271.180	70.026.915	4.459.185	189.211.790	14.310.590	43.895.435	656.247	11.631.122	259.705.184
Decembar	60.500.165	54.799.000	84.492.782	4.889.404	204.681.351	15.120.675	45.408.385	769.086	14.157.325	280.136.822
Ukupno (1-12)	526.124.204	654.285.652	932.980.265	80.526.785	2.193.916.906	174.666.817	530.168.707	8.419.064	172.076.284	3.079.247.778

IZVOZ I UVOZ PO SEKTORIMA I ODSJECIMA SMTK - Rev 3, 2009.

	Izvoz	Uvoz
UKUPNO	660.998	3.079.248
0 Hrana i žive životinje	56.173	379.321
1 Pića i duhan	17.111	125.448
2 Sirove materije nejestive osim goriva	69.625	17.421
3 Mineralna goriva i maziva	182.108	506.735
4 Životinjska i biljna ulja i masti	4	24.607
5 Hemijski/Kemijski proizvodi	58.158	409.430
6 Industrijski proizvodi razvrstani premamaterijalu	60.221	442.743
7 Mašine/strojevi i transportni uređaji	102.055	821.402
8 Razni industrijski proizvodi	115.542	352.097
9 Proizvodi i transakcije, nerazvrstani po kategorijama	0	44

Izvor podataka: Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH posredovanjem Agencije za statistiku BiH.

ZEMLJE U KOJE SE NAJVIŠE IZVOZILO - TOP 10

	000 KM	Struktura u % Structure in %
Ukupno	660.998	100,0
Hrvatska	142.054	21,5
Njemačka	132.034	20,0
Srbija	77.022	11,7
Crna Gora	64.439	9,7
Slovenija	39.106	5,9
Kosovo	21.136	3,2
Švicarska	19.786	3,0
Rusija	19.097	2,9
Rumunija	18.262	2,8
Mađarska	12.563	1,9
Sve ostale zemlje	115.498	17,5

ZEMLJE IZ KOJIH SE NAJVIŠE UVOZILO - TOP 10

	000 KM	Struktura u % Structure in %
Ukupno	3.079.248	100,0
Hrvatska	623.221	20,2
Njemačka	347.822	11,3
Slovenija	233.303	7,6
Italija	221.931	7,2
Srbija	192.432	6,2
Kina	165.584	5,4
Rusija	129.973	4,2
Austrija	111.194	3,6
Mađarska	105.187	3,4
Češka	98.964	3,2
Sve ostale zemlje	849.637	27,6

Izvor podataka: Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH posredovanjem Agencije za statistiku BiH.

UGOSTITELJSTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o ugostiteljstvu prikupljeni su tromjesečnim izvještajem (obrazac UG-11) kojim su obuhvaćene pravne osobe i njihovi dijelovi koji obavljaju ugostiteljsku djelatnost.

Definicije

Ugostiteljska djelatnost je djelatnost pripremanja hrane i pružanja usluga prehrane, pripremanja i usluživanja pića i napitaka i pružanja smještajnih usluga. Prema Klasifikaciji djelatnosti to su sve djelatnosti iz područja H Hoteli i restorani (osim djelatnosti studentskih i učeničkih domova i ostalog neturističkog smještaja koji se također razvrstavaju u područje H). U skladu sa definicijom ugostiteljske djelatnosti obuhvaćene su i djelatnosti pružanja smještajnih usluga turistima koje se obavljaju u kupališnim i klimatskim lječilištima.

Ugostiteljskim objektom smatra se ugostiteljska poslovna jedinica koja u poslovnom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini cjelinu ili koja, u okviru šire građevinske cjeline, ima izdvojeni prostor i potrebnu funkcionalnost. Ugostiteljski objekti klasificiraju se u odgovarajuću vrstu, a određene vrste ugostiteljskih objekata u odgovarajuću kategoriju. Ugostiteljski objekti klasificiraju se kao objekt za smještaj (hoteli, moteli, pansioni itd.) i objekti za prehranu, kafane/kavane, snack-barovi).

Promet u ugostiteljstvu obuhvaća vrijednost izvršenih ugostiteljskih usluga (posluživanja hranom i pićima, usluge smještaja i ostalih usluga koje se uobičajno pružaju uz osnovne ugostiteljske usluge).

PROMET U UGOSTITELJSTVU

000 KM

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
--	------	------	------	------	------	------

Prema vrstama ugostiteljskih objekata

Ukupno	39.114	41.550	43.524	55.772	68.779	62.758
Hoteli	26.188	27.436	31.532	38.852	43.757	47.928
Moteli	837	487	-	-	-	-
Restorani	3.802	4.062	4.241	8.531	15.555	6.981
Kafane/Kavane	1.285	1.240	1.952	2.415	2.321	2.261
Disko klubovi i snack barovi	136	40	-	-	-	-
Gostione, krčme i bifei	1.166	1.224	-	-	-	-
Restorani društvene ishrane	166	154	-	-	-	-
Ekspres i restorani sa samoposluž.	220	233	-	-	-	-
Konobe	33	-	-	-	-	-
Buffeti	-	-	4.096	3.681	5.288	3.214
Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj	-	-	1.093	1.322	756	1.021
Kantine i pripremnice obroka	-	-	610	971	-	1.353
Ostali ugostiteljski objekti	5.281	6.674	-	-	1102	-

Prema vrstama usluga

Pivo	1.483	1.814	2.013	2.306	3.255	2.129
Vino	691	759	949	1.367	2.201	1.296
Rakija	258	144	274	166	212	293
Ostala žestoka pića	648	790	909	1.231	2.078	1.256
Voćni sokovi	883	936	1.226	1.709	1.372	1.536
Ostala bezalkoholna pića	1.081	909	1.366	1.889	2.211	1.820
Mineralana voda i soda - voda	559	530	644	1.050	1.440	788
Hrana	9.306	10.469	9.952	13.023	21.336	13.579
Napici	1.924	2.027	2.099	2.930	3.229	3.847
Duhan i šibice	66	103	114	141	136	147
Ostali robni promet	41	57	144	20	85	95
Ostali nerobni promet	3.345	2.749	1.951	3.378	3.685	1.821
Noćenja	18.829	20.263	21.883	26.562	27.539	34.151

TURIZAM

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Izvor podataka o turizmu je redovno/redovito istraživanje Mjesečni izvještaj o dolascima i noćenjima turista (TU-11).

Podaci o broju dolazaka i noćenja turista prikupljeni su putem mjesečnih izvještaja koje dostavljaju poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata koji se bave pružanjem smještajnih usluga turistima ili samo posreduju u pružanju tih usluga. Izvještaji se sastavljaju na osnovu/temelju evidencija u knjigama gostiju.

Definicije

Turist je svaka osoba koja u mjestu izvan svog prebivališta provede najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju, radi odmora ili rekreacije, zdravlja, studija, sporta, religije, porodice/obitelji, poslova, javnih misija i skupova.

Domaći turist je svaka osoba sa prebivalištem u Bosni i Hercegovini koja u nekom mjestu u Federaciji Bosne i Hercegovine, izvan mjesta svog prebivališta, provede najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju u Federaciji BiH.

Stranim turistima smatraju se sve osobe koje u Bosni i Hercegovini nemaju stalno prebivalište, a provedu najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju.

Vrsta mjesta. Turističkim mjestom u ovom istraživanju smatra se ono mjesto koje ispunjava sljedeće osnovne uvjete: atraktivne (prirodne ljepote, ljekoviti izvori, kulturno-historijski/povijesni spomenici, razne kulturne, zabavne i sportske priredbe), komunikativne (mogućnost pristupa, prometne veze) i receptivne (objekti za smještaj i uz njih potrebni prateći objekti za pružanje raznih usluga - trgovinskih, zanatskih/obrtničkih, poštanskih i sl., zatim parkovi, kupališta, šetališta itd.).

Turistička se mjesta razvrstavaju u sljedeće vrste:

Sarajevo je mjesto koje posjetitelje privlači prvenstveno kao administrativno-politički centar, a zatim i svojim historijskim/povijesnim, etničkim, ekonomskim, urbanističko-administrativnim i drugim svojstvima.

Banjska mjesta su mjesta kod kojih je ljekovitost termalnih ili mineralnih voda i ostalih geološko-mineraloških sastojaka naučno/znanstveno-medicinski ili empirijski utvrđena i koja imaju odgovarajuće objekte s uređajima za liječenje i oporavak posjetitelja.

Primorska mjesta su mjesta duž morske obale.

Ostala turistička mjesta su mjesta koja imaju atraktivne faktore (npr. klimatske, zatim kulturno-historijske/povijesne spomenike i sl.), riječna i jezerska mjesta i dr., a koja se ne mogu razvrstati u naprijed navedena mjesta.

Neturistička mjesta su sva ostala mjesta koja se ne mogu razvrstati ni u jednu od prethodnih vrsta, a raspolažu ugostiteljskim objektima za smještaj.

DOLASCI I NOĆENJA TURISTA PREMA VRSTAMA OBJEKATA

	DOLASCI TURISTA			NOĆENJA TURISTA		
	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaćih turista	Stranih turista
2006	130.422	35.483	94.939	276.969	67.289	209.680
Hoteli	117.022	32.626	84.396	250.343	62.519	187.824
Moteli	1.046	431	615	1.924	684	1.240
Pansioni i prenoćišta	5.525	1.599	3.926	10.843	2.912	7.931
Domaćin./Kućanstva	1.837	117	1.720	4.365	206	4.159
Radnička odmarališta	4.992	710	4.282	9.494	968	8.526
Broj ležaja	4.570					
2007	167.490	44.555	122.935	332.259	80.760	251.499
Hoteli	153.909	41.663	112.246	304.972	76.228	228.744
Moteli	799	297	502	1.918	544	1.374
Pansioni i prenoćišta	5.422	1.732	3.690	9.804	2.966	6.838
Domaćin./Kućanstva	1.646	56	1.590	4.725	109	4.616
Ostalo	5.714	807	4.907	10.840	913	9.927
Broj ležaja	5.312					
2008	166.309	44.600	121.709	324.250	79.567	244.683
Hoteli	156.200	41.752	114.448	302.886	74.624	228.262
Moteli	1.154	488	666	2.817	822	1.995
Pansioni i prenoćišta	3.856	1.604	2.252	7.446	2.826	4.620
Domaćin./Kućanstva	1.289	47	1.242	3.341	84	3.257
Ostalo	3.810	709	3.101	7.760	1.211	6.549
Broj ležaja	5.483					
2009	170.469	42.905	127.564	324.677	75.793	248.884
Hoteli	158.267	38.547	119.720	298.759	66.948	231.811
Moteli	978	398	580	2.143	647	1.496
Pansioni i prenoćišta	2.869	957	1.912	5.512	2.011	3.501
Domaćin./Kućan.	1.778	79	1.699	4.133	177	3.956
Ostalo	6.577	2.924	3.653	14.130	6.010	8.120
Broj ležaja	6.123					

DOLASCI I NOĆENJA TURISTA PREMA ZEMLJAMA PREBIVALIŠTA

	DOLASCI TURISTA				NOĆENJA TURISTA			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
UKUPNO	94.939	122.935	121.709	127.564	209.680	251.499	244.683	248.884
Hrvatska	17.030	22.962	24.349	24.139	33.636	43.908	42.640	41.013
Slovenija	13.611	15.940	16.786	15.597	22.782	25.929	26.350	24.492
Srbija i Crna Gora	9.420	-	-	-	17.806	-	-	-
Srbija	-	9.075	8.003	9.560	-	16.914	15.392	17.638
Crna Gora	-	2.955	2.401	2.317	-	4.718	4.413	4.012
Austrija	3.234	4.619	4.866	6.127	6.401	9.173	8.852	9.417
Belgija	768	1.074	865	1.051	1.720	2.335	1.913	2.291
Danska	651	871	955	933	1.680	2.477	2.422	2.246
Francuska	2.713	3.455	2.510	3.125	6.103	7.519	5.436	5.972
Holandija/Nizoz..	1.817	2.291	2.383	2.472	4.870	6.382	5.444	5.760
Italija	4.164	4.691	3.992	4.658	9.037	9.434	7.808	8.958
Mađarska	1.368	1.787	1.950	2.095	2.791	3.150	3.425	3.799
Njemačka	4.421	7.655	7.038	7.514	11.653	15.155	13.880	15.364
Švajcarska/Švicar.	760	836	795	1.021	1.823	2.014	1.843	2.404
Velika Britanija	3.114	3.533	3.291	2.941	7.932	8.282	8.294	6.778
Japan	746	1.608	1.316	1.446	1.466	2.429	2.057	2.314
SAD	5.129	5.674	4.941	4.186	15.013	15.902	14.592	13.455
Makedonija	1.367	1.665	1.730	2.348	3.265	3.340	3.874	4.717
Švedska	1.717	1.755	1.812	1.661	4.419	4.074	4.004	4.035
Turska	7.555	9.798	10.085	11.453	18.999	23.657	24.619	25.072
Ostale	15.354	20.691	21.641	22.920	38.284	44707	47.425	49.147

Uporedni pregled broja turista I broja noćenja, iskorištenost kapaciteta za Kanton Sarajevo za period 2006-2009 godina

Red.broj	OPĆINA	2006				Iskorištenost.kap aciteta % 2006	2007				Iskorištenost.kap aciteta % 2007	2008				Iskorištenost.kap aciteta % 2008	2009				Iskorištenost.kap aciteta % 2009
		DOMAĆI		STRANI			DOMAĆI		STRANI			DOMAĆI		STRANI			DOMAĆI		STRANI		
		DOLASCI	NOĆEMJA	DOLASCI	NOĆEMJA		DOLASCI	NOĆEMJA	DOLASCI	NOĆEMJA		DOLASCI	NOĆEMJA	DOLASCI	NOĆEMJA		DOLASCI	NOĆEMJA	DOLASCI	NOĆEMJA	
1	CENTAR	6.647	12.115	33.462	71.551	23,66	7.020	12.058	34.647	70.081	20,65	6.011	10.053	29.778	61.940	18,06	4.919	8.002	25.791	50.697	14,97
2	NOVI GRAD	1.540	2.412	5.434	13.174	3,52	2.114	4.020	6.044	12.070	3,58	2.805	5.197	8.039	13.842	3,59	3.120	5.272	11.423	18.562	4,43
3	NOVO SARAJEVO	5.553	9.324	17.348	31.697	34,16	5.736	9.943	15.943	28.655	23,71	4.867	8.608	14.669	27.616	22,25	3.153	5.230	9.978	17.903	16,46
4	STARI GRAD	4.963	7.096	14.655	37.021	29,34	4.355	5.853	20.351	45.290	24,93	5.064	7.469	17.026	38.331	22,33	6.436	9.543	33.066	74.998	26,96
Grad Sarajevo		18.703	30.947	70.899	153.443	17,29	19.225	31.874	76.985	156.096	15,47	18.747	31.327	69.512	141.729	13,34	17.628	28.047	80.258	162.160	13,74
5	ILIDŽA	9.408	16.905	18.507	40.984	16,18	15.912	25.639	41.272	80.638	23,05	18.102	30.676	46.994	86.804	23,55	16.398	26.580	41.797	73.521	16,94
6	TRNOVO	3.522	8.990	3.079	8.810	22,47	3.496	7.676	2.375	8.434	20,34	2.804	8.154	2.573	8.058	20,85	2.412	5.217	1.241	2.824	10,34
7	VOGOŠĆA	3.850	10.447	2.454	6.443	21,52	5.922	15.571	2.303	6.331	25,98	4.947	9.410	2.625	8.091	20,76	3.751	10.001	3.971	9.733	23,41
8	HADŽIĆI																2.833	5.881	323	549	16,78
Kanton Sarajevo		35.483	67.289	94.939	209.680	17,51	44.555	80.760	122.935	251.499	18,06	44.600	79.567	121.704	244.682	16,56	43.022	75.726	127.590	248.787	14,91

ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o broju zaposlenih prikupljaju se provođenjem redovnog/redovitog Mjesečnog istraživanja o zaposlenima i plaći (Rad-1) u pravnim osobama i Istraživanja o fizičkim osobama - vlasnicima koji samostalno obavljaju djelatnost - profesiju i osobama koje su kod njih zaposlene (Rad-15).

Broj zaposlenih u pravnim osobama rezultat je obrade podataka iz redovnog/redovitog Mjesečnog istraživanja (Rad-1), koji pravne osobe popunjavaju na osnovu propisanih evidencija. Istraživanjem su obuhvaćene pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa/razine, ustanove i druge organizacije.

Podaci o broju zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija rezultat su obrade Istraživanja Rad-15 i preuzimaju se od zavoda zdravstvenog osiguranja.

U podatke o zaposlenima uključeni su zaposlenici (uključujući zaposlenike u odbrani/obrani i policiji) i vlasnici obrta i slobodnih profesija.

Podaci o zaposlenima prema stepenu/stupnju stručnog obrazovanja, starosnim grupama kao i podaci o zaposlenima prema visini plaća dobiveni su na osnovu/temelju Godišnjeg istraživanja o zaposlenima i plaći u pravnim osobama (Rad-1G) zaposlenih sa stanjem 31. mart/ožujak. Ovim istraživanjem ne obuhvaćaju se zaposleni u odbrani/obrani, kao ni zaposleni u obrtu.

Podaci o nezaposlenima preuzimaju se od Federalnog Zavoda za zapošljavanje.

Podaci o prosječnoj neto plaći po zaposlenom obračunavaju se na osnovu podataka redovnog/redovitog Mjesečnog istraživanja o zaposlenima i plaći (Rad-1) koje se provodi na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. Istraživanjem su obuhvaćene pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa/razina, ustanove i druge organizacije, po organizaciono teritorijalnom principu na nivou/razini općine.

Ovim istraživanjem obuhvaćene su neto plaće zaposlenih u pravnim osobama koji imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

Nisu obuhvaćene plaće zaposlenih u odbrani/obrani kao ni plaće zaposlenih u obrtu.

Definicije

Pod pojmom zaposleni obuhvataju se zaposlenici i vlasnici.

Zaposlenik je fizička osoba koja ima zasnovan radni odnos s poslodavcem na neodređeno ili određeno vrijeme, a poslove obavlja u punom, nepunom ili skraćenom radnom vremenu.

Vlasnici su osobe koje imaju vlastiti obrt ili samostalno obavljaju profesionalnu aktivnost sa ili bez zaposlenika.

Godišnji prosjek broja zaposlenih izračunat je kao aritmetička sredina mjesečnih stanja.

Nezaposlene osobe predstavljaju ukupan broj osoba koje traže zaposlenje prijavljenih Zavodu za zapošljavanje.

Osobe koje prvi put traže zaposlenje čine prosječan broj nezaposlenih osoba tokom/tijekom godine koje ranije nisu bile u radnom odnosu.

Korisnici novčane naknade predstavljaju prosječan mjesečni broj korisnika novčane naknade za vrijeme nezaposlenosti u toku/tijeku godine.

Korisnici zdravstvenog osiguranja predstavljaju prosječan mjesečni broj korisnika zdravstvenog osiguranja za vrijeme nezaposlenosti u toku/tijeku godine.

Prosječna mjesečna neto plaća je prosječan iznos koji zaposlenici primaju kao plaću za izvršene poslove po osnovi radnog odnosa i naknade za: godišnji odmor, državne praznike, plaćeni dopust, čekanje i zastoj bez krivnje zaposlenog, bolovanje na teret poslodavca i sl.

Ne obuhvaća primanja koja terete materijalne troškove, naknade za bolovanje koje ne snosi poslodavac i primanja po osnovu ugovora o djelu.

Nominalni indeksi neto plaća izračunati su iz apsolutnih podataka o prosječnim neto plaćama.

Realni indeksi neto plaća izračunati su dijeljenjem nominalnih indeksa neto plaća sa indeksom potrošačkih cijena.

ZAPOSLENI PO DJELATNOSTIMA - godišnji prosjek 2009

	Zaposleni, 2009	Prosječna neto plaća, 2009
UKUPNO	119.532	972,85
A Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1.339	779,41
B Ribarstvo	-	-
C Vađenje ruda i kamena	133	752,11
D Prerađivačka industrija	14.247	752,22
E Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, gasom/plinom i vodom	3.138	1.272,83
F Građevinarstvo	8.074	583,78
G Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravak motornih vozila, motocikala i predmeta za vlastitu upot./upor. i dom./kuć.	22.395	680,78
H Ugostiteljstvo	5.306	636,62
I Prijevoz, skladištenje i komunikacije	10.064	1.085,84
J Finansijsko/Financijsko posredovanje	5.131	1.425,45
K Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	7.649	908,58
L Državna uprava i odbrana/obrana; obavez./obvezno socijalno osiguranje	13.633	1.305,88
M Obrazovanje	9.180	951,41
N Zdravstveni i socijalni rad	9.029	1.028,45
O Ostale javne komunalne, društvene i i vlastite uslužne djelatnosti	7.470	920,55
P Djelatnosti domaćinstava/kućanstava	-	-
Q Eksteritorijalne organizacije i tijela	889	-
00 Neraspoređeno po djelatnostima KD	1.855	-

NEZAPOSLENE OSOBE PREMA STRUČNOJ SPREMI

Općine	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
2006	68.556	2.942	1.095	18.456	532	595	19.976	551	24.409
2007	65.344	3.101	998	17.509	524	534	18.367	526	23.785
2008	62.475	3.490	895	16.977	478	466	17.245	491	22.433
2009	66.299	4.712	941	18.451	461	462	18.467	481	22.324
Centar	7.270	942	151	2.333	64	60	1.746	46	1.928
Novi Grad	18.387	1.248	256	5.152	139	117	5.357	103	6.015
Novo Sarajevo	8.029	1.037	209	2.698	77	72	1.994	59	1.883
Stari Grad	6.378	508	108	2.017	44	43	1.767	40	1.851
Grad Sarajevo	40.064	3.735	724	12.200	324	292	10.864	248	11.677
Hadžići	5.271	115	25	1.217	3	24	1.604	20	2.263
Ilidža	10.552	498	120	2.813	88	81	3.012	139	3.801
Ilijaš	5.040	129	22	922	21	23	1.491	47	2.385
Trnovo	442	12	1	67	-	5	118	-	239
Vogošća	4.930	223	49	1.232	25	37	1.378	27	1.959
Kanton Sarajevo	66.299	4.712	941	18.451	461	462	18.467	481	22.324

PLAĆE PO PODRUČJIMA KD

		Prosječna neto plaća u KM			
		2006	2007	2008	2009
A	Poljopriv. lov i šumar.	705,99	759,50	844,62	779,41
C	Vađenje ruda i kam.	421,68	493,25	690,64	752,11
D	Prerađivačka industrija	617,27	681,46	726,56	752,22
E	Proiz.snbd./opskrba	961,22	1045,44	1.205,34	1.272,83
	el.energ.gas./plinom i vodom				
F	Građevinarstvo	468,60	530,36	586,42	583,78
G	Trgov.popr.motor.vozila,	562,76	593,60	653,63	680,78
H	Ugostiteljstvo	555,17	582,09	607,39	636,62
I	Prijevoz, skladištenje i veze	891,83	954,28	1.061,33	1.085,84
J	Finans./Financ.posred.	1321,25	1353,73	1.419,31	1.425,45
K	Poslovanje nekretn.	711,88	774,69	860,12	908,58
	iznajmlj.i poslovne djelatnosti				
L	Državna uprava i odbrana	986,47	1055,52	1.243,80	1.305,88
	obavezno/obvezno soc. osiguranje				
M	Obrazovanje	727,98	797,58	957,55	951,41
N	Zdravs.i socijalni rad	792,72	886,29	1.009,60	1.028,45
O	Ostale javne,komun	757,72	810,32	875,19	920,55
	i vlastite uslužne djelatnosti				
P	Privatna domaćinstva	-	-	-	-
Q	Eksterit. organizacije	-	-	-	-
0	Neraspoređ. po KD	-	-	-	-
	UKUPNO	764,61	836,30	941,34	972,85

OBRAZOVANJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o dječijim vrtićima, djeci i odgojiteljima prikupljaju se godišnjim izvještajima sa stanjem 30. septembar/rujan tekuće godine.

Podaci o školama, učenicima i nastavnicima u osnovnim i srednjim školama prikupljaju se godišnjim izvještajima na početku i na kraju svake školske godine.

Podaci o upisanim studentima na visokoškolskim ustanovama prikupljaju se na osnovu/temelju obrazaca koje popunjavaju studenti prilikom upisa u zimski semestar svake školske godine.

Podaci o studentima koji su diplomirali, te o broju kandidata koji su stekli naslov magistra ili doktora nauka/znanosti tokom/tijekom kalendarske godine prikupljaju se također na osnovu/temelju obrazaca koje popunjavaju studenti, odnosno kandidati, prilikom diplomiranja odnosno odbrane/obrane magistarskog rada ili doktorske disertacije/dizertacije.

Podaci za doktore nauka/znanosti odnose se na kalendarsku godinu u kojoj je kandidat odbranio/obranio doktorsku disertaciju, a ne na godinu u kojoj je uveden u registar doktora nauka/znanosti.

Podaci o nastavnicima visokoškolskih ustanova prikupljaju se izvještajima o nastavnom osoblju sa stanjem 31. oktobra/listopada tekuće školske godine.

Podaci o učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama, o učenicima u osnovnim muzičkim/glazbenim i baletskim/baletnim školama prikupljaju se na posebnim obrascima na početku i na kraju svake školske godine.

Definicije

Obrazovni sistem/sustav Federacije Bosne i Hercegovine uključuje predškolsko (ISCED 0), osnovno (ISCED 1& 2), srednje (ISCED 3) i visoko (ISCED 5A, 5B&6) obrazovanje. Osnovno i srednje obrazovanje organizirano je kao redovno/redovito obrazovanje i posebno obrazovanje koje uključuje obrazovanje djece i omladine/mladeži s teškoćama u razvoju i osnovno umjetničko obrazovanje koje priprema djecu za nastavak školovanja u srednjim umjetničkim školama.

Dječiji vrtići su ustanove koje pružaju usluge njege, odgoja i zaštite djece predškolske dobi.

U statistici obrazovanja školom se smatra skupina učenika koja pohađa nastavu određene vrste i stepena/stupnja po istovrsnom nastavnom planu i programu, bez obzira na to nalazi li se ta skupina učenika pod posrednim ili neposrednim rukovodstvom jedne uprave ili ima zajedničku upravu s drugim školskim jedinicama različite vrste i stepena/stupnja obrazovanja. Svaka teritorijalno odvojena jedinica (razredni odjel) iste vrste smatra se također školom (školskom jedinicom).

Obzirom da se u osnovnim školama izvodi istovremeno nastava po osmogodišnjem i devetogodišnjem programu obrazovanja, a u nekim kantonima isključivo se obavlja nastava po osmogodišnjem programu, nije izvršena podjela škola na osnovu programa rada. Iz tih razloga prikazuje se broj škola po programu osmogodišnjeg obrazovanja.

Kod redovnih/redovitih srednjih škola broj škola prikazan je u ukupnom zbiru redovnih/redovitih srednjih škola. Broj škola po vrstama (gimnazije, tehničke i srodne, stručne/strukovne i umjetničke škole) nismo u mogućnosti iskazati, jer jedna mješovita škola, kao pravni subjekt, može u svom sastavu imati više vrsta škola.

Visokoškolske ustanove su univerziteti /sveučilišta, /fakultet i umjetnička akademija kao jedinice u njenom sastavu/ i visoke škole. Univerzitet/Sveučilište je ustanova koja osniva i provodi univerzitetske/sveučilišne studije u najmanje dva naučna/znanstvena ili umjetnička područja u većem broju polja te interdisciplinarne studije kao autonomni i integrirani proces, neposredno ili putem jedinica u sastavu /fakulteta, umjetničkih akademija, instituta/. Univerzitetski/Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u nauci/znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te ih osposobljava za razvoj i primjenu naučnih/znanstvenih i stručnih dostignuća.

Univerzitetsko/Sveučilišno obrazovanje obuhvaća dodiplomski, diplomski i poslijediplomski studij. U skladu/sukladno s europskim sistemom prijenosa bodova (ECTS) jednom godinom studija se u pravilu stječe 60 ECTS bodova.

Dodiplomski univerzitetski/sveučilišni studij, koji u pravilu traje tri do četiri godine i kojim se stječe od 180 do 240 ECTS bodova, osposobljava studente za diplomski studij, te im daje mogućnost zapošljavanja na određenim stručnim poslovima.

Diplomski univerzitetski/sveučilišni studij traje u pravilu jednu do dvije godine. Njime se stječe 60 do 120 ECTS bodova, te ukupan broj bodova koji se stječu na dodiplomskom i diplomskom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

ISCED 97 – International Standard Classification of Education – Međunarodna standardizirana klasifikacija obrazovanja koristi se prema preporuci UNESCO-a, OECD-a, EUROSTAT-a i drugih međunarodnih organizacija za prikazivanje svih podataka o obrazovanju i omogućuje usporedivost podataka o obrazovanju na međunarodnom nivou/razini.

ISCED ima dvije glavne ukrštene varijable: stepen/stupanj obrazovanja i područje obrazovanja.

Stepeni/Stupnjevi obrazovanja, koji odgovaraju u školskom sistemu/sustavu Federacije Bosne i Hercegovine jesu:

ISCED 0 – predškolsko obrazovanje djece od treće godine do polaska u osnovnu školu;

ISCED 1 – niže osnovno obrazovanje od I-IV razreda prema osmogodišnjem programu, odnosno od I-V prema devetogodišnjem programu obrazovanja.

ISCED 2 – više osnovno obrazovanje od V-VIII razreda prema osmogodišnjem programu, odnosno od VI-IX prema devetogodišnjem programu obrazovanja.

ISCED 3 - srednje obrazovanje;

ISCED 5 - tercijarno obrazovanje, odnosno više i visoko obrazovanje uključujući postdiplomski magistarski studij;

- ISCED 5A i 5B – visoko i više obrazovanje uključujući i postdiplomski magistarski studij;

ISCED 6 – školovanje za naučni/znanstveni stepen/stupanj – doktorat.

Redovno/Redovito obrazovanje

Predškolsko obrazovanje nije obavezno/obvezno i obuhvaća djecu od treće godine života do polaska u školu.

Osnovno obrazovanje traje devet (osam) godina i obavezno/obvezno je za svu djecu od šeste (ili sedme) do petnaeste godine života. Cilj osnovnog obrazovanja je stjecanje općeg znanja, a ostvaruje se prema jedinstvenom nastavno programu.

Prelazak na devetogodišnje osnovno obrazovanje počeo je od školske 2004/2005 godine i povezan je sa promjenama u strukturi i organizaciji osnovnog odgoja i obrazovanja. Ovaj sistem/sustav osnovnog obrazovanja još nije zaživio u svim kantonima.

Srednje obrazovanje nakon završetka osnovnog školovanja omogućuje stjecanje znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja. Srednje obrazovanje nije obavezno/obvezno. Vrste srednjih škola, ovisno o vrsti nastavnog plana i programa jesu:

- gimnazije – izvode nastavni plan i program u trajanju od četiri godine, a mogu biti opće i specijalizirane; pripremaju učenike za nastavak školovanja na visokoškolskim ustanovama;

- stručne/strukovne škole – izvode nastavni plan i program u trajanju od tri (ili četiri) godine. Na kraju svog školovanja učenici ovih škola polažu završni ispit i osposobljavaju se za tržište rada ili da bi nastavili školovanje u visokoškolskom obrazovanju.

- tehničke i srodne škole – školovanje traje četiri godine. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na visokoškolskim institucijama;

- umjetničke škole – školovanje traje četiri godine, a mogu biti muzičke/glazbene, baletne i likovne. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na umjetničkim akademijama;
- vjerske škole – školovanje traje četiri godine. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na visokoškolskim institucijama.

Više i visoko obrazovanje provodi se na visokoškolskim ustanovama nakon završene srednje škole. Organizirano je kao:

- stručni studij, koji osposobljava studenta za visokostručni ili umjetnički rad, a traje dvije do tri godine
  - sveučilišni studij, koji osposobljava studenta za visokostručni ili umjetnički rad i priprema ga za naučni/znanstveni rad, a traje najmanje četiri godine
  - postdiplomski magistarski studij koji studenta, nakon završenog sveučilišnog studija, priprema za stjecanje akademskog naslova magistra.

Posebno obrazovanje

Osnovne muzičke/glazbene i baletne škole pripremaju učenike za nastavak školovanja u srednjim muzičkim/glazbenim i baletnim školama. Učenici tih škola obavezno/obvezno osnovno školovanje stječu paralelno u redovnim/redovitim osnovnim školama.

Osnovno obrazovanje djece i omladine/mladeži s teškoćama u razvoju provodi se u osnovnoj školi u posebnim odgojno-obrazovnim grupama i razrednim odjelima u okviru škole. Iznimno za djecu s većim teškoćama u razvoju osnovno školovanje obavlja se u posebnim ustanovama odgoja i obrazovanja.

Srednje obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju organizira se uz primjenu individualnih postupaka u redovnim/redovitim ili posebnim razrednim odjelima i obrazovnim grupama.

REDOVNO/REDOVITO OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE , kraj školske 2008/09 godine

	Škole	Učenici			Nastavno osoblje	
		Svega	Učenice	Završili školu	Svega	Žene
KANTON SARAJEVO						
Osmogodišnje obrazovanje	84	21.024	10.238	4.909	1.594	1.085
Devetogodišnje obrazovanje	...	19.219	9.371	-	950	821
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	6	265	98	46	107	86
Redovne srednje škole	34	17.059	8.340	4.867	1.548	1.021
Šk. za učenike sa posebnim potrebama	3	134	57	45	45	26
Vjerske škole	1	411	230	79	26	8
Osnovne muzičke škole	4	1.211	709	122	105	73
Osnovne baletske škole	...	59	54	-	8	7
Centar Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	11	3.021	1.490	748	242	182
Devetogodišnje obrazovanje	...	2.715	1.311	-	132	119
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	1	39	16	4	14	11
Redovne srednje škole	13	6.239	3.535	1.765	578	429
Šk. za učenike sa posebnim potrebama	1	19	13	7	7	4
Hadžići						
Osmogodišnje obrazovanje	7	1.338	598	317	92	58
Devetogodišnje obrazovanje	...	1.161	556	-	63	49
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	1	9	1	9	15	13
Redovne srednje škole	1	791	359	227	59	32
Iliđža						
Osmogodišnje obrazovanje	12	3.644	1.788	808	279	197
Devetogodišnje obrazovanje	...	3.294	1.655	-	156	126
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	1	7	6	-	1	1
Redovne srednje škole	3	1.418	750	337	139	78
Osnovne muzičke škole	1	331	180	32	31	19
Ilijaš						
Osmogodišnje obrazovanje	12	1.193	562	301	101	64
Devetogodišnje obrazovanje	...	1.094	555	-	65	49
Redovne srednje škole	2	615	289	180	69	33
Osnovne muzičke škole	1	70	36	-	6	2
Novi grad Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	16	5.902	2.905	1.344	408	274
Devetogodišnje obrazovanje	...	5.441	2.595	-	232	206
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	1	49	18	13	22	17
Redovne srednje škole	3	1.662	580	483	133	89
Šk. za učenike sa posebnim potrebama	1	42	24	15	19	10

	Škole	Učenici			Nastavno osoblje	
		Svega	Učenice	Završili školu	Svega	Žene
Novo Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	10	2.821	1.349	630	220	144
Devetogodišnje obrazovanje	...	2.775	1.341	-	159	141
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	1	76	23	10	33	27
Redovne srednje škole	6	3.298	1.094	929	295	180
Šk. za učenike sa posebnim potrebama	1	73	20	23	19	12
Osnovne muzičke škole	1	442	266	45	36	30
Osnovne baletske škole	...	24	23	-	3	3
Stari grad Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	8	1.543	771	372	127	90
Devetogodišnje obrazovanje	...	1.394	692	-	77	73
Šk. za djecu sa posebnim potrebama	1	85	34	10	22	17
Redovne srednje škole	5	2.345	1.440	748	228	154
Vjerske škole	1	411	230	79	26	8
Osnovne muzičke škole	1	368	227	45	32	22
Osnovne baletske škole	...	35	31	-	5	4
Trnovo						
Osmogodišnje obrazovanje	2	64	26	19	13	6
Devetogodišnje obrazovanje	...	41	18	-	4	3
Vogošća						
Osmogodišnje obrazovanje	6	1.498	749	370	112	70
Devetogodišnje obrazovanje	...	1.304	648	-	62	55
Redovne srednje škole	1	691	293	198	47	26

VISOKO OBRAZOVANJE

		Broj visoko-školskih ustanova	Upisani studenti			
			Ukupno	Žene	Od toga redovni/redoviti studenti	
					Ukupno	Žene
SARAJEVO	2009/10	32	32.343	18.025	25.655	14.442
UNIVERZITET SARAJEVO	2006/07	26	32.401	17.785	23.935	13.273
	2007/08	26	33.372	18.589	24.280	13.632
	2008/09	26	30.003	16.536	22.311	12.596
	2009/10	26	30.328	17.049	23.767	13.546
FAKULTETI*	2006/07	20	31.169	17.377	23.134	12.930
	2007/08	20	32.130	18.170	23.440	13.274
	2008/09	20	28.804	16.138	21.493	12.259
	2009/10	20	28.974	16.625	22.860	13.185
Prirodno-matematički	2006/07	1	1.449	1.014	1.395	984
	2007/08	1	1.485	1.043	1.446	1.020
	2008/09	1	1.190	831	1.134	800
	2009/10	1	1.420	959	1.296	886
Arhitektonski	2006/07	1	559	303	559	303
	2007/08	1	562	311	562	311
	2008/09	1	564	311	564	311
	2009/10	1	574	318	572	317
Građevinski	2006/07	1	783	240	783	240
	2007/08	1	701	234	701	234
	2008/09	1	731	250	731	250
	2009/10	1	723	255	723	255
Mašinski	2006/07	1	597	92	559	87
	2007/08	1	662	113	619	106
	2008/09	1	716	135	666	126
	2009/10	1	749	163	749	163
Fakultet za saobraćaj i komunikacije	2006/07	1	762	184	762	184
	2007/08	1	733	192	733	192
	2008/09	1	626	191	626	191
	2009/10	1	663	220	663	220
Elektrotehnički	2206/07	1	1.272	374	1.272	374
	2007/08	1	1.241	391	1.241	391
	2008/09	1	1.213	394	1.213	394
	2009/10	1	1.073	379	1.072	379
Medicinski	2006/07	1	2.871	1.777	2.680	1.637
	2007/08	1	1.376	863	1.376	863
	2008/09	1	1.323	837	1.323	837
	2009/10	1	1.236	793	1.235	793
Stomatološki	2006/07	1	545	320	545	320
	2007/08	1	572	327	572	327
	2008/09	1	561	320	561	320
	2009/10	1	589	341	589	341
Farmaceutski	2006/07	1	1.341	1.101	1.341	1.101
	2007/08	1	984	805	984	805
	2008/09	1	1.008	839	1.008	839
	2009/10	1	983	817	981	815
Poljoprivredno-prehrambeni	2006/07	1	726	395	680	377
	2007/08	1	758	419	651	375
	2008/09	1	764	421	642	372
	2009/10	1	724	406	605	353
Šumarski	2007/08	1	499	164	498	164
	2008/09	1	485	157	485	157
	2009/10	1	478	155	478	155
Veterinarski	2006/07	1	508	163	508	163
	2007/08	1	500	161	500	161
	2008/09	1	510	159	510	159
	2009/10	1	512	164	511	164

nastavak

		Broj visoko-školskih ustanova	Upisani studenti			
			Ukupno	Žene	Od toga redovni/redoviti studenti	
					Ukupno	Žene
Pravni	2006/07	1	5.326	3.236	2.173	1.396
	2007/08	1	5.143	3.129	2.048	1.283
	2008/09	1	4.154	2.553	1.896	1.200
	2009/10	1	3.704	2.328	1.899	1.254
Ekonomski	2006/07	1	4.859	2.907	4.421	2.644
	2007/08	1	5.140	3.127	4.439	2.737
	2008/09	1	4.010	2.482	3.485	2.168
	2009/10	1	4.034	2.467	3.962	2.426
Političkih nauka	2006/07	1	3.778	2.278	1.950	1.243
	2007/08	1	4.537	2.607	2.548	1.548
	2008/09	1	4.484	2.620	2.744	1.690
	2009/10	1	4.498	2.572	2.916	1.767
Filozofski	2006/07	1	3.011	2.404	2.025	1.621
	2007/08	1	2.692	2.167	1.820	1.474
	2008/09	1	2.035	1.648	1.497	1.226
	2009/10	1	2.579	2.065	1.956	1.575
Fakultet sporta i tjeles.odgoja	2006/07	1	1.313	182	563	96
	2007/08	1	1.040	154	533	94
	2008/09	1	1.198	170	487	88
	2009/10	1	900	146	534	100
Kriminalističkih nauka	2006/07	1	1.440	405	1.036	310
	2007/08	1	1.567	469	988	327
	2008/09	1	1.377	421	862	278
	2009/10	1	1.376	414	907	283
Fakultet zdravstvenih studija	2006/07	1	644	393	644	393
	2007/08	1	1.026	656	760	468
	2008/09	1	1.012	638	669	413
	2009/10	1	1.189	760	654	421
Pedagoška akademija	2006/07	1	741	666	408	375
	2007/08	1	912	838	421	394
	2008/09	1	834	761	474	440
	2009/10	1	970	903	558	518
VJERSKI FAKULTETI	2006/07	3	755	153	332	89
	2007/08	3	777	165	375	104
	2008/09	3	743	158	365	99
	2009/10	3	895	178	450	115
Islamskih nauka	2006/07	1	604	122	181	58
	2007/08	1	629	135	227	74
	2008/09	1	597	125	220	66
	2009/10	1	750	149	305	86
Vrhbosanska visoka teološka škola	2006/07	1	75	17	75	17
	2007/08	1	80	17	80	17
	2008/09	1	75	16	75	16
	2009/10	1	68	15	68	15
Franjevačka teologija	2006/07	1	76	14	76	14
	2007/08	1	68	13	68	13
	2008/09	1	71	17	71	17

nastavak

	Broj visokoškolskih ustanova	Upisani studenti			
		Ukupno	Žene	Od toga redovni/redoviti studenti	
				Ukupno	Žene
2009/10	1	77	14	77	14
AKADEMIJE					
2006/07	3	477	255	469	254
2007/08	3	465	254	465	254
2008/09	3	456	240	453	238
2009/10	3	459	246	457	246
Likovnih umjetnosti					
2006/07	1	213	114	213	114
2007/08	1	213	107	213	107
2008/09	1	197	94	197	94
2009/10	1	189	100	189	100
Muzička					
2006/07	1	217	121	209	120
2007/08	1	209	129	209	129
2008/09	1	218	128	215	126
2009/10	1	225	129	223	129
Scenskih umjetnosti					
2006/07	1	47	20	47	20
2007/08	1	43	18	43	18
2008/09	1	41	18	41	18
2009/10	1	45	17	45	17

PRIVATNE VISOKOŠKOLSKE ORGANIZACIJE

UKUPNO	2008/09	4	1.264	618	1.093	507
	2009/10	4	2.015	976	1.888	896
INTERNACIONALNI STUDIJI						
2006/07	3	538	267	521	256	
2007/08	3	683	315	675	310	
2008/09	3	949	426	943	423	
2009/10	4	1.725	794	1.714	789	
Saraj.škola za nauku i tehnol.						
2006/07	1	172	77	172	77	
2007/08	1	231	101	231	101	
2008/09	1	257	106	257	106	
2009/10	1	325	143	325	143	
Internacionalni univerzitet						
2006/07	1	301	153	301	153	
2007/08	1	399	182	399	182	
2008/09	1	627	291	627	291	
2009/10	1	1.018	452	1.018	452	
Philip Noel Backer						
2006/07	1	65	37	48	26	
2007/08	1	53	32	45	27	
2008/09	1	65	29	61	26	
2009/10	1	81	43	70	38	
Internacionalni Bursh univerzitet.	2009/10	1	301	156	301	156
PRIVATNI FAKULTETI						
2006/07	1	138	75	138	75	
2007/08	1	208	120	87	36	
2008/09	1	315	192	150	84	
2009/10	2	290	182	174	107	
Fakultet za javnu upravu						
2006/07	1	138	75	138	75	
2007/08	1	208	120	87	36	
2008/09	1	315	192	150	84	
2009/10	1	261	162	145	87	
Interdisciplinarne postdiplom. Studije	2009/10	1	29	20	29	20

KULTURA, UMJETNOST I SPORT

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci iz područja kulture i umjetnosti pružaju informacije o broju, prostornoj mreži, djelovanju i radu pojedinih institucija. Podaci se prikupljaju periodično: godišnje i trogodišnje od izvještajnih jedinica. Na kalendarsku godinu odnose se podaci za filmsku djelatnost, radio i televiziju i biblioteke/knjižnice, a na sezonsku godinu podaci za pozorišta/kazališta.

Podaci iz oblasti sporta rezultat su obrade statističkih izvještaja koje popunjavaju sportske, šahovske, lovačke organizacije te centri za sport i rekreaciju na obrascima Statistički izvještaj sportskih organizacija (SPORT), Statistički izvještaj šahovskih organizacija (ŠAH), Statistički izvještaj lovačkih društava (LOV) i Statistički izvještaj centara za sport i rekreaciju (SPORT-4). Podaci se prikupljaju svake treće godine.

Statističkim istraživanjem obuhvaćene su sve sportske, šahovske, lovačke organizacije te centri za sport i rekreaciju koji su bili aktivni u 2008.

Definicije

Filmska djelatnost obuhvaća snimanje, distribuciju te prikazivanje filmova.

Kino je dvorana ili otvoreni prostor opremljen uređajima za javno prikazivanje filmova. Kina rade kao stalna u dvorani, pokretna (putujuća) i ljetna. Mogu biti samostalna, u sastavu preduzeća/poduzeća za prikazivanje filmova, u sastavu drugog preduzeća/ poduzeća, kulturno-obrazovne ustanove te privatna.

Radijska i televizijska djelatnost obuhvaća ustanove koje preko odašiljača stvaraju i emitiraju program namijenjen javnosti.

Pozorišta/kazališta obuhvaćaju rad profesionalnih, amaterskih, dječijih i eksperimentalnih pozorišta/kazališta.

Profesionalna pozorišta/kazališta su kulturno-umjetničke ustanove sa stalnim profesionalnim ansamblom i dvoranom u kojoj daju predstave.

Dječija pozorišta/kazališta su profesionalna pozorišta/kazališta koja redovno daju predstave za djecu.

Amaterska pozorišta/kazališta su kulturno-umjetničke ustanove u čijem ansamblu su pretežno amateri, a mogu biti samostalna ili u sastavu udruženja kulturno-umjetničkog amaterizma.

Kapacitet pozorišta/kazališta i kina je broj raspoloživih sjedala za posjetitelje u stalnoj dvorani pozorišta/kazališta, odnosno kina.

Profesionalni orkestri su muzički/glazbeni sastavi profesionalnih muzičara/glazbenika koji izvode simfonijsku i koncertnu muziku/glazbu.

Bibliotekom/knjižnicom se smatra svaka sređena zbirka štampanog ili drugim sredstvom umnoženog materijala (knjiga i periodike) i drugih dokumenata uključivši grafičke i audiovizuelne. Osoblje biblioteke/knjižnice korisnicima olakšava korišćenje knjižne građe radi informiranja, istraživanja i obrazovanja.

Prema namjeni biblioteke/knjižnice mogu biti nacionalna, visokoškolske, specijalne, javne i biblioteke osnovnih i srednjih škola koje su namijenjene prvenstveno učenicima i nastavnicima.

Sportske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje se osnivaju radi bavljenja sportom, sudjelovanja na sportskim natjecanjima, sportske rekreacije i obuke. Registrirane su kod zakonom određenog tijela državne uprave, odnosno lokalne samouprave navedenih sportskih grana i organizacija .

Šahovske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje su osnovane radi bavljenja šahom, sudjelovanja na šahovskim natjecanjima i afirmacije šaha, a registrirane su kod šahovskog saveza Bosne i Hercegovine .

Lovačka društva su dobrovoljne organizacije građana koje se bave lovom, uzgojem i zaštitom divljači te očuvanjem biološke ravnoteže u prirodnim staništima divljači. Registrirana su kod lovačkog saveza Federacije BiH.

Centri za sport i rekreaciju pružaju usluge građanima s područja sporta i rekreacije, upravljaju sportskim objektima i održavaju ih.

Sportski objekti su zatvoreni i otvoreni bazeni, dvorane, stadioni i drugi objekti te prirodne uređene površine koje udovoljavaju uvjetima za bavljenje određenom granom (ili granama) sporta.

Sportski objekti prve kategorije su objekti koji ispunjavaju uvjete određene propisima o sportskim natjecanjima, za održavanje međunarodnih natjecanja te Evropskih/Europskih i svjetskih prvenstava.

POZORIŠTA / KAZALIŠTA

	Pozorišta / kazališta	Predstave	Posjetitelji	Zaposleni
2005	5	821	393.040	336
2006	4	328	74.878	331
2007	4	348	76.852	330
2008	4	369	71.646	336
2009	4	392	65.648	334
Centar	4	392	65.648	334

KINA

	Kina	Predstave	Posjetitelji	Zaposleni
2005	8	3.098	156.351	37
2006	9	3.708	213.045	35
2007	8	1.686	102.298	32
2008	5	2.068	108.080	28
2009	4	8.208	282.391	26
Centar	4	8.208	282.391	26

RADIO STANICE/POSTAJE

	Radio stanice/postaje	Emitirani program, u satima	Govorni program, u satima	Muzički program, u satima	Zaposleni
2005	14	112.340	53.455	58.885	250
2006	15	116.355	59.194	57.161	269
2007	15	115.705	60.146	55.559	270
2008	15	120.402	59.379	61.023	258
2009	13	106.202	54.310	51.892	263
Centar	5	43.057	19.983	23.074	64
Novi Grad	2	17.520	6.822	10.698	124
Novo Sarajevo	2	17.520	8.610	8.910	20
Grad Sarajevo	9	78.097	35.415	42.682	208
Hadžići	1	8.760	5.840	2.920	8
Ilidža	1	6.205	4.015	2.190	4
Ilijaš	1	4.380	2.774	1.606	13
Vogošća	1	8.760	6.266	2.494	30
Kanton Sarajevo	13	106.202	54.310	51.892	263

TV STANICE/POSTAJE

	Televiziske stanice/postaje	Emitirani program, u satima	Govorni program, u satima	Muzički program, u satima	Zaposleni
2005	9	51.527	47.291	4.236	692
2006	10	57.365	54.125	3.240	706
2007	10	65.211	60.918	4.293	742
2008	10	62.440	58.096	4.344	970
2009	10	58.133	51.150	6.983	931
Centar	2	15.210	13.177	2.033	116
Novi Grad	3	13.539	12.518	1.021	520
Novo Sarajevo	1	3.104	2.777	327	33
Stari Grad	1	8.760	7.420	1.340	221
Grad Sarajevo	7	40.613	35.892	4.721	890
Hadžići	1	5.110	4.380	730	8
Ilidža	1	3.650	2.644	1.006	10
Vogošća	1	8.760	8.234	526	23
Kanton Sarajevo	10	58133	51150	6983	931

SOCIJALNA ZAŠTITA

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o korisnicima, pravima, uslugama i mjerama socijalne zaštite/skrbi rezultat su obrade godišnjih izvještaja centara za socijalnu zaštitu/skrb, odnosno službi socijalne zaštite/skrbi.

Podaci o ustanovama za socijalnu zaštitu/skrb sa smještajem rezultat su obrade statističkih izvještaja ustanova za socijalnu zaštitu/skrb o djeci, omladini/mladeži i odraslima, a prikupljaju se svake godine.

Podaci o socijalnoj pomoći preuzeti su od Ministarstva rada i socijalne politike.

Definicije

Centri za socijalnu zaštitu/skrb, odnosno službe za socijalnu zaštitu/skrb ustanove su koje pružaju stručnu i socijalnu pomoć u raznim oblicima osobama kojima je pomoć potrebna. Pomoć može biti materijalna (jednokratna ili pomoć za održavanje), pomoć u osposobljavanju za rad i rehabilitaciju, pomoć u smještaju u razne ustanove socijalne zaštite/skrbi itd. Rad centara odnosno službi odvija se timski, tj. u radu sudjeluju socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi, liječnici, pravnici i drugi stručni radnici.

Domovi za socijalnu zaštitu/skrb o djeci i omladini/mladeži su domovi koji pružaju smještaj, prehranu, zbrinjavanje, odgoj, zdravstvenu zaštitu, školovanje, osposobljavanje za rad, te odgovarajuće oblike stručne pomoći djeci i omladini/mladeži bez roditeljske zaštite, mentalno i tjelesno invalidnoj djeci, te djeci i omladini/mladeži društveno neprihvatljivog ponašanja.

Ustanove za socijalnu zaštitu/skrb o odraslim i starijim osobama su ustanove koje pružaju organizirano stanovanje, prehranu, pomoć i njegu, zdravstvenu zaštitu, odmor i rekreaciju i druge razne aktivnosti stručnog tretmana bolesnim osobama, ovisnicima o alkoholu, te starim i nemoćnim osobama.

Korisnik socijalne pomoći je osoba kojoj je zbog određenih životnih uvjeta ili zbog posebnog duševnog ili tjelesnog stanja dodijeljen neki oblik socijalne pomoći. Korisnici socijalne pomoći utvrđuju se zakonom.

Usluge socijalne pomoći su oblici i aktivnosti koje se poduzimaju u svrhu sprečavanja, uklanjanja ili ublažavanja stanja socijalno-zaštitne potrebe, kao što su: osposobljavanje za rad i privređivanje, pomoć pri rješavanju sukoba u porodici/obitelji ili na radnom mjestu, pomoć pri rješavanju stambenog pitanja, smještaj u druge porodice/obitelji ili ustanove socijalne skrbi te različiti oblici materijalne pomoći u novcu ili naturi.

SOCIJALNA ZAŠTITA

	2005	2006	2007	2008	2009
Broj centara za socijalni rad	9	9	9	9	9
Obrađeni slučajevi u centrima					
Ukupno	40.300	50.716	42.679	33.076	51.027
žene	16.894	19.639	18.298	16.567	24.569
Djeca i omladina/mladež	2.724	3.166	2.785	3.127	3.914
žene	990	1.144	998	1.167	1.539
Odrasli	37.576	47.550	39.894	29.949	47.113
žene	15.904	18.495	17.300	15.400	23.030
Broj intervencija socijalne zaštite/skrbi					
Ukupno	88.769	117.743	144.940	152.336	188.504
žene	35.884	43.752	51.235	55.665	90.725
Djeca i omladina/mladež	7.525	8.825	10.450	10.206	14.834
žene	2.410	3.425	3.946	4.078	5.765
Odrasli	81.244	108.918	134.490	142.130	173.670
žene	33.474	40.327	47.289	51.587	84.960
Zaposleni u centrima - ukupno	115	111	132	132	131
Socijalni radnici	61	54	65	67	67
Defektolozi	-	-	-	-	-
Pedagozi	8	7	15	10	9
Psiholozi	6	5	5	8	8
Pravnici	15	21	23	22	22
Administrativno osoblje	17	16	16	17	16
Ostali	8	8	8	8	9

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prikupljanje zdravstveno – statističkih podataka obaveza/obveza je Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH i kantonalnih zavoda za javno zdravstvo.

Evidencije se vode upisivanjem podataka u osnovnu/temelju medicinsku dokumentaciju (obavezni/obvezni individualni i zbirni obrasci), a služe kao izvor podataka za statistička istraživanja u području zdravstva Federacije BiH za sva tri nivoa/razine: primarni, sekundarni i tercijarni.

Evidencije trebaju da vode zdravstvene ustanove bez obzira na vrstu vlasništva, zdravstveni radnici/djelatnici privatne prakse, apoteke/ljekarne i druge ovlaštene institucije. Podaci se dostavljaju kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u pravilu jednom godišnje za proteklu godinu za zbirne izvještaje, a kontinuirano za individualne listiće.

Radi osiguravanja jedinstvenog sistema/sustava statističkih istraživanja pri vođenju evidencija primjenjuju se, na federalnom nivou, jedinstvena metodološka načela i statistički standardi (definicije, klasifikacije, nomenklature).

Podaci se prikupljaju u skladu/sukladno sa preporukama i definicijama Svjetske zdravstvene organizacije i redovno/redovito objavljuju u međunarodnim zdravstvenim publikacijama.

Podaci o zdravstvenim i drugim radnicima/djelatnicima zaposlenim u zdravstvu odnose se samo na one medicinske i nemedicinske radnike/djelatnike koji su zaposleni na neodređeno vrijeme u zdravstvenoj ustanovi koja podnosi izvještaj.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (Sl.novine F BiH 29/97, član 125) sve privatne stomatološke ordinacije sa područja Federacije BiH obavezne/obvezne su dostavljati izvještaje o svom radu nadležnoj zdravstvenoj ustanovi, u skladu sa propisima o evidencijama u oblasti zdravstva.

Podaci o zaraznim i parazitarnim oboljenjima u potpunosti su preuzeti od Službe za epidemiologiju Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, a registrirani broj oboljelih se temelji na «Prijavi oboljelog – umrlog od zarazne bolesti».

Definicije

Zdravstvena djelatnost na primarnom nivou/razini obuhvaća djelatnost opće medicine, zdravstvenu zaštitu predškolske i školske djece, higijensko-epidemiološku zaštitu, zaštitu zdravlja usta i zuba, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, zaštitu zdravlja žena, patronažnu i farmaceutsku djelatnost.

Obavlja se u zdravstvenim ustanovama bez obzira na vrstu vlasništva: domovima zdravlja, ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, ustanovama za zdravstvenu njegu u kući, apotekama/ljekarnama te ordinacijama privatne prakse.

Zdravstvena djelatnost na sekundarnom nivou/razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu te bolničku zdravstvenu zaštitu koja se provodi u općim i specijalnim bolnicama i lječilištima.

Zdravstvena djelatnost na tercijarnom nivou/razini obuhvaća obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističkih djelatnosti u kliničkim ustanovama i državnim zdravstvenim zavodima.

Zdravstveni radnici/djelatnici su osobe koje imaju obrazovanje stečeno na medicinskom, stomatološkom ili farmaceutsko-biokemijskom fakultetu te na višim i srednjim školama zdravstvenog usmjerenja.

Bolnica je zdravstvena ustanova opremljena za 24-satnu ljekarsku i sestrinsku njegu bolesnika, uspostavljanje dijagnoze, tretman i rehabilitaciju oboljelih i povrijeđenih osoba, obično oba, i medicinske i hirurške/kirurške slučajeve; opremljena sa profesionalno obučanim medicinskim osobljem u čijem sastavu se obično nalazi bar jedan ljekar. Bolnice mogu, mada nije neophodno, pružati usluge i vanbolničkim pacijentima.

Broj bolnica uključuje opće bolnice, specijalne bolnice, akutne i hronične/kronične bolnice.

Prema kriterijima OECD akutna bolnica je bolnica sa prosječnim brojem dana ležanja 30 ili manje (Indikator Svjetske zdravstvene organizacije br: 992760).

Pod bolničkom posteljom smatra se postelja opremljena za potpuni cjelodnevni smještaj pacijenata, smještena u dijelovima bolnice u kojima je obezbjeđena kontinuirana zdravstvena njega pacijenata. Broj bolničkih postelja predstavlja mjerilo kapaciteta bolnice.

DJELATNOST OPĆE MEDICINE, 2009

	Zdravstveni radnici/djelatnici				Posjete-pregledi, hilj./tis.		
	Ljekari	Ljekari specijalisti	sa višom stručnom spremom	sa srednjom stručnom spremom	Prva posjeta	Ponovna posjeta	Kućne posjete ljekara

Djelatnost opće medicine	4	3	-	5	9.746	11.140	59
--------------------------	---	---	---	---	-------	--------	----

¹⁾ Koncept obiteljske medicine, kadar pokriva sve službe.

DJELATNOST ZAŠTITE PREDŠKOLSKE DJECE, 2009

	Zdravstveni radnici/djelatnici				Posjete-pregledi, hilj./tis.			
	Ljekari	Ljekari specijalisti	sa višom stručnom spremom	sa srednjom stručnom spremom	Prva posjeta	Ponovna posjeta	Sistemat-ski pregledi	Kontrolni pregled

Djelatnost zaštite predškolske djece	35	33	9	70	105.550	104.753	43.096	10.325
--------------------------------------	----	----	---	----	---------	---------	--------	--------

DJELATNOST ZAŠTITE ŠKOLSKE DJECE, 2009

Kanton Sarajevo	Zdravstveni radnici/djelatnici				Posjete-pregledi, hilj./tis.			
	ljekari	ljekari specijalisti	sa višom stručnom spremom	sa srednjom stručnom spremom	prva posjeta	ponovna posjeta	sistematski pregledi	kontrolni pregled

DJELATNOST ZAŠTITE
ŠKOLSKE DJECE, 2009

27   20   9   41   99415   99853   14290   3688

BROJ BOLNIČKIH I STACIONARNIH POSTELJA

	2005		2006		2007		2008		2009	
	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari

BROJ BOLNIČKIH I
STACIONARNIH
POSTELJA

2.280   -   2.301   -   2.384   -   2.395   -   2.439   -

ZDRAVSTVENI RADNICI/DJELATNICI U BOLNICAMA, ISPISANI BOLESNICI I BOLESNIČKI DANI ISPISANIH BOLESNIKA

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
BROJ ZAPOSLENIH DOKTORA U BOLNICAMA	711	670	728	751	728	692
BROJ ZAPOSLENIH ZDRAVSTVENIH RADNIKA SA VŠŠ I SSS U BOLNICAMA	1.658	1.704	1.735	1.745	1.768	1.645
BROJ ISPISANIH BOLESNIKA	51.436	52.551	53.785	54.985	58.572	59.648
BROJ BOLESNIČKIH DANA ISPISANIH BOLESNIKA U HILJ./TIS.	625.844	622.500	600.348	611.563	637188	625.926

RADNICI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME I PROFILU (nastavak)

	2006	2007	2008	2009
Ukupno zaposleni	7.638	7.958	7.388	7.551
Dr medicine	1.297	1.451	1.380	1.416
od toga specijalisti	1.103	1.110	1.076	1.103
Dr stomatologije	283	264	177	195
Mr farmacije	209	215	194	181
Zdravstveni radnici sa VSS¹⁾	-	-	-	13
Zdravstveni tehničari	3.337	3.497	3.485	3.581
Zdravstveni suradnici	209	229	156	142
Administrativno osoblje	1.176	1.161	965	992
Niža sprema	1.114	1.141	1.031	1.031

1) Odnosi se na zdravstvene radnike sa završenim fakultetom zdravstvenih studija.

PRAVOSUĐE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o učiniteljima kaznenih djela, učiniteljima privrednih/gospodarskih prijestupa i privrednih/gospodarskih sporova rezultat su redovnih/redovitih statističkih istraživanja iz oblasti pravosuđa. Podaci o sudovima i sudijama, tužiteljstvima, tužiteljima, advokatima/odvjetnicima i advokatskim pripravnicima/odvjetničkim vježbenicima dobijeni su od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, Ustavnog suda Federacije BiH i Advokatske komore FBiH.

Obuhvatnost podataka je potpuna, jer se statističkim istraživanjima obuhvaćaju svi punoljetni i maloljetni učinitelji kaznenih djela, učinitelji privrednih/gospodarskih prijestupa i privrednih/gospodarskih sporova uključujući kaznena djela učinjena od nepoznatih učinitelja protiv kojih je podnijeta prijava nadležnom tužiteljstvu.

Definicije

Punoljetni učinitelji kaznenih djela su osobe koje su u vrijeme učinjenja kaznenog djela imale navršenih 18 godina života, protiv kojih je postupak po kaznenoj prijavi i prethodni postupak završen i optužene osobe protiv kojih je kazneni postupak pravomoćno završen.

Optužene punoljetne osobe protiv kojih je podnesena optužnica, optužni prijedlog ili privatna tužba i protiv kojih je kazneni postupak pravomoćno završen odlukom suda kojom se obustavlja postupak, donosi oslobađajuća ili odbijajuća presuda, određuje se prisilni smještaj za neuračunljivu osobu ili se počinitelj proglašava krivim.

Osuđena osoba jest punoljetna osoba proglašena krivom prema kojoj su izrečene kaznene sankcije: zatvor, novčana kazna, mjere sigurnosti, sudska opomena i osoba proglašena krivom bez izricanja kazne.

Maloljetni učinitelji kaznenih djela su osobe koje su u vrijeme učinjenja kaznenog djela imale navršenih 14, a nisu navršile 18 godina života, prema kojima postupak po kaznenoj prijavi nije pokrenut (prijava odbačena) ili je pripremljen postupak obustavljen.

Optužena osoba jest maloljetna osoba prema kojoj je kazneni postupak pred vijećem pravomoćno završen odlukom kojom je obustavljen postupak pred vijećem pravomoćno završen odlukom kojom je obustavljen postupak pred vijećem ili je izrečena sankcija (maloljetnički zatvor ili odgojne mjere).

Odgovorne osobe učinitelji privrednih/gospodarskih prijestupa smatraju se odgovorne osobe učinitelji privrednih/gospodarskih prijestupa u pravnoj osobi koje su povrijedile pravila o finansijskom/financijskom poslovanju protiv kojih je prijava za privredni/gospodarski prijestup odbačena, podnijet optužni prijedlog kojim je postupak završen odlukom: prekinut postupak, optužni prijedlog odbačen ili odbijen, oslobođena optužbe ili se proglašava odgovornom uz izricanje sankcije.

Pravne osobe učinitelji privrednih/gospodarskih prijestupa smatraju se pravne osobe koje su povrijedile pravila o finansijskom/financijskom poslovanju protiv kojih je postupak okončan na naprijed navedeni način.

Pravila o postupku o privrednim/gospodarskim sporovima primjenjuju se u sporovima koji proizilaze iz međusobnih privrednih/gospodarskih odnosa imatelja radnji i drugih pojedinaca koji u obliku registriranog zanimanja obavljaju neku privrednu/gospodarsku djelatnost, odnosno iz međusobnih privrednih/gospodarskih odnosa tih osoba i pravnih osoba.

**OPTUŽENE I OSUĐENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE
PREMA KAZNENOM DJELU**

Kaznena djela protiv	Punoljetni počinitelji				Maloljetni počinitelji			
	Kaznene prijave		Optužbe		Kaznene prijave		Optužbe	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
UKUPNO	4.177	3.478	244	1.358	355	236	115	190
Života i tijela	307	253	22	109	63	28	24	32
Slobode i prava građana	261	260	1	42	9	9	1	4
Radnih odnosa	6	3	-	1	-	-	-	-
Časti i ugleda	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostojanstva osobe i morala	16	11	5	6	3	3	-	-
Braka i obitelji	276	267	1	65	5	1	2	4
Zdravlja ljudi	391	309	4	221	8	9	10	2
Privrede/Gospodarstva	37	18	8	16	-	1	-	-
Okoliša	109	132	3	32	1	5	-	112
Imovine	1.616	1.281	104	436	185	136	43	-
Opće sigurnosti ljudi i imovine	113	92	8	32	3	3	4	2
Sigurnosti javnog prometa	196	158	15	106	1	1	1	1
Pravosuđa	59	37	1	9	10	2	1	6
Javnog reda i pravnog prometa	670	506	45	219	62	36	29	26
Podmićivanja i službene i druge odg.	87	65	22	16	-	-	-	-
Poreza	7	19	-	12	-	-	-	-
Ostala kaznena djela	22	63	4	35	-	2	-	1
Oružanih snaga FBiH	3	1	1	-	-	-	-	-
Terorizam	-	-	-	-	-	-	-	-
Čovječnosti i međunarodnog prava	1	-	-	-	-	-	-	-
Ustavnog poretka	-	3	-	1	5	-	-	-

OPTUŽENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE PREMA VRSTI ODLUKE

Vrsta odluke	Punoljetne osobe		Vrsta odluke	Maloljetne osobe	
	2008	2009		2008	2009
UKUPNO	244	1.358	UKUPNO	115	190
Proglašene odgovornim	79	1.157	Obustavljen postupak	76	141
Odbačenih privatnih tužbi	-	-	- pred vijećem		
Obustavljen postupak	66	80	Izrečena mjera	3	-
Oslobođene od optužbe	54	73	sigurnosti		
Optužba odbijena	45	47	Izrečena sankcija	36	49
Mjere sigurnosti	-				
Ustupljen predmet	-	1			